

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΑΝΔΡΙΑΝΑ.

(Συνέχεια. "Ιδε ἀριθ. 38.)

Ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, ὁ Ἰωσήφ προσήλυτο ἐνθέρμως· σιωπηλοὶ καὶ συνεσώτες κατὰ διάφορα μέρη ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ αἰγιαλοῦ, ἡ νέα κόρη, ὁ Ἰωάννης καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἠκολούθουν δι' ἀπλήστου βλέματος τὰς κινήσεις τῆς λέμβου ἧτις πότε καὶ πότε ἐφαίνετο δτὲ μὲν ἐπὶ κορυφῆς κύματος, δτὲ δὲ πάλιν εὐθὺς εχεδὸν ἐβυθίζετο εἰς ἄβυσσον. ἐφαίνετο ὡς ὁ Ὀκεανὸς παρωργισμένος δ' ἀτὴν τοσαύτην τόλμην, νὰ εἶχε διπλασιάσῃ τὴν μαζίαν του. ἡ ἀθυμία καὶ ὁ τρόμος ἐξωγραφίζοντο ἐπὶ πάντων τῶν προσώπων. μόν' ἡ Ἰωάννα διετήρει ἐτι ἐλπίδα τινά. μάτην τὰ

ΠΑΝΔΩΡΑ

κύματα συνεβλῶντο πόδας τινὰς ὑπ' αὐτὴν μετὰ φρικαίου πατάγου. ἐνθουσιασθεῖσα ἐκ τοῦ ἠρωϊσμοῦ τοῦ Χριστοφόρου, ἦν γαληναία, σχεδὸν ἤσυχος καὶ θαρρόυτα εἰς τὸν θεὸν, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐξουσίαζε τὸν κλύδωνα· κατὰ τινὰ ὅμως στιγμήν φωνὴ τρόμου ἐξῆλθεν ἀπὸ παντὸς στήθους· ὑπερμεγέθης θόλος ὕδατος ὡς οἰκοδομὴ κρημιζομένη εἶχε καταπέση ἐπὶ τῆς λέμβου ἢ εἶχεν, οὕτως εἰπεῖν, ἐνταφίση ὑπὸ τὰ ὕγρα τῆς ἐρείπια· μετὰ δέκα λεπτῶν θανάσιμον προσδοκίαν τέλος φωνὴ χαρᾶς ἀντήχησεν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ· ἡ λέμβος ἀνεφάνη ὅσον εἰς βολὴν πυροβόλου ἀπὸ τοῦ πλοίου· ἐρείσασα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ θεοῦ τῆς τῶ ὄπερ καὶ πρὸ ὀλίγον εἶχον μεταχειρισθῆ τηλεσκόπιον, ἡ Ἰωάννα προσήρμοσε τὸν ὀφθαλμόν της ἐπὶ τοῦ μικροῦ ὕελου τῆς διόπτρας.

— Ἰωάννα. τί βλέπεις; τὴν ἠρώτησεν ὁ θεὸς τῆς στρατιότητος.

Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἀλάλου παρατηρήσεως
— Βλέπω, εἶπεν, ἐκεῖνη, πλοῖον ὄπερ φαίνεται
Φυλλ. 39.

νά ἔπαθε πολλά. οἱ ἴστοι ὄλοι εἰσι συντετριμμένοι. τὰ κύματα τὸ ἀνεγείρουσιν ἀπὸ τοῦ ὄπισθεν πρὸς τὸ ἔμπροσθεν ὡς νὰ θέλωσι νὰ τὸ ἀνατρέψωσι. κατὰ τινὰς στιγμὰς ἡ τρόπις εὐρίσκεται ὀρθῆ εἰς τὸν ἀέρα. — ἐπὶ τοῦ καταστρώματος οὐδὲ ψυχὴ γεννητὴ . . . στάσου ὅμως! νὰ, βλέπω ἕνα ἄνθρωπον, ἕνα μόνον κρατούμενον εἰς τὰς διφθέρας· οἱ ἄλλοι θὰ ἀπωλέστησαν. οἱ δυστυχεῖς! — κάμνει νεύματα, — βεβαίως πρὸς τὸν Χριστόφορον — ὡς νὰ τὸν παρακινή νὰ ἐπιστρέψῃ. — φαίνεται ὡς νὰ μὴ φοβῆται, — φορεῖ φράκον κυανοῦν καὶ ἔχει σπάθην εἰς τὴν μέσην του.

Εἶναι ἀξιωματικὸς, εἶπεν ὁ Ἰωάννης.

— Ἡ λέμβος, ἰδοὺ ἡ λέμβος! ἀνέκραζεν ἐκείνη, Κύριέ μου! θὰ συντριφῆ κατὰ τῆς πλευρᾶς τοῦ πλοίου. . . Ὁχι, δόξα τῷ θεῷ! Ἐν κύμα ἤμβλυε τὴν σύγκρουσιν — ῥίπτουσι σχοινίον εἰς τὸν ἀξιωματικόν — Διατί δὲν σπεύδει νὰ καταβῆ; τί προσμένει; πόσος καιρὸς χαμένος! — Ὁμιλεῖ τὸν Χριστόφορον, ὁ Χριστόφορος τὸν ἀποκρίνεται. τί ἀνοησία! τῷ ὄντι πρόκειται περὶ συνομιλίας! — ὁ Χριστόφορος εἶναι θυμωμένος· τὸ μαντεύω ἐκ τῶν χειρονομιῶν του. βλασφημεῖ ὡς κολασμένος. δὲν τὸν ἀκούω, ἀλλὰ δύναμαι νὰ στοιχηματίσω. Καλόν! ῥίπτεται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς φρεγάτας — λαμβάνει τὸν ἀξιωματικόν εἰς τὰς ἀγκάλας του — τὸν ἀναπάρζει ὡς πτερόν καὶ τὸν ῥίπτει εἰς τὴν λέμβον — καταβαίνει καὶ ἐκεῖνος. ὁ θεὸς νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐπιστροφῆν των!

Ἡ ἐπιστροφή ἐγένετο ταχεῖα. ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὄρουσιν τὸ πλοῖάριον πρὸς τὴν ὄχθην. ἐξακοντισθὲν ὑπὸ τοῦ κύματος ὡς βέλος ὑπὸ τόξου σιδηροῦ, ἤλθεν εἰς ὀλίγα λεπτά καὶ ἤροτρίασε τὴν ἄμμον τοῦ αἰγιαλοῦ· ἅμα ὁ Χριστόφορος ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν, ἡ Ἰωάννα ἐπήδησεν εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ τὸν κατησπᾶσθη πολλάκις.

Ἄλαζονεῦμαι διὰ σέ, τῷ εἶπεν ἐκείνη μεθ' ὑπερηφάνου ἰστοργῆς δι' ἣν ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐζηλοτύπησαν μίαν στιγμὴν.

— Καὶ πρὸς τί; ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος ὅστις ἐστοχαζέτο ὅτι ἐξετέλεσεν ἀπλουστάτην καὶ φυσικωτάτην πράξιν. ἐφθάσαμεν παρὰ καιρὸν καὶ μόνον ἕνα ἐδυνήθημεν νὰ φέρωμεν, καὶ τοῦτον, φωτιὰ νὰ τὸν κάψῃ, ὄχι ἄνευ κόπου, διότι αὐτὸς ὁ διαβολοῦ ἄνθρωπος εἶχεν ἀπόφασιν νὰ ἀπολεσθῆ μετὰ τῆς φρεγάτας του. αὐτὸς ὁ παράφρων ἐκαμε περισσότερας δυσκολίας διὰ νὰ ἀφήσῃ νὰ τὸν σώσουν παρὰ ὅσας κάμνουν συνήθως οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ ἀφήσουν νὰ τοὺς φέρουν εἰς τὸν θάνατον. Παιδιά, ἐπρόσθεσεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς συνδραμόντας αὐτὸν ναύτας, ἀκολουθήσατέ μας εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου θὰ ληρῶ φραντὶς διὰ σᾶς.

— Ἐπειτα στραφεῖς πρὸς τὸν Ἄγγλον ἀξιωματικόν, ἤτοιμάζετο νὰ τὸν ἐξετάσῃ, ἀλλ' ἔμεινεν ἄφωνος, σεβασθεὶς τὴν θλίψιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου.

Ὁ ξένος θεώρει σκυθρωπὸς τὰ πτώματα ὅσα ἡ θάλασσα εἶχε βίβῃ ἐπὶ τῆς ἄμμου. ἔβαινε βραδέως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον καὶ τοὺς ἐκάλει κατ' ὄνομα. εἶχεν ὀνομάσῃ πολλοὺς, ὅποταν αἰφνης ἐγνώρισεν ἕνα οὐ ἦ ζωὴ, ὡς φαίνεται, ἦν ἰδίως ἀκριβῆ εἰς

αὐτὸν, διότι ἅμα τὸν παρετήρησεν, ἐγνουπέτησε πλησίον του μετὰ μαύρης ἀπελπισίας, καὶ ἔμεινεν ὄραν πολλὴν ὁμιλῶν πρὸς ἐκεῖνον, ὡς ὁ νεκρὸς νὰ ἐδύνατο νὰ τὸν ἀκούσῃ.

Ὅλοι οἱ μάρτυρες τῆς σκηπῆς ταύτης βαθέως συνεταράχθησαν.

— Ὁ ταλαίπωρος, εἶπεν ἡ Ἰωάννα, θρηγεῖ ἀδελφὸν ἢ φίλον.

— Ναι, εἶπεν ὁ Χριστόφορος, ὅστις ἐννοεῖ ὀλίγον τὴν Ἀγγλικὴν, τὸν ὀνομαζει ἀδελφόν του, φίλον του, ἀγαπητόν του καὶ δυστυχεῖ Ἀλβέρτον. ἄς ᾄδει καὶ Ἄγγλος· ἀδιάφορον. αὐτὸ εἶναι καμὸς καρδιάς. Αἱ, μιλῶρδε, ἐπρόσθεσε πλησιάζας τὸν ἀξιωματικόν, ἂν χύσης καὶ ὅλα τὰ δάκρυα τοῦ σώματός σου, δὲν θὰ δώσης ζωὴν εἰς ἐκείνους τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι δυστύχημα, πλὴν οὐδὲν δύνασαι, καὶ τέλος πάντων ἐξεπλήρωσες τὸ χρέος σου. σὲ θεωρῶ ὡς τίμιον ἄνθρωπον, ὡς χρηστὸν καὶ ἀκέραιον ὑπάλληλον τοῦ ναυτικοῦ, καί, χρεῖας τυχούσης, θὰ ὑπάγω νὰ μαρτυρήσω ὑπὲρ σοῦ ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τῆς βρετανικῆς ναυαρχίας. τί διάβολον, μιλῶρδε, ἔσο γενναῖος· ναυαγοῦμεν, ἐξωκείλομεν, ἀποβάλλομεν τὸ πλοῖόν μας, τοῦτο συμβαίνει καθ' ἐκάστην, καὶ δύναται νὰ συμβῆ εἰς τὸν πρῶτον ναύαρχον τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἀγγλίας· διὰ τόσον μικρὸν πρᾶγμα δὲν ἀτιμαζόμεθα. ὁ Ὁκεανὸς εἶναι ὁ κύριος ὄλων ἡμῶν. εἶναι κακὸς ὁμυνέτης ἐκεῖνος, καὶ ὅταν τὸ στοχαζόμεθα ὀλιγώτερον, μᾶς ῥίπτει σκαιῶς ἐξωθεν τῆς κλίνης. σὲ βεβαιῶ, ἐγὼ, ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος εὐτολμος καὶ ἂν συνηγάμεθα, πρὸ περιπόου εἴκοσι πέντε ἔτων, εἰς αὐτὴν τὴν θάλασσαν, σὺ ἐπὶ τῆς φρεγάτας σου καὶ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ βρικίου ἡ Ἀνδρεία, σὲ ὀμνύω ὅτι θὰ ἐδίδομεν μεταξύ μας τὴν καλὴν ἡμέραν διὰ παραδόξου τινὸς τρόπου.

Ὁ Χριστόφορος ἐπρόσθεσε λέξεις τινὰς διὰ νὰ τὸν προσκαλέσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Κοετ-Δὸρ. ἀλλ' ὁ ξένος δὲν ἐφαίνετο νὰ ἀκούῃ ὅτι τῷ ἔλεγον. ὀρθὸς, ἔχων τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, ἔμεινεν ἀκίνητος, ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τῆς φρεγάτας ἢ τὰ κύματα ἐξηκολούθουν νὰ πλήττωσι διὰ ἐπανελημμένων προσβολῶν. ἔμεινεν ὄραν πολλὴν εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν, χωρὶς νὰ ᾔδει δυνατόν νὰ τὸν ἀποσπάτωσιν ἀπ' ἐκείνου τοῦ καρδιοβόρου θεάματος. τέλος, ἐκ τῶν ἀκαταπαύστων ἐπιδρομῶν τῶν κυμάτων τὸ σῶμα τοῦ πλοίου ἔτριξε, διεσχίσθη καὶ εἰς ὀλίγα δεύτερα λεπτά τὰ κύματα ἐκυλίσθησαν ἀνεμποδίστως ἐπὶ τοῦ οὐ κατεῖχε τόπου. ὁ ἀξιωματικὸς ἔθλιψε τὸ στήθος του μετ' ἀπελπισίας, καὶ δάκρυα σιωπηλὰ κατέῤῥευσαν ἐπὶ τῶν παρεῖων του.

Ἐξ ὀρμητικῆς κινήσεως οἴκτου, ἡ Ἰωάννα καὶ ὁ Ἰωσήφ ἔλαβον ἕκαστος ἐκάστην τῶν χειρῶν του. ἔρριψεν ἐκεῖνος βλέμα θλιβερόν καὶ γλυκὺ ἐπὶ τῆς νέας κόρης, ἔπειτα, χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν, ἐπρόσφερεν εἰς ἐκείνην μηχανικῶς τὸν βραχίονά του καὶ ἀφῆκε νὰ φέρεται ὡς παιδίον.

Ἐπορεύθησαν πρὸς τὸ Κοετ-Δὸρ· ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Χριστόφορος προεπορεύοντο, ἡ Ἰωάννα τοὺς ἠκολούθει στηριζομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ Ἀγγλοῦ ἀ-

ξιοματικοῦ. ὁ Ἰωσήφ ἔμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης διὰ τὴν φροντίσιν περὶ τῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἐκρηφθέντων πτωμάτων· ἡ δίοδος ἦν σιωπηλὴ. ἅμα δὲ ἔρθασαν εἰς τὴν αἴθουσαν,

— Κύριε, εἶπεν ὁ Χριστόφορος, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ξένον, εὐρίσκεισαι εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐπὶ τῶν αἰγιαλῶν τῆς Βρετανίας, εἰς τὴν ἑπαυλιν τῶν τριῶν ἀδελφῶν Λεγούφ. ἰδοὺ ὁ Ἰωάννης· ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστόφορος ὁ τρίτος ἐπιτηρεῖ τοὺς νεκροὺς σας· αὕτη ἡ ὠραία παιδικὴ εἶναι ἡ φιλετάτη ἀνεψιά μας. καθὼς ἔσωσα τὴν ζωὴν σου ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου, οὕτως εἴμεθα ἐπίσης ἑτοιμοὶ εἰς τὸ νὰ ἐκπληρώσωμεν πρὸς σὲ ὅλα τὰ καθήκοντα τῆς φιλοξενίας. Θεῶριε λοιπὸν τὴν οἰκίαν μας ὡς ἰδίαν σου, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι οὐδὲν θὰ ἀμελήσωμεν τῶν δυναμένων νὰ ἀνακουφίσωσι τὴν ἐκ τῆς συμφορᾶς θλίψιν σου.

— Εἶσαι ξένος μας, ἐπρόσθεσεν ὁ Ἰωάννης,

— Εἴμεθα φίλοι σου, εἶπεν ἡ Ἰωάννα.

Εὐγενεῖς καρδίαι! γενναία Γαλλία ἦν πάντοτε ἠγάπηται· ἀνέκραξεν ὁ ξένος διὰ φωνῆς περιπαθοῦς, φέρων εἰς τὰ χεῖλη του τὰ δάκτυλα τῆς νέας κόρης!

Ἐπειτα, λαμβάνων τὸ βρετανικὸν φλέγμα, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Χριστόφορον καὶ τῷ εἶπεν.

— Ὀνομάζομαι Γεώργιος, ἀξιοματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, ταύτην τὴν πρωίαν εἰσέτι πλοίαρχος φρεγάτας, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀγγλίας· μὲ ἔσωσες ἀπ' ἐναντίας τῆς θελήσεώς μου· ἤθελον, ὄφρῃλον νὰ ἀποθάνω εἰς τὸ πλοῖόν μου. καὶ ὅμως σὲ εὐχαριστῶ.

— Διὰ τὸ νὰ μὲ ἐκφράτῃς τὴν εὐγνωμοσύνην σου, πρόσμενε, κύρ Γεώργιε, νὰ γευθῆς ἐκ τῶν παλαιῶν οἴνων μας τῆς Γαλλίας, ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος, προσκαλῶν αὐτὸν νὰ καθῆται εἰς τράπεζαν ἢ πρὸ μικροῦ εἶχον ἐτοιμάσῃ. Θέλω νὰ σὲ ἀποδείξω, κύριε, ὅτι καὶ ἡ ἀθλιωτέρα ζωὴ ἔχει τὰ καλὰ μέρη της.

Ὁ Γεώργιος εἶχεν ἀπαυδῆται ἐκ τῆς ἀνάγκης καὶ ἐκ τῆς ψυχικῆς ταραχῆς. ἀλλ' ὅμως, πρὶν καθῆται εἰς τὸν τόπον ὃν διώριζεν εἰς αὐτὸν ὁ Χριστόφορος, ἐζήτησε νὰ ἀποσυρθῆ εἰς τὸ κατεσκευασμένως μὲν ἐτοιμασθῆν δι' αὐτὸν δωμάτιον οὗ ὅμως ἡ διακόσμησις εἶχε γίνῃ ὑπὸ τὴν προβλεπτικὴν προστασίαν τῆς Ἰωάννης. ὅταν ἐπέστρεψεν εἶχεν ἐκδυθῆ τὸν καλύπτοντα τὴν στολὴν του ναυτικὸν χιτῶνα, καὶ εἶχε διορθώσῃ, ὅσον ἐδυνήθη, τὴν ἀταξίαν τῆς ἐνδυμασίας του. Εἰς τὴν ταραχὴν τῆς πρώτης στιγμῆς ἡ Ἰωάννα δὲν εἶχε στοχασθῆ νὰ παρατηρήσῃ ἂν ὁ ξένος ὃν τῇ ἀπέστειλεν ὁ κλύδων ἦν εὐειδῆς ἢ δυσειδῆς, νέος ἢ γέρον. τὴν θλίψιν μόνον ἔβλεπεν, ὑπὸ τῆς συμφορᾶς μόνον ἐκυριεύετο τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου. ἄλλως τε ἦσαν καὶ δυσδιάκριτα τότε τὰ ἐξωτερικὰ πλεονεκτήματα τοῦ Γεωργίου. χιτῶν τῆς ἀνατολῆς τὸν περιεκάλυπτεν ὅλον, εἶχε τὸν πῆλόν του ἐμπεπηγμένον εἰς τὴν κηφάλην. ἡ ὑγρὰ του κόμη ἐτκέπαζε τὸ ἡμισυ τοῦ προσώπου του. αἱ χεῖρες του ἐδείκνυον τὴν τραχύτητα τῆς πρὸ μικροῦ ἐργασίας του. ἀλλ' ὅταν ἐφάνη ἐκ νέου, ἡ Ἰωάννα καὶ οἱ θεῖοι τῆς κατεπλάγησαν διὰ τὴν νεότητά του καὶ διὰ τὸ κάλλος του. ἦν ἐκεῖνος ὑψηλὸς καὶ εὐειδῆς νέος, μόλις τὸ πολὺ εἰκοσιπέγτε ἕως εἰκοσι ὀκτῶ ἐτῶν τὴν ἡλικίαν. ἡ ὄψις του

ἦν ὑπόλευκος, καὶ ἡ λευκότης ἐπέτεινε μᾶλλον τὸ διαυγές κυανοῦν τῶν ὀφθαλμῶν του. δύο μύτακες ξανθοὶ καὶ λεπτοὶ ἠγείροντο ὑπερῆφάνως ἐκατέρωθεν χεῖλους ὠχριασθέντος ὑπὸ τοῦ καμάτου, ἀλλ' ὅπερ συνήθως ἔπρεπε νὰ ἦναι δροσῶδες καὶ φοινικοῦν. ἡ ξανθὴ καὶ μεταξοειδῆς κόμη του ἀτμημηλῆτως ἐρρίμμένη ὀπισθεν ἄφηνεν ἀνακεκαλυμμένον μέτωπον οὗ ἡ θλίψις καὶ αἱ ἀνίαι δὲν εἶχον ἀλλοιώσῃ τὸ καθαρὸν καὶ νοητικὸν ἀλάσαστρον. τὸ ἀνάστημά του ἦν εὐλύγιστον καὶ λεπτὸν καὶ ἡ στολὴ τῷ ἔπρεπε θαυμασίως. Ἄμα εἰσῆλθε, διευθύνθη πρὸς τὴν Ἰωάνναν καὶ τῇ προσέφερε σοβαρῶς χεῖρα λευκὴν καὶ ἄσπρην. διὰ τὴν δὲ ἡγήσθη εἰς τὴν τράπεζαν.

— Μὰ τὸν Θεόν! κύριε, ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος, καθίζων αὐτὸν πλησίον του, ἀπέναντι τῆς ἀνεψιάς του, ἔπεται νὰ ἐγέλασες πρὸ ὀλίγου, ὅταν σοὶ ὠμίλησα περὶ τοῦ τί θὰ ἐδύνατο νὰ συμβῆ, ἂν πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν συνηγνῶντο τὸ βρικόκιόν μου καὶ ἡ φρεγάτα σου. μόλις τότε εἶχες γεννηθῆ, πλοίαρχος φρεγάτας εἰς τὴν ἡλικίαν σου! δὲν ἔχατες τὸν κχιρόν σου. καὶ ἤθελες νὰ ἀποθάνῃς, νέε ἀνθρώπε! βεβαίως θὰ ἦν λυπηρόν, διότι ἂν ἐξακολουθήσῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, εἰς τὰ τριάκοντα ἔτη θὰ γίνῃς ναύαρχος.

Ὁ Γεώργιος κατὰ πρῶτον μόνον δι' ὠχροῦ μειδιάματος ἀπεκρίθη. ἔπειτα ἐδιηγήθη καθ' ὅλας τῆς τὰς λεπτομερείας τὴν συμφορὰν ἢ πρὸ ὀλίγου ἐδοκίμασε· διωρισμένος νὰ ὑπερασπίζηται τὰ συμφέροντα τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπορίου ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Γαλλίας, κατεσχέθη τὴν προτεραίαν ὑπὸ μανιδώδους θυέλλης ἧτις ἀπ' οὗ κατέθραυσε τοὺς ἰστούς του, τὸν ἐρρίψεν εἰς τὰ τενάγη τὰ πλήρη ὑφάλων καὶ σύρσεων καὶ ἂ διεχώριζον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ. ἐκανονοβόλησε δι' ὅλης τῆς νυκτός. πρὸς τὸ πρῶτον, ὀλίγον πρὸ τῆς αὐγῆς, ἐπειδὴ τὸ πλοῖον ἐκινδύνευεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἀνοίξῃ, κατεβίβασαν τὴν λέμβον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἅπαν τὸ πλήρωμα, ὀλιγαριθμὸν ἄλλως τε, ἐρρίφθη εἰς αὐτὴν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἠτοιμάζετο νὰ καταβῆ, ἀλλὰ τὸ πλοίαριον ἀφηρηπάγη βιαιῶς ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἐκ τῶν αἰφνης ἀνεγερθεῖσων κραυγῶν τῆς ἀμυχανίας, καὶ ἔπειτα ἐκ τῆς σιωπῆς τοῦ θανάτου ἐνόησεν ὁ Γεώργιος ὅτι τετέλεστα· ὅτι ἡ λέμβος ἀνετράπη καὶ ἔτι ἀπῶλοντο οἱ ναῦται του καὶ οἱ φίλοι του.

— Ναι, ἀνέκραξεν ἐκεῖνος, ἤθελον νὰ ἀποθάνω. καὶ ταύτην τὴν ὥραν ἔτι, καὶ ἂν θὰ μὲ κατηγορήσετε ὡς ἀγνώμονα, λυποῦμαι διότι μὲ ἐσώσατε! ἤθελον νὰ ἀποθάνω, διότι πάντες οἱ ἐμοὶ ἐπωλέσθησαν καὶ δὲν θὰ ἰδῶ πλέον τὸν ἀγαπητόν μου Ἄλβέρτον, τὸ κάλλιστον μέρος ἐμαυτοῦ· ἤθελον, ἡ καταπιούσα αὐτὸν θάλασσα νὰ γίνῃ τάφος μου, καὶ τὸ πλοῖόν μου μνημεῖόν μου. Φεῦ! αὕτη ἦν ἡ πρώτη μου πλοιαρχία, ἐπρόσθεσεν, ἐρυθριῶν ἐξ εὐγενοῦς αἰσχύνῃς· ἠγάπων τὴν φρεγάταν μου, ὡς ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος πρώτην ἐρωμένην. ἐκείνη ἦν δι' ἐμὲ ὡς νέα καὶ ὠραία σύζυγος· θὰ μοὶ ἦν γλυκὺ νὰ ἀπολεσθῶ μετ' ἐκείνης.

— Αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ λέγειν μὲ ἀρέσει, εἶπεν ὁ Ἰωάννης. εἶσαι ἀξιώτιμος νέος, ἐπρόσθεσε, τεινῶν

τὴν χεῖρα πρὸς ἐκείνον ὑπεράνωθεν τῆς τραπέζης· ὁ δὲ ἀφορᾷ τὴν κυβέρνησίν σου, ὦ! ἐκεῖνο εἶναι ἄλλο πρᾶγμα· ὁμιλοῦμεν περὶ τούτου.

— Πίε ὀλίγον! ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος, πληρῶν τὸ ποτήριόν του. αἱ φρεγάδαι εἰσὶν ὡς αἱ ἐρώμεναι καὶ αἱ σύζυγοι· ἀντί μιᾶς ἀπολεσθείσης εὐρίσκομεν δέκα.

— Ὁ Ἀλβέρτος ἐκεῖνος ἦν ἀδελφός σου; ἠρώτησεν ἡ νέα κόρη μετὰ περιεργίας καὶ ἐρέσεως.

— Ἦν φίλος μου· αἱ αὐταὶ κλίσεις. αἱ αὐταὶ συμπάθειαι, αἱ αὐταὶ φιλοτιμίαι μᾶς εἶχον συνενώτη παιδιόθεν. εἶχομεν σπουδάζειν τὰ αὐτὰ μαθήματα· εἶχομεν συμμερισθῆ τοὺς αὐτοὺς κόπους· τόσον ἐγνώριζον ὅλοι τὴν φιλίαν μας, ὥστε θὰ ἐφοβοῦντο νὰ μᾶς χωρίσωσιν· ὅπου ὁ εἷς ἐπορεύετο βέβαιον ἦν ὅτι θὰ πορευθῆ καὶ ὁ ἄλλος· πόσα τερπνὰ ὄνειρα δὲν ἀνηλλάξαμεν μεταξύ μας ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου μας, κατὰ τὰς αἰθρίας νύκτας, εἰς τὸ φέγγος τῶν διαστέρων οὐρανῶν! πόσας ἐλπίδας δὲν συνεκράσαμεν μετὰ τοῦ ἠναρμονίου ἤχου τῶν ἀπίστων ἐκείνων κυμάτων ἄπερ· ἔμελλον τόσον ταχέως νὰ μᾶς χωρίσωσι! μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θέλησιν εἶχομεν· ἤμεθα μία καὶ ἡ αὐτὴ ψυχὴ· καὶ ἐν τοσοῦτῳ ἐκεῖνος δὲν ὑπάρχει πλέον· καὶ ἐγὼ ζῶ.

Λέγων αὐτὰ, ἐνηγκωνίσθη ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐστηριγμένην ἐπὶ τῶν χειρῶν του, ἐφάνη ὡς νὰ ἐδυθίσθη εἰς ὀδυνηρὰν μελέτην.

— Δυστυχεῖς νέοι! ἀνέκραξεν ἡ Ἰωάννα μετ' ἀνεπιπλάστου οἴκτου.

— Αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι ἔχουν καὶ κάτι καλόν, εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ἐκκενῶν ποτήριον οἴνου τῆς Βουρδιγάλης.

— Παντοῦ ὑπάρχουν τίμιοι ἄνθρωποι, εἶπεν ὁ Χριστόφορος. . . Αἱ πλειαρχεῖ μου, ἐπρόσθεσεν αὐτὸς, πλήττων ἐπὶ τοῦ ὄμου τὸν Γεώργιον, μὴν παραδίδοσαι τόσον εἰς τὴν θλίψιν· εἶσαι νέος, καὶ πιθανόν ἐπομένως νὰ ἀπολέσῃς ἔτι πολλὰ πλοῖα καὶ πολλοὺς φίλους· ὁ ἄνθρωπος τῆς θαλάσσης πρέπει νὰ ἦναι ἔτοιμος εἰς ὅλα· γνωρίζεις τὴν παροιμίαν: μωρός ὅστις πιστεύεται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὰς γυναῖκας· ἐγὼ ὅστις σὲ ὁμιλῶ εἶδα πολλὰς δεινὰς περιστάσεις· ἔχομεν ἓνα κοινὸν ἐχθρόν· ὁ ὠκεανὸς ἂν σοῦ ἀφῆρεσεν ἓνα φίλον, ἀφῆρεσεν ἀπὸ ἡμᾶς τὸν γέροντα πατέρα μας καὶ τὸν νέον ἀδελφόν μας· γεμίσατε τὰ ποτήριά σας· θέλω νὰ προκίωμεν εἰς μνήμην τῶν ὧν ἠγαπήσαμεν.

Ὁ Γεώργιος ἠγέρθη καὶ ἔτοιμος νὰ φέρῃ εἰς τὰ χεῖλη του τὸ ποτήριον ὅπερ εἶχε πληρώσῃ ὁ Χριστόφορος.

Εἰς τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σωτήρος μου! εἶπε, καὶ εἶθε νὰ κατέλθωσιν ἐπ' αὐτῆς τῆς φιλοξένου οἰκίας ὅλοι αἱ εὐλογίαι τοῦ οὐρανοῦ!

Ὁ Ἰωάννης, ὁ Χριστόφορος καὶ ἡ νέα κόρη εἶχον ἐγερθῆ συγχρόνως.

— Εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἀλβέρτου ὅστις ἦν ὁ φίλος τοῦ ξένου μας! ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος, καὶ εἶθε

νὰ καταβῶσιν ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Γεωργίου ὅλοι αἱ θυμηδίαὶ καὶ ὅλοι αἱ παρηγορίαι τοῦ κόσμου!

— Εἰς ὑγείαν καὶ σοῦ, ἐπρόσθεσεν ὁ ἀξιωματικὸς, χαιρετῶν τὴν Ἰωάνναν μετὰ σοβαρᾶς εὐγενείας, καὶ σοῦ, νέα καὶ ὠραία κόρη ἦτις, διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὰς ἐκφράσεις παλαιοῦ τινος Ἄγγλου ποιητοῦ, εὐρίσκεται μεμιγμένη μετὰ τῶν πενθίμων αὐτῶν ἀναμνήσεων· ὡς μύρτος ἠθισμένη μετὰ τῶν ἀμαυροχρῶν κυπαρίστων!

Μετὰ τούτους τοὺς λόγους ἐκάθησαν πάλιν ὅλοι, καὶ ἡ συνομιλία ἔλαβε τὸν βῆμα τῆς ὁ Γεώργιος ὠμίλει τὴν γλῶσσαν τῶν ξενοδοχῶν του μετ' ἀξιοσημειώτου εὐκολίας, καὶ ἡ ξένη προφορά ἦν συνεμίνυεν ἐδίδεν ἀνεξήγητον τινὰ χάριν εἰς ἐκάστην τῶν λέξεων του.

Ἐν τούτοις ἡ νέα κόρη τὸν ἐθεώρει μετ' εὐκόλως κατανοουμένης ἐκπλήξεως. ἡ Ἰωάννα εἶχεν ἀνατραφῆ εἰς τὸ κατὰ τῆς Ἀγγλίας μίσος. ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀνατροπῆς ἦν ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Χριστόφορος εἶχον βίωσιν εἰς τὴν ἀνεψιάν των, ἡ Ἀγγλία ἕως τότε ἦν ὡς πρὸς ἐκείνην τὸ ἄπιστον Ἄλβιον, ἡ πατρίς τοῦ Χουδσωνος Λόου, κλωβίον σιδηροῦν ἐν ᾧ ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολιών εἶχεν ἀποθάνῃ μαραινόμενος, νῆτος θηρίων καὶ ἀνθρωποφάγων, φωλεὰ ὄφειων ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης. πρὸς τούτοις ἐγνώριζεν ἐκ νηπιότητός της ὅτι ὁ πατὴρ της εἶχε θανατωθῆ ὑπὸ τινος ἀξιωματικοῦ τοῦ Ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ. τέλος ἐνόμιζον ἀφελῶς μέχρι ταῦδε ὅτι ὅλοι οἱ ναυτικοί, πλὴν μόνον εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Βύρωνος, ἐβλασφήμου, ἔπινον, ἐκάπνιζον, εἶχον πλατείας χεῖρας, χονδρὴν κοιλίαν, μικρὸν γένειον, καὶ ὁμοίαζον ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸν πρῶτον ὑποπλοίαρχον τοῦ βρικίου ἡ Ἀνδρείου. ὥστε δυνάμεθα εὐκόλως νὰ φαντασθῶμεν τὸ ἀπροσδόκητον θέλημα δι' οὗ περιεκύκλωσεν εὐθὺς κατὰ πρῶτον τὰ βλέμματα τῆς ἡ εἰς τὸ Κοστ-Δὸρ ἐμφάνιτις τοῦ Γεωργίου. τὰ πάντα ἐν αὐτῷ τὴν ἐξέπληττον. τὰ πάντα τὴν ἔβριπτον εἰς ἀφελεῖς ἀπορίας κατανωτῶσας σχεδὸν εἰς ἔκστασιν. τὴν εὐφράδειαν τῆς ὁμιλίας του, τὴν διακεκριμένην του συμπεριφορὰν, τὴν κομψότητα τῆς φυσιογνωμίας του τὴν ὠχρότητα τῆς ὄψεώς του, τὸ κυανόχρουν τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ μέχρι καὶ τῆς ἀριστοκρατικῆς λευκότητος τῶν χειρῶν του, τὰ πάντα παρετήρει, τὰ πάντα ἐξέταζε μετ' ἀγῆης περιεργίας παιδίου, ὡς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος νὰ μὴ ἦν τοῦ γένους τοῦ Χριστοφόρου καὶ τοῦ Ἰωάννου.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ γεύματος ὁ Γεώργιος, ἄνευ περαιτέρω βραδύτητος, ὑπῆγε νὰ καθυποβάλλῃ τὴν ἐκθεσίαν του εἰς τὸν Ἄγγλον πρόξενον ἐδρεύοντα εἰς Ἄγγιον Βριεῦκον. ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης τὸν συνώδευσαν καὶ ἐπεβιβαίωσαν τὴν ἐκθεσίαν του διὰ τῆς μαρτυρίας των. καθὼς συνήθως γίνεται εἰς παρομοίας περιστάσεις, ἀπεφασίσθη ὅτι ὁ Γεώργιος ὄφειλε νὰ περιμείνῃ διὰ νὰ υπάγῃ νὰ παρουσιασθῆ ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τῆς ναυαρχίας, διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πρώτου διὰ τὴν Ἀγγλίαν ἀποπλεύσαντος πλοίου. ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ὁ πρόξενος προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὴν φιλοξενίαν. ἀλλὰ μὴ θέλων νὰ δυσχεραστῆσθαι τοὺς Λεγὸν οἱ ἐνθέρμως ἐπέμενον νὰ ἐπιστρέψῃ μετ' αὐτῶν,

ὁ Γεώργιος παρεκάλεσε νὰ τῷ ἐπιτραπῇ νὰ καταστήσῃ τὴν διαμονὴν του εἰς τὸ Κοστ-Δὸρ ὅπου ἄλλως τε καὶ ἡ παρουσία του ἦν ἀναγκαία, διὰ νὰ πασχῆσθαι νὰ σώσῃ τὰ λείψανα τοῦ πλοίου, ἐὰν ὑπῆρχον.

Τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας τελοτῆ περιπαθῆς ἔλαβε χώραν εἰς Βιγνίκ. κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς αἱ τρεῖς Λεγόφ, ἡ Ἰωάννα καὶ αἱ ὑπῆρέται των συνώδευσαν τὸν Γεώργιον εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ χωρίου. ἐν ᾧ ἐβόδιζον παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ὁ ἀξιωματικὸς παρετήρησε τὰ ῥάκη τοῦ σημαίας του ἄπερ ἡ θάλασσα εἶχε καταθέσθαι ἐκεῖ. τὰ ἀνέλαβε, τὰ ἐρίλησε θλιβερώς καὶ τὰ ἔθεσεν εὐθεβῶς ἐπὶ τῆς καρδίας του. διὰ τῶν φροντιδῶν τοῦ Ἰωσήφ ὅλα τὰ πτώματα συναχθέντα ἐπὶ τῆς ὄχθης εἶχον κομισθῆ εἰς λάκκον κοινόν, σκαφέντα κατὰ τὴν μᾶλλον προσεγγίζουσαν εἰς τὸν ὠκεανόν γονίαν τοῦ κοιμητηρίου, ὁ γέρον ἐφημέριος ἀνέγνω ὑπὲρ ἐκείνων τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἐπὶ ζωῆς των ἦσαν καθολικοὶ ἢ διαμαρτυρούμενοι. ἐκεῖνος ὁ ἴδιος, ἐπ' οὗ τοὺς εὐλόγησεν εἰς τὸ τελευταῖον των ἄστυλον, ἔβριψεν ἐπ' αὐτῶν τὴν πρώτην πτυὰδα τοῦ χώματος. ὁ Γεώργιος ἔβριψε τὴν δευτέραν. ἀφ' οὗ ὁ νεκροθάπτης ἐτελείωσε τὸ ἔργον του, ἐν μέσῳ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς συννοίας τῶν παρεστώτων ὁ Γεώργιος ἐπήξεν ὁ ἴδιος ἐπὶ τῆς καλυπτούσης τοὺς ἀδελφούς του νεοσκάπτου γῆς σταυρὸν ξύλινον περὶ ὃν ἐτύλιξε τὰ ῥάκη τῆς Ἀγγλικῆς σημαίας. ἀφ' οὗ δὲ τοῖς ἀπέδωκε τὸν ὑστατον ἀποχαιρετισμόν, ἐμακρύνθη βραδυπορῶν, καὶ ἡ μικρὰ συνοδία διευθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν.

Τὸ δεῖπνον ἦν σύντομον, θλιβερόν καὶ σιωπηλόν, καὶ ἀληθῆς ἐπικήδειον δεῖπνον. ἄλλως τε, ἐκτὸς τῶν πενθίμων ἐντυπώσεων ἃς εἶχον συναισθανθῆ, πάντες οἱ συνδαιτημονες ἦσαν ἀπειρηκότες. αἱ παρελθούσαι καὶ νύκτες καὶ ἡμέραι ἦσαν τραχεῖαι καὶ ἐπίπονοι πρὸς πάντας. μὴ ζωογονούμενος πλέον ὑπὸ τοῦ υπερτάτου αἰσθήματος τῶν ὧν πρὸ μικροῦ ἐξεπλήρωσε χρεῶν, ὁ Γεώργιος μόλις ἐκρατεῖτο εἰς τοὺς πόδας του.

Ἡ Ἰωάννα μόνη δὲν ἠθάνετο κάματον. ἡ ψυχικὴ συγκίνησις καὶ ἡ περιέργεια, ἡ τέρψις τοῦ καινοφανοῦς, τὸ θέληγτρον τοῦ ἀγνώστου εἶχον ὑπερισχύσει κατὰ τοῦ κόπου. ἀποσυρθεῖσα εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἀντὶ νὰ ζητήσθαι νὰ ἀναπαυθῆ, ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐπηγωνισμένη ἐπὶ τοῦ στηρίγματος τοῦ παραθύρου της, θεωροῦσα τὴν ἀναπτυσσομένην ἐνώπιόν της μαγικὴν εἰκόνα. ὁ κλύδων εἶχε κατευνασθῆ. ἡ σελήνη ἀνέτελλε πλήρης καὶ φωταυγῆς εἰς τὸ κυανοῦν τοῦ γαλιηνιάσαντος οὐρανοῦ. ὁ Ὄκεανὸς ἀπεσύρετο τῶν αἰγιαλῶν του, καὶ ἐλόκόμενος, ἐξώγκου τὸ εἰτέτι τεταραγμένον στήθος του, ὡς διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ κρεμασθῆ εἰς τὰ χεῖλη τῆς ὠχρᾶς ἐρωμένης του. κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ὁ Ἰωσήφ ἠγρύπνει καὶ αὐτὸς, αἰσθανόμενος δυσθυμίαν καὶ στενοχωρίαν ἣν δὲν ἤξευρε πῶς νὰ ἐξηγήσθαι. ὡς ἡ Ἰωάννα οὕτω καὶ αὐτὸς εἶχε καταπλαγῆ ἐκ τῆς διακεκριμένης ἀξιοπρεπείας τοῦ Γεωργίου. πολλάκις ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἑσπέρας παρετήρησε τὰ βλέμματα τῆς ἀνεψιάς του προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ νέου ἔξενου, καὶ ἔπασχε χωρὶς νὰ ἐνοῆσθαι διατί.

Ἡ Ἰωάννα ἠγρύπνησε κατὰ πολὺ μέρος τῆς νυκτὸς.

ὅταν δὲ τέλος πάντων ὁ ὕπνος ἔκλεισε τὰ βλέφαρά της, εἶδε νὰ διέλθωσιν εἰς τὰ ὄνειρά της ὑπὸ γαλακτῆρας κακούς καὶ συγκεχυμένους, οὗς ὁμῶς ἐνόμισεν ὅτι γνωρίζει, ὅλοι οἱ χαρίαις τύποι οὗς τὰ βιβλία προσφάτως τῆ εἶχον ἀνακαλύψῃ.

Δ'.

Τὴν ἐπιούσαν ἡ Ἰωάννα ἠγέρθη περὶ τὸν ὄρθρον. ἤνοιξε τὸ παράθυρόν της. ὁ ἀήρ ἦν γλυκὺς καὶ ὁ οὐρανὸς καθαρὸς. ὁ ἥλιος ὑπέσχετο μίαν ἐκείνων τῶν τερπνῶν ἡμερῶν τοῦ χειμῶνος αἰτινες φαίνονται ὡς νὰ προμηνύωσι τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἔαρος. πλὴν τῶν ὑπηρετῶν ὅλοι ἐκοιμῶντο εἰσέτι εἰς τὴν οἰκίαν. ἐπὶ προφάσει τοῦ νὰ διασκεδάσῃ μέχρι τῆς ὄρας τοῦ προγεύματος ἡ νέα κόρη ἐνεδύθη τὴν ἀμαζονικὴν της ἐσθήτην, διέταξε καὶ ἠτοίμασαν τὸν πυρρὸν ἵππον της καὶ ἀνεχώρησε δρομαίως, συνοδευομένη ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἰβωνος ὃς τὴν ἠκολούθησεν ἑφιππος καθ' ἃς εἶχε λάβῃ διαταγὰς παρὰ τοῦ Ἰωσήφ μετὰ τὴν τελευταίαν ἵππασίαν τῆς παιδείας. ἐπέτα ἐκείνη ζωηρὰ καὶ ἐλφρὰ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. ποτὲ δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ ἑαυτὴν τόσο ἡτυχον καὶ τόσο εὐθυμον. διατί; τὸ ἠγνόει καὶ δὲν τὸ ἐξέταζε· κατὰ τινα ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Κοστ-Δὸρ παρετήρησεν ἐκείνη μακρόθεν τὸν Γεώργιον ὅστις ὄρθος καὶ ἀκίνητος ἐθεώρει μετὰ μελαγχολίας τὴν θάλασσαν, τὴν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν λείαν ὡς κάτοπτρον. ἃς ἐξηγήσῃ ὅστις δύναται τὰς μαντείας τῶν νέων ἐκείνων καρδιῶν! οὐδεὶς τῶν ὑπηρετῶν εἶχεν ἰδῆ νὰ ἐξέλθῃ ὁ ξένος. ἐδύνατο νὰ ὑποτεθῆ ὅτι μετὰ τὸν κάματον τῆς προτερείας ὁ Γεώργιος εἰσέτι ἀνεπαύετο· καὶ ὁμῶς, ἀγνοοῦσα πῶς, ἡ Ἰωάννα, ἀναχωρήσασα, ἦν βεβαία ὅτι θὰ τὸν συναπαντήσῃ. εἰς τὸν ἦχον τοῦ καλπάζοντος καὶ πλησιάζοντος ἵππου ὁ Γεώργιος ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδε τὴν νέαν κόρην ἐρχομένην πρὸς αὐτὸν, ὠραίαν, ὑπερῆφανον καὶ χαρίεσσαν ὡς ἡ Ἄρτεμις τοῦ ἀγγλοῦ ποιητοῦ. εἰς ἀπόστασιν τινῶν βημάτων ἀπὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ ὁ ἵππος τῆς Ἰωάννης ὠρθώθη ἐκ τῆς σχεδὸν ἀνεπαισθήτου θλίψεως τοῦ χαλινοῦ, καὶ ἔμεινεν ἔπειτα ἀκίνητος κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπισχέσεως.

Μετὰ τὴν ἀμοιβαίαν ἐκφρασιν τῶν εἰς τοιαύτας συναντήσεις ὀρειλομένων προσρήσεων — Κύρ Γεώργιε, εἶπεν ἡ νέα κόρη, βεβαίως εὐαριστεῖται μᾶλλον ἐπὶ καταστρώματος πλοίου παρὰ ἐπὶ ἐφιππείου. καὶ ὁμῶς ἂν δὲν σοὶ ἀπήρεσκε νὰ καλπᾶσθαι ὀλίγον μετ' ἐμοῦ, θὰ σοὶ προέτεινον νὰ λάβῃς τὸν ἵππον τοῦ Ἰβωνος καὶ νὰ μὲ συνοδεύσῃς. θὰ προεβαίνομεν μέχρι τοῦ Βιγνίκ καὶ θὰ ἐπιστρέφομεν ὁμοῦ εἰς τὴν οἰκίαν.

Μετὰ τούτους τοὺς λόγους, ὁ Ἰβων ὅστις πρὸ ὀλίγου εἶχε φθάσῃ τὴν νέαν κυρίαν του, ἀπέβη τοῦ ἵππου, καὶ ὁ πλοίαρχος ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ ἐφιππείου μετὰ τινος χάριτος· σχεδὸν δὲ ἀμέσως οἱ δύο ἵπποι προέβησαν συγχρόνως καὶ ἠκολούθησαν τὴν δίκην ταινίας ἐλικοειδοῦς διαγραφομένην ἐπὶ τῆς ἀκτῆς στενὴν παράδοτον· ἡ Ἰωάννα παρετήρησεν ἐκ πρώτης ἀρχῆς ὅτι δι' ἀξιωματικόν τοῦ ναυτικοῦ ὁ Γεώργιος

ἦν χαριέτατος ἵππευς, καὶ ὅτι ὅσον διὰ τὴν κομψότητα ἐδύνατο εὐκόλως νὰ τὴν διδάξῃ εἰς τὸν θεῖον τῆς Ἰωάννης· ἀφ' οὗ ἐκάλπασαν στιγμὰς τινὰς ἐν σιωπῇ, ἐβράδυναν τὸ βῆμα τῶν ζώων των, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισαν νὰ συνομιλῶσιν. ἡ Ἰωάννα ἐδιηγήθη ἀφελῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ Κοετ-Δὸρ καὶ τὸν παράδοξον τρόπον δι' οὗ εἶχεν ἐνατρῆσθαι. σοβαρότερος καὶ μᾶλλον συνεσταλμένος ὁ Γεώργιος οὐδὲν ἐδιηγήθη περὶ τῆς ζωῆς του. συνέπεσε δὲ νὰ ἔχωσι τὰς αὐτὰς κλίσεις, τὰς αὐτὰς ἀρέξεις, τὰς αὐτὰς συμπαθείας. ἡ Ἰωάννα δὲν ἦν ὅλως ξένη εἰς τὴν Ἀγγλικὴν φιλολογίαν. ὁ Γεώργιος κατεῖχεν ὀλίγον τῆς γαλλικῆς φιλολογίας. ἐξέφρασαν ἀμοιβαίως πρὸς ἀλλήλους τὰς ιδέας των καὶ τὰ φρονήματά των. ἀναρίθμητα εἰσι τὰ ἀρτιγενῆ πάθη εἰς ὅσα οἱ συγγραφεῖς συνήργησαν. αἱ καρδίαι συναντῶνται ἐν τῇ αὐτῇ συμπαθείᾳ, καὶ ὅ,τι δὲν τολμῶσι νὰ ἐκφράσωσι μεταξὺ των τὸ ψάλλει ὁ ποιητής.

Ἀφ' οὗ ἀνέβησαν ὑψώματα ἰκάνως ἀναντες, ἐστάθησαν διὰ νὰ ἀναπνεύσωσιν οἱ ἵπποι των ἐπὶ ὄροπέδιον ἀφ' οὗ ἐφαίνετο μεγάλη ἕκτασις τόπου. ἡ θάλασσα ἀφ' ἐνὸς μέρους, ἀγροὶ σχοίνων καὶ ἐρύκης ἀφ' ἐτέρου, ἐνταῦθα τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Βιγνίκ, ἐκεῖ κάτω ὁ ὀγκώδης πύργος τοῦ Κοετ-Δὸρ· εἰς τὴν θέαν ταύτην, εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς προσόψεις ἐν ᾗ ἡ νέα κόρη ἔψηχε διὰ τῆς χειρὸς τὸν νευρώθη αὐχένα τοῦ πυρῆου τῆς, ὁ Γεώργιος ἀπέλυσε τὸν χαλινὸν ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ ἵππου του, καὶ περιέφερε περὶ ἑαυτὸν βλέμμα κατὰ πλῆκτον καὶ σκεπτικόν. ἀπορήτασα διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ συνοδοιπόρου τῆς, ἡ Ἰωάννα τὸν ἠρώτησε τὸ αἴτιον.

Δυσκόλως δύναμαι νὰ σοὶ τὸ ἐξηγήσω, νέα κυρία, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, συστέλλων εἰς τὴν χεῖρα του τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου του. ἀλλὰ σὺ ἡ ἴδια δὲν ἐδοκίμασες ποτὲ τὸ ὅπερ ἐγὼ δοκιμάζω ταύτην τὴν ὥραν; δὲν σοὶ συνέβη ποτὲ νὰ στοχασθῆς ὅτι πρὶν ἐνδύθῃς τὸ ὠραῖον τοῦτο περικάλυμμα εἶχες ζῆσθαι ἐπὶ ἄλλης γῆς καὶ ὑπὸ ἄλλους οὐρανοὺς; δὲν ὑπάρχουσιν ἀρώματα καὶ ἀρμονίαι ἐγείρουσαι ἐνίοτε ἐν σοὶ ἀναμνήσεις συγχεχυμένας μυστηριώδους τινος πατρίδος; βλέπουσά με κατὰ πλῆκτον καὶ σκεπτικόν μοι ἐρωτᾶς τί συμβαίνει ἐν ἐμοί; ὅπερ θὰ συμβῆ ἐν σοὶ, ὠραία παιδίσκη, ὅταν θὰ ἴδῃς αὐθις τὸν οὐρανόν. φαντάζομαι ὅτι γνωρίζω τούτους τοὺς τόπους οὗ; βλέπω ἤδη κατὰ πρῶτον φαντάζομαι ὅτι ἡ ψυχὴ μου, πρὶν ζωογονήσθαι τὸ σῶμα ὅπερ κατοικεῖ σήμερον, περιεπλανήθη ἄλλοτε ἐπὶ τῶν ἐρήμων τούτων αἰγιαλῶν, ἐπὶ τούτων τῶν μεμονωμένων τόπων... Δὲν ἀνέπνευσα ἤδη τῶ ὄντι τὰ δρυμὰ ἀρώματα αὐτῆς τῆς ἀγρίας φύσεως; ἐπρόσθεσεν εἰσπνέων μετὰ βραδύτητος τὴν ὄσμην τῶν ἐρυκῶν καὶ τῶν σπάρτων μειγμένην μετὰ τῶν ἀναθυμιάσεων τῆς θαλάσσης. καὶ οὕτω, παράδοξον πρᾶγμα! δσάκις εἶδον νὰ λευκαίνεται εἰς τὸν δρίζοντα αἰγιαλὸς ἄγνωστος, ἠσθάνθη τὴν καρδίαν μου πάλλουςαν. καὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου δακρύνοντας, ποτὲ δὲν ἐπλησίασα εἰς ξένην γῆν, χωρὶς νὰ ἐπιθυμήσω νὰ γονυπετήσω παρευθὺς καὶ νὰ τὴν ἀσπασθῶ περιπαθῶς, ὀνομάζων αὐτὴν μητέρα μου.

— Τὸν μυστηριώδη ἐκεῖνον τόπον ὃν ἐνθυμούμεθα δὲν πρέπει νὰ τὸν ζητῶμεν ἐδῶ κάτω, κύρ Γεώργιε, εἶπε σοβαρῶς ἡ νέα κόρη, ἀναπλωσῶν τὰ εὐτεβῆ μαθήματα τοῦ Ἰωσήφ.

— Εἶναι ἀληθές, κόρη, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεώργιος μετὰ θλίψεως· οἱ δυστυχεῖς καὶ οἱ ἐξόριστοι δὲν ἔχουσι πατρίδα ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ Ἰωάννα ἐνόησεν ὅτι θλιβερόν τι μυστικὸν ὑπῆρχεν εἰς τὴν τύχην τοῦ ξένου τῆς. δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ. ἀλλὰ τὰ βλέμματά των συνητηθήσαν, καὶ ὅταν ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Κοετ Δὸρ, δεσμὸς ἄορατος ὑπῆρχεν ἤδη μεταξὺ ἐκείνων τῶν δύο ψυχῶν.

Ἡ παρουσία τοῦ Γεωργίου ἔδωκε νέαν ζωὴν εἰς τὴν οἰκίαν. τὰ γεύματα ἐγίναν μᾶλλον ἐμψυχωμένα. αἱ συνομιλίας χαροποιοῦσαι συνέτεμον τὰς ἐσπέρας. ὁ Γεώργιος πολλοὺς τόπους περιηγήθη, πολλὰ εἶδε, πολλὰ παρετήρησεν ὑπὸ φλέγμα κατ' ἐπιφάνειαν, ὑπὸ θλίψιν πραγματικὴν κατὰ βάθος ἐκρυπτε καρδίαν γοργὴν εἰς ἐνθουσιασμόν, πνεῦμα εὐκόλον καὶ ἐνίοτε πρόσχαρον. κατὰ τὰς ἐνεργητικὰς ἐκφράσεις τοῦ Χριστοφόρου, ἦν Γάλλος ἐρραμμένος εἰς δέρμα Ἀγγλου. ἐν ἐκείνῳ ἄλλ' ὅμως ἡ διάχυσις καὶ ἡ εὐθυμία συνεκινῶντο μετὰ μακρᾶς ἔξεως σπουδῆς καὶ μελαγχολίας. ποτὲ δὲν ὀμίλει περὶ ἑαυτοῦ. σπανίως ἐτίθετο εἰς τὴν σκηνὴν. ἐδιηγείτο δὲ χαριέντως τὰς περιηγήσεις του εἰς μακρυνοὺς τόπους. ἂν καὶ νέος ἐτι, εἶχε πλεύσῃ εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας, καὶ εἶχε παραμείψῃ ὅλας τὰς ἡπείρους. οἱ πάγοι τῆς Νορβηγίας, οἱ αἰγιαλοὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ αἱ ὄχθαι τοῦ Ἰνδοῦ ἦσαν ἐπίσης συνήθη εἰς ἐκεῖνον ὡς εἰς τὴν Ἰωάνναν αἱ σπιλάδες τοῦ Ὀκεανοῦ αἱ ἐκτείνόμεναι ἀπὸ τοῦ Κοετ-Δὸρ εἰς τὸ Βιγνίκ. ἐγνώριζε τὸν παλαιὸν κόσμον καθὼς ἐπίσης καὶ τὸν νέον κόσμον. εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου καὶ τὰ δάση τῆς νέας Ἀμερικῆς. ἔλεγεν ὡς ποιητής ὅ,τι εἶχεν ἴδῃ, ὅ,τι εἶχεν αἰσθανθῆ. εἰς ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ διηγήματα τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλβέρτου συνεμίγνυτο ἀκαταπαύστως, καὶ ἡ Ἰωάννα ἤκουεν ὡς κρεμαμένη εἰς τὰ χεῖλη τοῦ ξένου.

Ἐπειτα ἤρχοντο αἱ παλαιαὶ περὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας διενέξεις. εἰς τοῦτο κυρίως τὸ στάδιον ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης ἐνησμενίζοντο νὰ φέρωσι τὸν ξένον των. ὑπεστήριζεν ἐκεῖνος τὴν τιμὴν τῆς Βρετανικῆς σημαίας, ἀλλ' ὑπεδείκνυεν ὅτι ἡ καρδία του ἦν ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ἡγάπα ὅλας τὰς δόξας τῆς, ἐσέβετο ὅλας τὰς δυστυχίας τῆς, καὶ σχεδὸν πάντοτε, ἀπ' ἐναντίας τῶν ἐλπίδων των, ὁ Χριστοφορος καὶ ὁ Ἰωάννης εὕρισκον ἐν αὐτῶ συνήγορον ἀντὶ ἀντιδίκου. ὁ Γεώργιος εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς ἀμφισθητήσεις ἐδείκνυε κομψότητα σχημάτων, ὕψος ἰδεῶν καὶ εὐγλωττίαν ἀγέρωχον ἐξ ὧν ἐξήπτετο κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον ἢ φαντασία τῆς Ἰωάννης καθ' ὅσον δὲν τὴν εἶχον ποσῶς συνηθίστη εἰς τὰ τοιαῦτα.

Καθήμενος ἐμπροσθεν τῆς ἐστέας, ὁ Ἰωσήφ σπανίως ἐλάμβανε μέρος εἰς αὐτὰς τὰς συνομιλίας· ἔχων τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν γονάτων του, τοὺς πόδας ἐπὶ τῶν πυριστατῶν, ὑπὲρ ἄλλοτε τεθλιμένους καὶ σκεπτικὸς, παρετήρει ἀμοιβαδὸν μετὰ μυστικῆς συναι-

σθήσεως αθυμίας και ζηλοτυτίας τὸν Γεώργιον και τὴν Ἰωάνναν ἣτις εἶχεν ἤδη ὀφθαλμοὺς και ὧτα διὰ νὰ βλέπῃ και νὰ ἀκούῃ μόνον τὸν νέον ἀξιωματικόν. ἀμφότεροι ἦσαν νέοι και εὐειδεῖς και ὁ δυστυχῆς Ἰωσήφ θεωρῶν και τοῦτον και ἐκείνην, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴν αἰσθανθῆ συγκίνησιν θλίψεως και φθόνου. ἔπασχε. πῶς νὰ μὴν πάσχη; ἀπ' ἧς ἡμέρας ὁ ξένος ἐκεῖνος διέβη κατὰ πρῶτον τὸ κατώφλιον τοῦ Κοστ-Δὸρ, μόλις ἡ ἀχάριστος εἶχε διὰ τὸν θεῖον της λέξεις τινὰς εὐμενεῖς και τινὰ εὐνοικὰ μειδιάματα. ὁ Γεώργιος τὴν ἀπερρόφα ὀλόκληρον, και ὁ Ἰωσήφ ἦν ἤδη βασιλεὺς ἐκθρονησμένος ὑπ' αὐτὴν τὴν ἰδίαν στέγην ἐν ἧ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον εἶχε κρατήσῃ τὸ διπλοῦν σκῆπτρον τῆς ἀγάπης και τῆς νοήσεως. φεῦ! ἡ θεὰ ἐκείνων τῶν δύο νέων καρδιῶν αἰτινες ἠρῶντο χωρὶς νὰ τὸ ἐκφράζωσι και ἴσως χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωσιν ἀνεκάλυψεν εἰς αὐτὸν καθ' ὅλην του τὴν ἔκτασιν τὸ πάθος τῆς καρδίας του ὅπερ εἰσέτι ἠγγόνει. τὸ ἐγνώριτε τέλος, τὸ μυστικὸν τοῦ παραδόξου ἐκείνου πάθους ὅπερ ἀπὸ τινος καιροῦ ἐτάραττε τὴν ἐγγήγορσιν του και τὸν ὕπνον του. κατησχυμένος και ἄθλιος, γονυπετῶν πᾶσαν ἐσπέραν ἐμπροσθεν τοῦ προσευχητηρίου του, ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ οὐρανοῦ. οἱ δὲ ἄλλοι δύο Λεγὸφ οὐδὲν παρετήρουν οὐδὲν ὑπώπτευν. ὁ ξένος των τοὺς ἔτερπε, και βλέποντες τὴν ἀνεψιάν των ἀναλαβοῦσαν τὴν εὐθυμίαν της, ὁ Χριστόφορος και ὁ Ἰωάννης, χωρὶς νὰ φοβηθῶσι τι περὶ αὐτῶν, ἀνέλαβον τὴν ἀσφάλειαν των. παρίστων οὕτω και οἱ τρεῖς, χωρὶς νὰ τὸ ὑποπτεύωσι, τὸ πρόσωπον ὁ μὲν Ἰωσήφ ἐραστοῦ ἀπατηθέντος και ζηλοτύπου, ὁ δὲ Χριστόφορος και ὁ Ἰωάννης δύο συζύγων εὐπίστων και τυφλῶν.

Ἐχρειάζετο ὅλη ἡ ἀπειρία ἣν εἶχον οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνθρωποι περὶ τοῦ ἐρωτικοῦ πάθους οὐ μόνον διὰ νὰ μὴ βλέπωσιν οὐδὲν τῶν συμβαινόντων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των, ἀλλὰ και διὰ νὰ μὴ προΐδωσιν, ἅμα μετα τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Γεωργίου εἰς τὸ Κοντ-Δὸρ τὸ τί ἀναγκαίως ἐμελλε νὰ συμβῆ. ναι, βεβαίως, ἠρῶντο ἐκεῖνοι αἱ δύο καρδία. πῶς ἐδύνατο νὰ γίνῃ ἀλλῶως; πρὸ πολλοῦ ἡ Ἰωάννα ἦν βορὰ ἐτοίμη διὰ τὸν ἔρωτα. εἰσῆρχετο εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην καθ' ἣν ὁ ἔρωσι εἶναι ὡς φλόξ ἀνήσυχος ζητοῦσα νὰ κατασταθῇ. ἠγγίζεν εἰς τὴν ἐωθινήν ἐκείνην ὥραν καθ' ἣν τὸ ξανθὸν σμήνος τῶν ὄνειρων μας ἐπιπίπτει εἰς τὴν πρώτην παρουσιαζομένην κυψέλην, καθ' ἣν ἀπαζόμεθα ὡς ἄγγελον καταπτάντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς τύχης ἢ τῆς θείας προνοίας πεμπόμενον ὄν. ἡλικία ωραία! ὦρα τάχιστα ἀφιπταμένη! ἡ νεότης εἶναι ὡς δένδρον ἠθισμένον ἐπὶ χεῖλους ὁδοῦ. ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ πρώτου ὑπὸ τοὺς κλάδους του καθημένου ὁδοιπόρου τινάσσει τὴν δρόσον του, τὰ πλάσματα τῆς φαντασίας του και τὰ ἀρώματά του.

Ἄρα, εἰς τὴν ἣν ἡ Ἰωάννα εὐρίσκετο ἀκμὴν ὁ πρῶτος ἐρχόμενος θὰ εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ πιθανότητος τοῦ νὰ ἀπορροφήσῃ τὸν ὑπερχειλῆ ἐκείνον χυμὸν ὅστις ἐζήτει νὰ ἐκχυθῆ. συνέβη δὲ ὅτι ἡ εἰμαρμένη ἐβοήθησεν αὐτὴν τὴν παῖδα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν δειροπολήσεω της και ἡ φαντασία της οὐδὲν πλάσμα

εἶχε πλέον νὰ προσθήσῃ εἰς τὴν ὄντοτητα. οὐδὲν ἔλειπεν, οὔτε καὶ ἡ ἐπὶ σκηνῆς παράστασις ἣτις ὑπερέβη κατὰ πολὺ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ποιητοῦ. ἡ Ζοφερά νύξ, ἡ μανιώδης θάλασσα, τὸ τηλεβόλον συμμιγνῦον τὴν τρομερὰν και πομπώδη φωνὴν του μετὰ τῶν μυκηθμῶν τοῦ κλύδωνος, φρεγάτα ἐξοκείλασα πρὸ τοῦ αἰγιαλοῦ, ὀλόκληρον τὸ πλήρωμα καταβροχθισθὲν ὑπὸ τῶν κυμάτων, ὁ πλοίαρχος μόνος ἀποσπασθεὶς ἄκων τοῦ ἐτοίμου νὰ τὸν καταπῆ βαράθρου, τοῦτο ἦν βεβαίως πλέον τοῦ ὅσου ἐχρειάζετο διὰ νὰ κινήσῃ καρδίαν φανταστικὴν και νὰ τὴν διαθέσῃ ὑπὲρ τοῦ ἥρωος τοῦ τοιοῦτου δράματος. πρὸς ἐπισφράγισιν τῶν τοσοῦτων γοητειῶν ὁ ἥρωος ἐκεῖνος εἶχεν ἐν ἑαυτῷ ὄλον τὸ ξένον τῆς θεσεώς του. ἦν νέος, ἀτρόμητος και γενναῖος, σοβαρὸς και συνεσταλμένος, μελαγχολικὸς και περιπαθῆς. τέλος πάντων, ὡς τόσα δελεάσματα νὰ μὴν ἦσαν ἱκανὰ, ὑπῆρχεν ἐν τῷ βίῳ του θλιβερόν τι μυστικὸν ὅπερ τὸν περιεκάλυπτε διὰ ποιητικοῦ μυστηρίου και ἔδιδε τὴν τελευταίαν διαγραφὴν εἰς τὴν ὁμοιότητά του μετὰ τῶν ὠρῶν εἰκόνων ὡς αἱ νεάνιδες εἶδον κατὰ τὸ μᾶλλον και ἤττον ἀμυδρῶς εἰς τὰ ὄνειρά των. ἡ Ἰωάννα τὸν ἠράσθη. και πῶς νὰ μὴν τὸν ἠράσθῃ; και ἐκεῖνος ἀπ' ἑτέρου μέρους, ἂν μόνον δὲν ἦν ἀνάξιος νὰ ἐμπνεύσῃ τόσον ἀγνὸν ἔρωτα, πῶς ἐδύνατο νὰ μὴν τὸν συμερισηθῇ; πῶς ἐδύνατο, ἀπ' ἐναντίας πάσης λογικότητος νὰ μὴν ὑποκύψῃ εἰς τὸ θέλγητρον τῆς χάριτος και τῆς ὠραιότητος; ἠράσθησαν ἀλλήλων χωρὶς νὰ τὸ στοχασθῶσιν, ἐξ ἀκαταμαχῆτου ἔλξεως, ὡς δύο εὐγενεῖς καρδία οἶαι ἦσαν.

Εἰκοσάκις ὁ Ἰωσήφ ὅς ἠκολούθει δι' ἀνησύχου ὀμματός τὰς ἐν ἀγνοίᾳ ἀμοιβαίας τῶν νέων ἐκείνων ἐπὶ τοῦ πνεύματός των προόδους ἤλθεν εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ νὰ ἐρωτήσῃ τὴν ἀνεψιάν του, ἀλλ' ὁ φόβος μήπως ἐγγίζων τὴν καρδίαν ἐκείνην τὴν φωτίσῃ τὸν ἀπεμπόδισε πάντοτε ἠλπιζεν ἄλλως τε τὴν προσεχῆ ἀναχώρησιν τοῦ Γεωργίου, ἀλλ' ἐβδομάδες παρήλθον χωρὶς νὰ γίνῃ καὶ λόγος περὶ τούτου. ἐξ αἰσθήματος διακρίσεως ὅπερ και αἱ ἤττον ὀξυδερχεῖς φύσεις δὲν δυσκολεύονται νὰ ἐνοήσωσιν οἱ Λεγὸφ ἀπέφευγον ἀκριβῶς πᾶσαν περὶ τούτου ἀναφορὰν, ἡ Ἰωάννα ἐν τῇ μῆθῃ της οὐδὲ τὸ ἐστοχάζετο, και ὁ Γεώργιος ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐλησμόνησε και αὐτὸς ὅτι ἀπὸ μιᾶς ὥρας εἰς ἄλλην ὥρην νὰ ἀναχωρήσῃ. ὁ δὲ Ἰωσήφ ἐμέτρα τὰς ἡμέρας ἐναγώνιος και ὑπῆγε πολλάκις κρυφίως εἰς Ἅγιον-Βριεῦκον [διὰ νὰ πληροφορηθῆ ἂν ὑπῆρχεν ἐκεῖ πλοῖον μέλλον νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Ἀγγλίαν. δὲν τὸν ἐκίνει δὲ μόνον ἡ Ζηλοτυπία. ἔτρεμεν ἐπι και διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς Ἰωάννης, και ἐτρόμαζε δικαίως, φέρων κατὰ νοῦν τὴν τύχην τῆς παιδὸς ἐκείνης. συχνάκις εἶχε δοκιμάσῃ νὰ ἐγείρῃ τὴν ἐπαγρύπνησιν τῶν ἀδελφῶν του, ἀλλὰ κατὰ περίστασιν οὐχὶ ἄνευ παραδείγματος μεταξὺ τῶν συζύγων εὐρέθη ὅτι ὁ Χριστόφορος και ὁ Ἰωάννης οἵτινες ἦσαν τόσον εὐερέθιστοι και ζηλότυποι ὡς πρὸς τὴν ἀνεψιάν των προκατελήφθησαν εὐθὺς ἐκ πρώτης ἀρχῆς ὑπὲρ τοῦ μόνου ἀνθρώπου ὅς ἔπρεπε κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς δυσπιστίαν τινὰ και εἶχον εἰς αὐτὸν τὴν πλέον

ἀφελῆ καὶ ἀπόλυτον πίστιν, ὅπερ δυνάμεθα νὰ δοιομάσωμεν ἐμπιστοσύνην συζυγικήν.

Ἡ Ἰωάννα καὶ ὁ Γεώργιος ἐξηκολούθουν ἄρα νὰ βλέπωνται κατὰ πᾶσαν ὥραν ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ· ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης οὐδὲν κακὸν ἐβλεπον εἰς τοῦτο. δὲν δυσηρεστοῦντο δεικνύοντες εἰς ἀξιοματικὸν τοῦ Ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ ὁποῖα ἦν ἡ φιλοξενία ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Γαλλίας. πρόσθετος ὅτι ἐνεκαλλωπίζοντο διὰ τῆς ἀνεψιᾶς των ὡς διὰ κοσμήματος διαλίθου ὅπερ ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἐκθέτωσιν εἰς θαυμασμὸν ξένου. ὀξυδερκέστερος, ὁ Ἰωσήφ τοὺς ἐπετήρει μεθ' ὑπόπτου ἐπαγρυπνήσεως. ἀλλὰ, ὅ,τι καὶ ἂν ἐδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ, ὁ πτωχὸς νέος ἔχανε τὸν καιρὸν του καὶ τὸν κόπον του. ἡ νέα κόρη εὕρισκε πάντοτε διὰ νὰ ἐκφύγῃ ἢ διὰ νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀθῶαν τινὰ πανουργίαν, πνευματώδη τινὰ πρόβρασιν. ἂν τοὺς συνώδευεν εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐκδρομὰς των, ἂν ὁ ἄνεμος ἐψύχραινεν, ἡ Ἰωάννα παρετήρει εὐθὺς ὅτι εἶχε λησμονήσῃ τὸ σάλιον τῆς ἢ τὸν ἐπενδύτην τῆς. ἂν ὁ ἥλιος κατέπεμπεν ἀκτίνας θερμὰς, ἐζήτει τὸ κάλυμμά τῆς ἢ τὴν θολίαν (ὀμπρέλλαν) τῆς. καὶ ὁ καλὸς Ἰωσήφ ἔτρεχεν εἰς τὸ Κοῦτ-Δὸρ, καὶ ἐπέστρεφε δρομαίως, κρατῶν ἢ σάλιον ὑπὸ τὸν βραχίονα ἢ θολίαν εἰς τὴν χεῖρα. ἀλλὰ μάτην ἔπαυσε νὰ ἴδῃ τὴν Ἰωάνναν καὶ τὸν Γεώργιον. μάτην ἔκραζε καὶ μάτην ἀντήχουν τὰ ὀνόματά των ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ αἰγιαλοῦ. αἱ δύο περιστεραὶ εἶχον πετάξῃ, καὶ ὅταν τὸ ἐσπέρας ἐπανήρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν, ἂν ὁ Ἰωσήφ ἐδείκνυεν ὅτι ἤθελε νὰ συμβουλευθῇ τὴν παιδα, ἐκείνη διεμαρτυρεῖτο εὐθὺς, ἐβεβαίωτο ὅτι εἶχε περιμεῖνῃ τὸν Ἰωσήφ, τὸν ἐπέπληττε διότι δὲν ἐπέστρεψε, παρεπονείτο ὅτι ἔπαθε καταβροχὴν ἢ ἠλιβολὴν ἐξ αἰτίας βεβιαίως τῆς ἀμελείας του, ὅλον δὲ τοῦτο μετὰ τὸσούτου πνεύματος καὶ μετὰ τὸσσης χάριτος, ὥστε ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης προσετίθεντο εὐθὺς εἰς τὸ μέρος τῆς καὶ ὁ Ἰωσήφ εὐρίσκετο καταδικαζόμενος παρὰ πάντων. κυρίως δὲ τὸν ἐβασάνιζον αἱ πρῶται ἔριπποι ἐκδρομαί. ἡ Ἰωάννα ἀνεχώρει μόνη κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Ὑθωνος, ὁ Γεώργιος δὲν ἔλειπε ποτὲ τοῦ νὰ εὐρίσκεται κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ ὁ ὑπῆρέτης ἔδιδεν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἵππον του, ὃν ἐλάμβανεν ἔπειτα, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ τῆς νέας κυρίας του. ὁ Ἰωσήφ ἔστις συνελάμβανεν ὑπονοίας διὰ τὴν ἱππασίαν τζούτην, ἐστοχάσθη νὰ θελήσῃ μίαν πρῶταν νὰ συνοδεύσῃ τὴν ἀνεψιᾶν του ἀντὶ τοῦ Ὑθωνος. ἡ Ἰωάννα συνήνεσεν εἰς τοῦτο χαριέντως καὶ ἐβίασε τὸν θεῖον τῆς νὰ καλπᾶσῃ δακτῶ λεύγας πρὶν τῆς ὥρας τοῦ προγεύματος. ὥστε ὅταν ὁ Ἰωσήφ ἐπέστρεψεν εἰς Κοῦτ-Δὸρ, ἐδέχθη νὰ τὸν ἄρῳσιν ἀπὸ τοῦ ἐφιππείου καὶ νὰ τὸν καταθέτωσιν ἡρέμα ἐπὶ τοῦ μαλακωτέρου εἰς τὴν οἰκίαν εὐρισκομένου στρώματος. ἦν ἐκεῖνος κατακεκομμένος, ἠφανισμένος καὶ οὐδόλως διατεθειμένος νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν δοκιμὴν.

Τοιουτοτρόπως ἡ ἀσπλαγχνος παῖς ἐνέπειζε τὴν μεθ' ὅτης πλείστης περιπαθείας ἀφωσιωμένην ψυχὴν. ἀλλὰ τοιαύτη εἶναι ἡ ἱστορία ἔλων ἐκείνων τῶν νέων καρδιῶν, μόλις ἀρχίζουσι νὰ αἰσθάνωνται τὸ πάθος,

καὶ πάντα τὰ λοιπὰ εἰς οὐδὲν λογίζονται. φίλοι, συγγενεῖς, οἰκογένεια, τὰ ἱερώτερα φίλτρα, αἱ νομιμώτεροι δεσμοί, τὰ πάντα ὠχρίωσι καὶ ἐξαλείφονται εἰς τὰς πρῶτας λάμψεις τοῦ ἔρωτος. ἡ Ῥοσὶνη θὰ ἐνέπειζε τὸν κηδεμόνα τῆς, καὶ ἂν ἐκεῖνος ἦν ὁ ἄριστος τῶν πατέρων. ὁ ἔρωτος εἶναι τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ μεγάλου βιβλίου τῶν ἀχαριστιῶν.

Ἄλλως τε δὲ καὶ τίνα ἀνάγκην αἱ δύο ἐκεῖνοι νέοι εἶχον ὑποκρίσεων καὶ μυστηρίων; ἐφοβοῦντο μήπως ὁ Ἰωσήφ φωράσῃ τὰ βλέμματά των ἢ τὰς ὀμιλίαις των; αἱ ὀμιλίαι των ἦσαν τοιαῦται ὥστε ὁ ἄγγελος ὁ φύλαξ τῆς Ἰωάννης θὰ ἠγάλλετο ἂν τὰς ἤκουε. τὰ ἀμοιβαῖα των βλέμματα ἦσαν πάντοτε αἱ φαινότεραι ἀκτίνες τῶν εὐγενῶν καὶ ὠραίων ψυχῶν των. ὁ κόσμος ὀλόκληρος ἐδύνατο, χωρὶς ἐκεῖνοι νὰ αἰσχυθῶσιν νὰ τοὺς παρατηρῇ καὶ νὰ τοὺς ἀκούῃ. πῶς ἐδύναντο νὰ εἰπωσιν πρὸς ἀλλήλους ὅτι ἤρῳντο; οὐδεὶς ἐκείνος τὸ εἶπεν ἔτι πρὸς ἑαυτὸν. ἐβιδίζον ἡρέμα παρὰ τὰς ἀκτὰς, συνδιαλεγόμενοι περὶ ὧσων πραγμάτων ἐγνώριζον, εὐθυμοὶ ἐνίοτε, σοβαροὶ συνεχέστερον, ἡ Ἰωάννα ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ Γεωργίου, καὶ ἀμφοτέροι παραδιδόμενοι ἀφυλάκτως εἰς τὸ ἔλκον αὐτοὺς θέλητρον. τὸ συνηθέστερον τέρμα τῶν μικρῶν ἐκδρομῶν των ἦν ἡ γωνία τῆς γῆς ἢ περιέχουσα τοὺς συντρόφους τοῦ Γεωργίου. ἡ Ἰωάννα εὐηρεστεῖτο ἀκούουσα ἐκεῖνον νὰ ὀμιλῇ περὶ τοῦ νέου ἐκείνου Ἀλβέρτου ὃν τοσοῦτον εἶχεν ἀγαπήσῃ καὶ δι' ὃν καὶ αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ συνηθάνετο λύπη. ὅταν ὁ ἥλιος ἐθέρμαινε τὴν λεπτήν καὶ χρυσίζουσαν ἄμμον τοῦ αἰγιαλοῦ, ἀπεσύροντο εἰς μυστηριώδη τινὰ κόλπον, καὶ ἐκεῖ, καθήμενοι πλησίον ἀλλήλων, ἐν ᾧ τὰ κύματα ἐξέπνεον εἰς τοὺς πόδας των, ἀνεγίνωσκον βιβλίον ὅπερ εἶχον φέρῃ μεθ' ἑαυτῶν καὶ ὃ μετ' ὀλίγον ἔκλειον καὶ ἀνελάμβανον τὰς συνομιλίαις των. τοιουτοτρόπως παρήρχοντο αἱ ἡμέραι των, καὶ ἡ εὐδαιμονία τῆς Ἰωάννης θὰ ἦν ἀτάραχος ὡς ἦν καὶ ἐλευθερά πάσης τύψεως συνειδότος, ἂν αἱ ζοφεραὶ μελαγχολίαι εἰς ἃς ὁ Γεώργιος ἐνίοτε παρεδίδοτο δὲν ἐπλήρουν τὴν καρδίαν τῆς ἀκαταπαύστου προκαταλήψεως μεμυγμένης μετ' ἀνησυχίας καὶ τρόμου πολλάκις ἰδοκίματε νὰ ὑπανεγείρῃ δι' ἐλαφρᾶς χεῖρὸς τὸ κάλυμμα τὸ περισιάζον τὴν τύχην τοῦ νέου ἐκείνου, ἀλλὰ πάντοτε εἰς μάτην, καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇ ἀδιάκριτος, ἡ Ἰωάννα ἐβιάσθη νὰ ἀποφασίσῃ οὐδὲν νὰ μάθῃ περὶ τῆς ζωῆς ἐκείνης ἢ ἐπεθύμει νὰ γνωρίσῃ μόνον διὰ νὰ παρηγορῇ τὰς θλίψεις τῆς.

Μίαν ἡμέραν ἐκάθηντο ἀμφοτέροι καθ' ὃν τρόπον προείπομεν, ἐπὶ τῆς ἄμμου ἐνὸς ἐκείνων τῶν μικρῶν κόλπων οὗς τὰ κύματα ἔτλαψαν εἰς τὰ πλευρὰ τῶν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν βράχων. τὸ ἔαρ ἐπλητίζεν. ὁ ἀπρίλλιος εἶχεν ἐπιφανῆ πρὸ ὀλίγου. λευκὰ καὶ ἐρυθρὰ μικρὰ ἄνθη ἀνεπτυγμένα ποῦ καὶ ποῦ εἰς τὰ κοιλώματα τῆς πέτρας ἠγάλλοντο ὑπὸ τὰ θερμὰ φιλήματα τοῦ ἡλίου. τὰ πτηνὰ ἐκελάδουν εἰς τοὺς ἀγρούς. ἡ γῆ ἀνανεοθεῖτα ἐμίγνυε τὰ τερπνά τῆς ἀρώματα μετὰ τῆς τραχείας ὀσμῆς τῆς θαλάσσης. Ἡ Ἰωάννα καὶ ὁ Γεώργιος συνηθάνθησαν ἐν ἀγνοίᾳ τὰς μαλθακυντικὰς ἐκείνας ἐπιβροχὰς. ἡ νέα κόρη ἦν σκεπτική, ὁ Γεώργιος σιωπηλὸς καὶ τεταραγμένος. ἐδῆ-

κίμασαν νὰ ἀναγνώσωσιν, ἀλλὰ τὸ βιβλίον ἐξέπεσε τῶν χειρῶν των, καὶ οὔτε ἐκεῖνος οὔτε ἐκεῖνη ἐστοχάσθησαν νὰ τὸ ἀναλάβωσιν. ἐκάθητο τόσον πλησίον ἀλλήλων, ὥστε ἐνίοτε ἡ κόμη τῆς παιδὸς ἦν ἐνίοτε συνέχεεν ἡ αὔρα ἐψαυε τὸ πρόσωπον τοῦ βεβακχυμένου νέου. ἐσιώπων. τὰ κύματα ἐῤῥιπτον πρὸ τῶν ποδῶν των τοὺς ἀργυροὺς κροσσούς των. ὁ Ἄλεξανδρὸς τοῦς κατεβαυκάλει διὰ τῆς αἰωνίας ἁρμονίας του. ὁ ἥλιος τοὺς ἐπλημύρει ἐκ χρυσοῦ καὶ λάμψεως. ὁ περ ἔπρεπε νὰ συμβῆ συνέβη. πρὸ πολλοῦ ἀνθελκυσθεῖσαι αἱ ψυχαὶ των συνεφύθησαν. χωρὶς νὰ τὸ στοχασθῆ, ἡ Ἰωάννα ἔθεσε τὸ μέτωπόν της ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Γεωργίου. αἱ χεῖρες των συνητήθησαν, καὶ ἐπὶ πολὺ ἔμειναν εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν ἄφωνοι, ἀκίνητοι, βεβητισμένοι καὶ πλανώμενοι εἰς τὸ αἶθρημα τῆς εὐδαμονίας των.

Ἐν ἀποστάσει θεμάτων τινῶν, ὀρθὸς ἐπὶ τῆς ὄχθης ὁ Ἰωσήφ τοὺς θεώρει μετὰ θλίψεως καὶ δι' ὄμματος ζηλοτύπου. ἦσαν ἐκεῖνοι ἐκεῖ ἀμφότεροι τόσον νέοι. τόσον ὠραῖοι, ὡς διπλοῦν ἠθισμένον ἕαρι ἐφαίνετο ὡς ὁ ἥλιος νὰ τοὺς θεώρει προσφιλῶς, ὡς ἡ αὔρα νὰ ἔχαιρεν ἐφαπτομένη αὐτῶν, ὡς οἱ ἀγροὶ, ἡ θάλασσα καὶ πᾶσα ἡ φύσις νὰ συνήρουν εἰς τὰς μακαριότητάς των· εἰς ταύτην τὴν εἰκόνα ὁ Ἰωσήφ ἠθάλη τὴν καρδίαν του σβεννυμένην ἐντὸς τοῦ στήθους του. ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν του μετὰ τῶν χειρῶν του καὶ ὁ δυστυχὴς ἔκλαυτε.

Ἐν τούτοις ὁ ἥλιος ἤρχιζε νὰ καταβίβη πρὸς τὸν ὀρίζοντα. ἡ Ἰωάννα καὶ ὁ Γεώργιος ἠγέθησαν καὶ ἐπορεύθησαν τὴν ὁδὸν τοῦ Κοῦτ-Δόρ. οὐδὲ λέξιν ἐπρόφερον, μόνις τὰ βλέμματά των συνητῶντο ἐνίοτε, ἀλλ' εἶχον ἤδη συνεννοηθῆ· ἐπέστρεψαν, βραδυποροῦντες, σιωπῶντες καὶ ἀκροαζόμενοι τὴν ἄφωνον γλῶσσαν τῶν ψυχῶν των. ἀμφότεροι ἦσαν ἀκτινοβολοῦντες ἐκ νέας ζωῆς. ἀλλ' αἴφνης, ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ἰωάννης ἡ καρδία τοῦ Γεωργίου συνεθλίβη, καὶ τὸ μέτωπόν του συνενεφώθη.

(ἀκολουθεῖ.)

ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ.

Ἡμέρα πένθους ἦν διὰ τὴν Ἑλλάδα καθ' ἣν ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῶν κόλπων αὐτῆς καὶ εἰς δουλείαν ἀπήχθησαν ὑπερόριον οἱ ἀγαπητοὶ αὐτῆς υἱοί, οἱ μαρτυροῦντες περὶ τῆς ἀρχαίας δόξης καὶ εὐφύας της οἱ ἀνδριάντες οἵτινες ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Παρθενῶνος ἐφαίνοντο δμιλοῦντες αὐτῇ περὶ τοῦ μεγάλου τῆς παρελθόντος, καὶ ὡς ἐγγυήσεις μέλλοντος ἐν αὐτῇ δι' αἰῶνων ἐναπομεινάντες. Ἀλλὰ θὰ παρεμνηθεῖτο ἴσως τοῦ Φειδίου ἡ μήτηρ, ἂν ἐγνώριζεν ὅποιας ὑποδοχῆς ἔλαχον οἱ ἀγαπητοὶ της ἐξόριστοι, ὅτι ἀντὶ τοῦ γλαυκοῦ οὐρανοῦ της, ὑφ' ὃν ὅμως τοὺς περιύβριζε καὶ τοὺς ἠκροτηρίαζεν ἡ βρβαρότης καὶ ἡ ἀμάθεια, τοὺς καλύπτει χρυσοῦς ὄροφος, καὶ τοὺς ὑπεδέχθη

ἀνάκτορον εἰς βασιλεῖς φθονητὸν, ὅπου δέχονται τῶν ἐθνῶν τὰς εὐφημίας καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τὸ θυμίαμα.

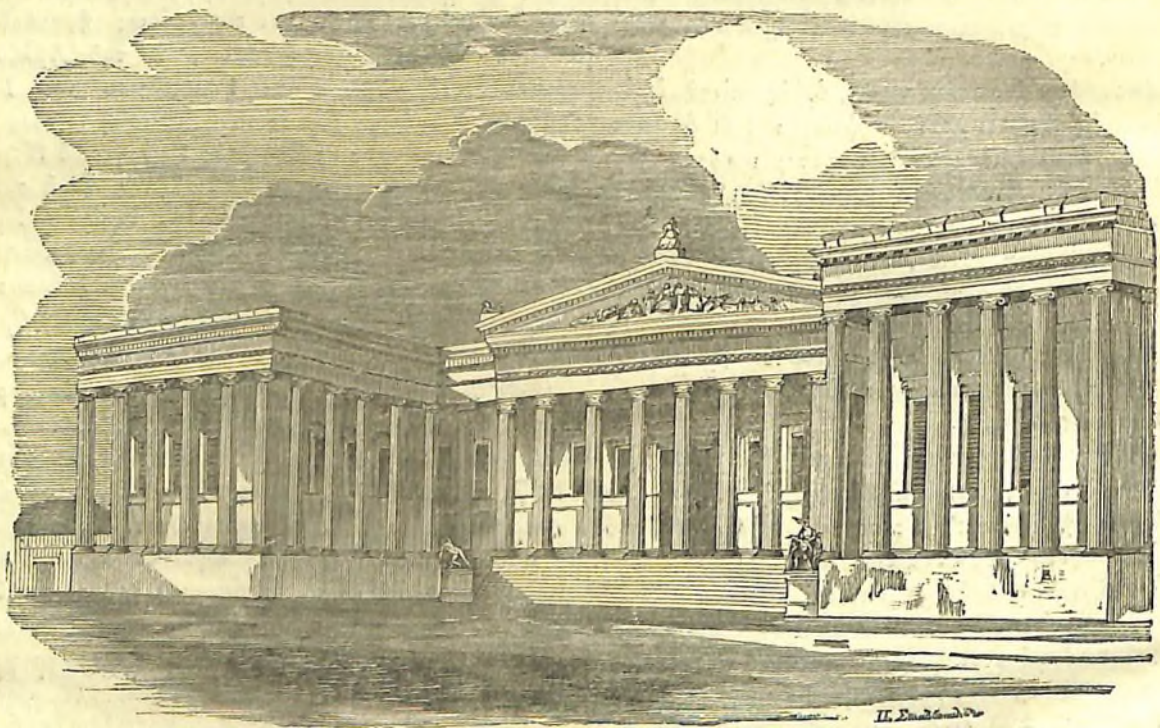
Τὸ Βρεταννικὸν μουσεῖον, τὸ λαμπρὸν αὐτῶν καταγώγιον, συνέστη κατ' ἀρχὰς ἐξ ἰδιωτικῶν προσπαθειῶν, διότι ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ πάντα ὑπ' ἰδιωτῶν καὶ δι' ἰδιωτῶν γίνονται, παρὰ δὲ τῆς κυβερνήσεως ἀπαιτεῖται μόνον ἐπιτήρησις καὶ πρόνοια ὅπως μὴ κωλύηται ἡ ἰδιωτικὴ δραστηριότης. Πρὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος ὁ ἰατρὸς Ἰωάννης Σλόανος εἶχε σχηματίσει λαμπρὰν συλλογὴν βιβλίων, ἀντικειμένων φυσικῆς ἱστορίας, καὶ καλλιτεχνημάτων· ὤρισε δὲ ἐν τῇ διαθήκῃ του νὰ πωληθῆ αὐτὴ εἰς τὸ δημόσιον μετὰ θάνατόν του ἀντὶ 20,000 λιρῶν (660,000 δραχμ.), ἂν συγκατανεύη καὶ ἡ κυβέρνησις. Ἡ ἀγορὰ αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν βουλῶν ἐν 1753, καὶ συγχρόνως ἠγοράσθη καὶ μεγάλη συλλογὴ χειρογράφων, ἡ τοῦ Ἀρλίϋ, καὶ προσετέθη εἰς αὐτὰς ἡ ἐπὶ Γουλιέλμου τοῦ Γ'. τῷ δημοσίῳ δωρηθεῖσα Κοττοϊανὴ βιβλιοθήκη, ἥτις ἐκεῖτο ἐν Οὐεσμινστέρῳ, ὁ δὲ βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Β'. προσεδιωρήσατο τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βιβλιοθήκην, ἥς ἡ συλλογὴ εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ Ἐρρίκου τοῦ Η'. Καὶ ἡ κυβέρνησις πορισθεῖσα διὰ λαχείου 3000,000 δραχμῶν, ἀπέτισεν ἐξ αὐτῆς τὴν τιμὴν τῶν συλλογῶν, καὶ ἠγόρασε ἰδιωτικὴν οἰκίαν ἐν ἣ κατέθεσε τὸ ἔκτοτε κληθὲν Βρεταννικὸν μουσεῖον, ἀνοίξασα εἰς τὸ δημόσιον κατὰ πρῶτον ἐν ἔτει 1759 τὸ μέρος αὐτοῦ τὸ περιλαμβῶν τὰ βιβλία καὶ τὴν συλλογὴν τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Τὸ δ' ἀρχαιολογικὸν τμήμα ἠνεώχθη μόνον ἐν 1807, ἀφοῦ ἐν 1772 προσέλαβε τὰ ῥωμαϊκὰ ἀγγεῖα καὶ τὰς ἀρχαιοτήτας τοῦ Ἀμιλτωνος, καὶ ἐν 1805 τὰ μάρμαρα τοῦ Τωνλέϋ. Ἐγένετο δὲ εἰς ἐγκαύχημα τῆς Ἀγγλίας τὸ κατάστημα τοῦτο, καὶ ὑπερέβη πάντα τὰ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ κατ' ἀξίαν καὶ φήμην, ἀφ' ὅτου ἐν 1815 καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἔλαβε τὰς ἀνεκτιμήτους συνεισφοράς τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Τότε ἐκρίθη ἀνεπαρκὲς καὶ ἀνάξιον τῶν πολυτίμων συλλογῶν τὸ περιέχον αὐτὰς οἰκοδόμημα, καὶ ἐν ἔτει 1825 ἐτίθησαν τὰ θεμέλια τῆς νέας μεγαλοπρεπεστάτης οἰκοδομῆς, ἥς τὸ σχέδιον ἔδωκεν ὁ ἀρχιτέκτων Γ'. Μίρκης. Τὸ μέτωπον αὐτῆς ἀποτελεῖ στοὰν Ἰωνικὴν δωδεκάστηλον μετὰ δύο προεχόντων πτερῶν, ἐχόντων πλαγίως καὶ κατὰ μέτωπον ἀνὰ ἑξ ὁμοίους Ἰωνικοὺς κίονας· ὥστε ὁ ἀπέναντι τῆς κεντρικῆς αὐτοῦ εἰσόδου ἱστάμενος, βλέπει πολυτελεστάτην σειρὰν εἰκοσιδύο ὠραίων κίωνων ἀναπτυσσομένην ἐμπρὸς του. Ἡ μέση δὲ στοὰ ἐπιστέφεται δι' ἀετώματος, ὁ κοσμοῦσιν ὠραῖα ἀγάλματα, καὶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἠξύνετο νὰ θεωρηθῆ ὡς μία τῶν ἐντελεστάτων ἀπομιμήσεων τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαιότητος, ἂν ὁ ἀπὸ πεντήκοντα μυριάδας καπνοδόχας ἀποπνεόμενος καπνὸς τῶν γαιανθράκων δὲν τῷ εἶχε, πρὶν ἀποπερατωθῆ ἔτι, δώσει τὸ χρῶμα ῥυπαροῦ ἀνθρακίως.

Μεγαλοπρεπεστάτη θύρα δρυῖνη, πρὸς νότον ἐστραμμένη, ἀγεί εἰς εὐρὴν πρόδομον, δωρίου ρυθμοῦ, ὑπόστυλον, καὶ πλουσίως κεκοσμημένον διὰ γραφῶν καὶ γλυφῶν ἀπ' αὐτοῦ δὲ θύραι ἀνοίγονται δεξιᾶς

καὶ ἀριστερῶς πρὸς τὰς διαφόρους τοῦ Μουσείου αἰθούσας. Ἡ πρώτη ἀριστερῶς φέρει εἰς αἶθουσαν, ἐν ἣ ἡ προσωρινῶς κατετέθησαν τὰ μάρμαρα τοῦ Τῶν λυ, τὰ ἀποτελέσαντα τὸν πρῶτον πηρῆνα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, περιλαμβάνοντα δέ τινα πολλοῦ λόγου ἄξια ἀνάγλυφα, τὰ πλεῖστα γλυφίδος χρόνων ῥωμαϊκῶν. Δι' αὐτὰ παρασκευάζεται ἤδη δωμάτιον ἰδιαιτέρον.

Ἐκείθεν μακρὰ καὶ ὠραία στοὰ ἄγει εἰς ἄλλην εὐρύχωρον αἶθουσαν, ἐν ἣ κείνται ὀπισθοῦν ἀτάκτως, καὶ ἐπίσης προσωρινῶς, μέχρι καταρτισμοῦ τῆς προσωρινῆς αὐτοῖς θέσεως, διαφορὰ καλλιτεχνήματα, ἰδίως τῆς Ἑλληνικῆς γλυπτικῆς, ἐκ διαφορῶν συλλογῶν λη-

γάν τῷ Ἐπικουρίῳ Ἀπόλλωνι, τὴν εἰκοδομήν αὐτοῦ εἰς τὸν περίφημον ἀρχιτέκτονα τοῦ Παρθενῶνος, τὸν Ἰκτῖνον, ἐμπιστευθέντες. Ἄλλ' ἀπ' ὅτου ἡ πολυθεία ὑπεχώρησεν ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν, καὶ τὸν πληθυσμὸν κατηλόωσεν ἡ δουλεία, ἔκτοτε ἐγκατελείφθη, καὶ μετ' ὀλίγον ἐλησημονήθη ὁ ναὸς οὗτος εἰς τὰς ἐρήμους, ὅπου τὸν ἀπῆντα μόνον τὸ παρικείμενον δρυεον, ἢ ὁ θηρευτῆς ὁ δ' ὠκὼν εἰς τὰ δάση τὴν ἐλαφὸν ἢ τὸν λύκον, καὶ ὅπου τὸν χρόνον εἶχεν ἀσθενῆ καὶ μόνον ἀντίκαλον. Ἐν ἔτει 1811 ὅμως, ἔταιρία φιλαρχαίων, συγκεκμημένη ἐξ Ἑγγύων καὶ Γερμανῶν, περιτρεχούσα τὴν Ἀρκαδίαν, ἐξεπλάγη ἀπαντήσασα ἐν μέσῳ αγρίων κρημνῶν καὶ δρυμόνων ναὸν περικαλλέστα-

Ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ Μουσείου.

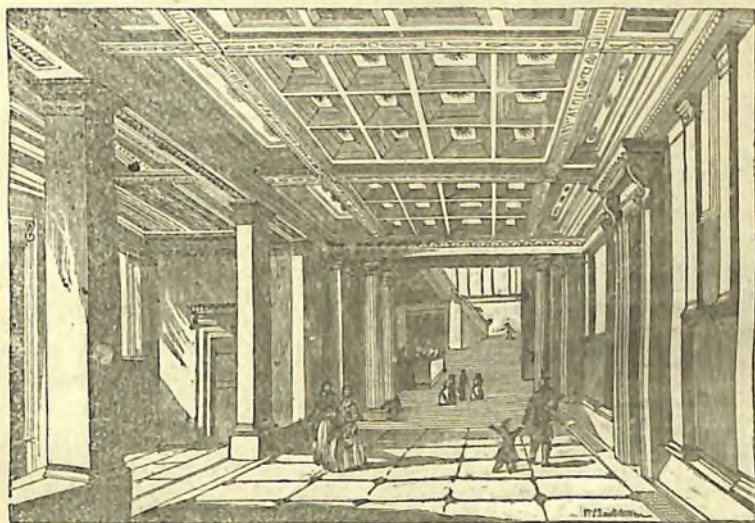
φθέντα. Μεταξὺ δ' αὐτῶν ὡς μάλιστα ἄξια λόγου διακρίνονται περίφημον ἄγαλμα Σατύρου μεθύοντος, Ἐρμῆς ἐπὶ βράχου κοιμώμενος, Ἄρτεμις ἢ ὕμνη ἀναπαυομένη, Ἀκταίων εἰς ἐλαφὸν μεταβαλλόμενος, καὶ σπαρττόμενος ὑπὸ τῶν κυνῶν αὐτοῦ, νέος δάκνων ἀνδρὸς βραχίονα, σύμπλεγμα τοῦ Μίθρα θύοντος ταύρον, ὡσαύτα κολοσσαίη κιθαλὴ Ἀθηναῖς, καὶ κεφαλαὶ Ὀμήρου, Σφοκλέους, Ἐπικούρου, Πινδάρου, καὶ προσέτι πολλὰ ὠραίας τέχνης ἀνάγλυφα.

Ἀριστερῶς τῆς κεντρικῆς ταύτης αἰθούσης ὑπάρχει τετράγωνον δωμάτιον, περιέχον ἀριστουργήματα δι' ὧν τῆς κτησίου καυχᾶται ἡ Ἀγγλία, δι' ὧν δὲ τὴν παραγωγὴν καυχᾶται ἡ Ἑλλάς δικαιοτέρον. Ταῦτα εἰσὶ τῆς Φιγαλιῆς τὰ μάρμαρα. Ἐπὶ τραχείας κορυφῆς τοῦ Κοτυλίου δρους, κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας, εἰς χωρίον ἐπικρεμάμενον ἐπὶ τῆς βαθείας φάρακος τῆς Νιδας, Βάτται δὲ τὸ πάλαι καλούμενον, οἱ Φιγαλιεῖς, ἀπὸ δεινῆς νόσου σφθόντες ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀνήγειραν

τον σχεδὸν δλόκληρον, καὶ ἐράμιλλον τῶν ἐμπροσθέντων ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις. Περὶ αὐτὸν δὲ ἀνασκάψασα, εὗρε παρ' ἐλπίδα ἐν μέσῳ τῶν ἐρείπιων τοῦ δλόκληρου τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ ζωοφόρον, εἰκοσιδύω τμήματα μαρμάρου λευκοῦ, εἰργασμένα ἀναμφισβητήτως ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν Ἀθηναίων καλλιτεχνῶν, οἵτινες ἐκόμησαν τὸν Παρθενῶνα δι' ἀμιμήτων γλυφῶν, καὶ παρισῶντα κενταυρομαχίαν καὶ Ἀμαζωνομαχίαν, μετὰ τῶν προστατῶν τοῦ ναοῦ θεοτήτων, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἡ Ἑλλάς τότε δύναμιν δὲν εἶχεν ὅπως ἀντιεῖθ' ἀκραιφνέως, οὐδὲ φωνῆν ὅπως ἀδικουμένη διαμαρτυρηθῆ, καὶ οἱ ἐπιραιότεροι τῶν φίλων τῆς τῆς θεώρου ὡς ἔνδοξον νεκρὰν, ἐφ' ἧς οὐδέποτε ἐμελλε γὰ λάμψη ἀναστάσεως πλείον ἡμέρα. Ἡ ἔταιρία ἐπομένως ἔλαβε τὰ ἀνασκαφέντα ὡς ἀναμφισβήτητον αὐτῆς κτῆμα, καὶ μετακομίσασα αὐτὰ εἰς Ζάκυνθον, τὰ ἐπώλησεν ἐν 1014 εἰς τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν. Ἐκτὸς δὲ τῶν γλυφῶν τούτων, καὶ τινῶν ἀρχιτεκτονικῶν τμημάτων τοῦ αὐτοῦ

ναυῶ, ὧν κιονοκράειων καὶ κεράμων, κεῖται ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ καὶ ἄλλη ἀμίμητος σειρὰ ἀναγλύφων, ἡ ζωοφόρος τοῦ περιζήτου Μωυσεωλείου τῆς Ἀλικαρνασοῦ, ἐνὸς τῶν ἐπτά θαυμάτων τοῦ κόσμου, εἰς εὐτὴν γλυπτικὴν ἐπικόσμησην ἠργάσθησαν εἰ ἐπὶ Φιλίππου περιφημότεροι καλλιτέχναι τοῦ Ἀττικοῦ ἔργαστηρίου, ὁ Τιμόθεος, ὁ Λιωχάρης, ὁ Βρούξις, ὁ Σκόπας ἢ καὶ αὐτὸς ὁ Πραξιτέλης. Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα, παριστῶντα Ἀμαζωνομαχίαν, εἶχον ἐντειχισθῆν ὑπὸ τῶν ἵπποτων τῆς Ρόδου εἰς τὸ μέρος τοῦ φρουρίου τῆς Ἀλικαρνασοῦ τὸ ἀφορῶν πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ μόνον ἐν ἔτει 1846 ἐξήχησε καὶ ἔλαβεν αὐτὰ δωρεὰν ἀπὸ τὸν Σουλτάνον ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Τρεῖς ἄλλαι γλυφοὶ ἐκ τῶν περιχομένων ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ ναοῦ εἰσὶν εἰς μέγαν βαθμὸν ἀξιοσημείωτοι· ἡ μία ἐξ αὐτῶν, θαυμαζομένη ὡς ἀληθὲς ἀριστούργημα, εἶναι λίθινον ἀπομίμημα τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περιφήμου Διόσκου τοῦ Μύρωνος, εὑρεθὲν εἰς τὴν Τιβουρτινὴν ἔπαυλιν τοῦ Ἀδριανοῦ. Αἱ δ' ἄλλαι

Ὁ πρόδομος.

δύο παριστῶσιν, ἡ μὲν ἐξαισίως ὠραίαν προτομὴν Ἀφροδίτης, ἡ δὲ Ἀριάδην θύρταν εἰς τὸν ὄμιον. σταφυλὴν δ' εἰς τὴν μίαν χεῖρα κρατοῦσαν, καὶ πρὸ τῶν ποδῶν ἔχουσαν πάρδαλιν.

Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ δωματίου ἔλος διατηροῦνται ἐκμαγεῖα τῶν ἀρχαίων μετοπῶν τοῦ ἐν Αἰγίνῃ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, μετὰ τῶν Ἀγαλμάτων αὐτοῦ, ἅτινα εἰσὶν ὁ μέγιστος πλοῦτος τῆς Βαυαρικῆς γλυπτοῦσῆς προσέτι δὲ προπλάσματα τοῦ Παρθενῶνος οἷος ἦν μετὰ τὴν ἐν 1687 συμβῆσαν ἐκπυροσκόρησιν, καὶ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ οἷος ὑποτίθεται ὅταν ἦτον ἀνέπαφος.

Ἄλλ' ἡ δόξα τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου εἶναι τὸ ἐπόμενον δωμάτιον, πρὸς ὃ ἄγει πρόδομος, κοσμοῦμενος διὰ τυρρηνικῶν λαρνακῶν ἐκ γῆς ὀπτις, καὶ δι' ἐνὸς κολοσσιαίου μαρμαρίνου ἀγγείου. Περιέχει δὲ τὸ δωμάτιον τοῦτο τὰ λεγόμενα Ἐλιγία μάρμαρα, ἧτοι τὰ ἀνάγλυφα καὶ ἀγάλματα, ὅσα κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὰ διαγράμματα τοῦ Φιδίου, ὑπὸ τῶν ἀρίστων Ἀθηναίων καλλιτεχνῶν ἔργασθέντα, περιέχουσι τὸν Παρθενῶνα, καὶ ἀνεδείκνυσαν αὐτὸν ὑπερτατον καὶ ἀμίμητον τέχνης ὑπόδειγμα. Ὁ Λόδοξος Ἐλγιν, πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρατείνας τὴν ἔνοιαν ὀθωμανικοῦ φερμανίου, χορηγηθέντος ὑπὸ τὴν ἐπιβροχὴν πολιτικῆς ἀνάγκης, καὶ ἐπιτρέποντος αὐτῷ νὰ λάβῃ ἐξ Ἀθηνῶν τοὺς γλυπτοὺς

λίθους ὅσοι ἔκειντο διεσπαρμένοι κατὰ γῆς ὑπὸ τοὺς τοῦσδε τῶν εἰδώλων, δὲν ἐδίστασε νὰ κόψῃ διὰ πρίονος τὰ ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος ἀπ' αἰῶνος ἄθικτα διατηρηθέντα κοσμήματα, καὶ ν' ἀφήτῃ ἐπὶ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ χαινούσας πληγὰς, αἵτινες θέλουσιν ἔσαι εἰ ἐλέγχει τὸν ζῆλον αὐτοῦ, σκληρότερον ἀναδειχθέντα τοῦ χρένου καὶ βαρβαρώτερον τῶν βαρβάρων. Τὰ μάρμαρα ταῦτα ἐπώλησεν ὁ Ἄ. Ἐλγιν ἀντὶ 35000 λιρῶν (1000000 δραχμῶν) εἰς τὸ Βρετανικὸν μουσεῖον· συνίστανται δὲ εἰς 16 μετόπας, παριστώσας κενταυρομαχίας καὶ ἀρπαγὰς γυναικῶν ὑπὸ κενταύρων, 74 τμήματα ζωοφόρου, παριστῶντα διαφόρους σκηναὶς τῆς Παναθηναϊκῆς πομπῆς, καὶ 16 ἀγάλματα θεῶν ἐκ τῶν αἰτωμάτων, ἐργασίας ἀπαραμίλλου. Ἡ ζωοφόρος καὶ αἱ μετόπαι εἰσὶν ἐντειχισμέναι περὶ τὸ δωμάτιον

τοῦτο μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀξιολόγων ἀναγλύφων, ἐν οἷς πέντε εἰσὶν ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς ἀπέρου Νίκης, καὶ μετὰ 27 ἐπιγραφῶν. Τὰ δὲ ἀγάλματα εἰσὶν συμέτρως τεταγμένα ἐπὶ ὑψηλῶν καθρῶν κατὰ τὸ μέσον τοῦ δωματίου, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ πολλὰ ἄλλα ἐξόχου ἐργασίας ἀρχιτεκτονικῆς ἢ γλυπτικῆς τμήματα, ἐν οἷς μά-

λιστα περιεργίας ἀξίος εἶναι ὁ κολοσσαῖος Βάνχος ἐκ τοῦ χορηγικοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους (τοῦ καινῶς λεγομένου γανᾶρι τοῦ Διογένους), ἡ Θέμις ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ῥαμνοῦντος, καὶ ἡ Καρυάτις ἐκ τοῦ Ἐρεχθείου.

Ἐκτὸς τῶν ὀνομάτων τούτων εὐρεῖα ἀναβιβρα φέρει εἰς τὸν ἀνώτερον ὄροφον, ὅπου ἐν δωματίῳ περιέχει πλουσίαν συλλογὴν ὀρειχαλκίων ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν ἔργων, κυρίως ἐξ Ἡρακλείου καὶ Πομπηίας, ἀγορασθεῖσαν ἐν 1772 παρὰ τοῦ Γουλιέλμου Ἀμιλιανῶνος. Ἐν αὐτοῖς μάλιστα προσοχῆς ἀξία εἰσὶ τρία Διὸς ἀγάλματα, ἐν τοῦ Φιλησίου Ἀπόλλωνος τοῦ Σικυωνίου Κανᾶχου, καὶ διάφορα ἀγγεῖα ἐξαίτια τὴν καλλονὴν καὶ τὸ μέγεθος. Μετὰ τὸ δωμάτιον δὲ τοῦτο ἐκτείνονται ἄλλα, περιέχοντα τὸ κεραμολογικὸν μουσεῖον, συνιστάμενον κατὰ πρῶτον λόγον ἐξ ἀναριθμητῶν ἀγγείων τῆς Τυρρηνίας, ὧν αἱ ὠραῖαι γραφαὶ εἰσὶν αὐτόχρημα Ἑλληνικαί, καὶ ἀναφέρονται ἢ εἰς βασιλικὰς ἢ εἰς ἀγωνιστικὰς παραστάσεις, ἢ εἰς γνωστὰς σκηναὶς ἐκ τῶν ἐπῶν τοῦ Ὀμήρου ἢ ἐκ τῶν τραγικῶν, ἢ τέλος εἰς ἱστορικὰ ἐπεισόδια. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀγγείων τούτων διαπρέπει μάλιστα τὸ Πορτλάνδιον, ἐκ κυανοῦ βέλου κατεσκευασμένον, μετ' ἐξαισίως ἐπηρεασμένων λευκῶν ζωδίων. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἀνθρώπος κακὸς τροπος ἢ φρενοβλαβῆς, εἰσελθὼν εἰς τὸ μουσεῖον ποτέ,

συνέτριψε χαιρεκάκως εἰς μύρια τρίμματα. Ἄλλα μετ' ἀκατανοήτου φιλοπονίας καὶ ἐπιδειξίότητος συνεκολλήθη ἔκτοτε εἰς τρόπον ὥστε ὁ μᾶλλον γεγυμνασμένος ὀφθαλμὸς δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν συμφορὰν. Ἐντὸς τῶν αὐτῶν δωματίων διατηροῦνται καὶ πολλαὶ ἑκατοντάδες ἐπιγεγραμμένων λαβίδων ἀμφορέων, καὶ προσέτι δακτυλιόλιθοι καὶ διάφορα χρυσᾶ καὶ πολυτελέμαχοσμήματα. Ἐν δὲ ἐξ αὐτῶν περιλαμβάνει τὴν πλουσιωτάτην νομισματικὴν συλλογὴν.

Ἀντικρὺ δὲ τῆς εἰσόδου τῆς κεντρικῆς αἰθούσης ἐν τῷ προσεγγίῳ ὀρόφῳ, ἐντὸς μεγίστης αἰθούσης, καὶ ἐντὸς δύο προσέτι αἰθουσῶν τοῦ ἀνωτέρου ὀρόφου, εἰσὶ κατατεθειμέναί αἱ αἰγυπτιακαὶ ἀρχαιοτάτες, προελθούσαι ἐκ συλλογῶν τῶν Κ. Σάλτ καὶ Σάμς καὶ τοῦ

στηριότητος προΐοντα εἰς τὰ ἐσχάτως κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Εὐρώπην γνωσθέντα καλλιτεχνήματα ταῦτα. Τινὰ ἐξ αὐτῶν εἰσὶν ἀνάγλυφα, ἄλλα ἀγάλματα, φέροντα πολλάκις χρώματα ζωηρά, καὶ ἐνίοτε ἐλέγχοντα ῥυθμὸν αὐστηρὸν καὶ ἀρχαϊκὸν, ἀντάξιον τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀμέσως προοδοποίησαντος τὸν Φειδαϊκόν. Τινὰ εἰσὶ τάφοι εἰς σχῆμα κολοσσιαίων πυραμίδων, ὧν τὰ πλευρὰ καλύπτουσιν ἐπιγραφαὶ ἐκ μεγίστων καὶ καθαρωτάτων γραμμάτων τῆς ἐγχωρίου, εἰσέτι ἀγνωστοῦ γλώσσης. Πολλὰ τῶν γραμμάτων τούτων εἰσὶν αὐτὰ τὰ Ἑλληνικά, ἄλλα δὲ ἐντελῶς διαφέρουσιν. Τινὰ τῶν μνημείων ἔχουσιν ἐπιγραφὰς διγλώσσους· ἐν μάλιστα ἔχει ὑπὲρ τὴν Λυκτικὴν ἐπιγραφὴν ἐν τετραστίχῳ ἑλληνικόν, μνημονεῦον τὸν ἐπὶ Κόρου

Π. ΣΑ

Τὸ ἐλγίνιον δωμάτιον.

Κ. Βελκινσῶνος, κολοσσοὶ σκληροτάτου πυροποικίλου θεοὶ τερατώδεις, σφίγγες γιγαντιαῖαι, λάρνακες ἐξωθεν καὶ ἐσωθεν ὑπὸ ἱερογλύφων κεκαλυμμένα, καὶ τὸ πάντων πολυτιμώτατον μνημεῖον, ὁ λίθος τῆς Ῥσέτης, μέλαινα πλάξ, ἣτις, περιέχουσα τρίγλωσσον τι μητικὸν ψήφισμα ὑπὲρ Πτολεμαίου τοῦ ε'. δι' ἱερογλυφικῶν, ἱερατικῶν καὶ ἑλληνικῶν χαρακτήρων γεγραμμένη, παρέσχε τὴν πρώτην λύσιν τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερογλυφικῆς γραφῆς.

Πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ τῶν ἑλληνικῶν αἰθουσῶν ἀριστερῶς τοῦ προδόμου, δωμάτιον τετράγωνον περιλαμβάνει συλλογὴν ἣτις, ἃ δὲν ὑπῆρχον τὰ Ἑλγίνια μάρμαρα, ἔπρεπε νὰ κληθῇ πασῶν πρωτίστη καὶ περιεργωτάτη. Αὕτη εἶναι ἡ τῶν Λυκτικῶν μαρμάρων, ἃ ὁ φιλόπνοος περιηγητὴς Κ. Φέλλως μετέφερεν ἐν 1841 καὶ 1844 ἐκ Ξάνθου τῆς Λυκίας καὶ τῶν περιχώρων. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, ἣ ἐξ ἀμνημονεῦτων χρόνων κατέφουον λαοὶ ἐγχώριοι, Σολύμοι καὶ Τερμίλαι καλούμενοι, ἀπέκησαν Ἕλληνες πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, καὶ τῆς συνδουλοῦσθαις ἀμροτέρων αἰσθήτως καὶ δρα-

τοῦ πρεσβυτέρου σατράπην Ἄρπαγον. Ἐκ πολλῶν δὲ διδομένων συνάγεται, ὅτι τὰ ἀρχαιότερα τῶν μνημείων τούτων ἀναβαίνουν μετὰ τὸ μέσον τῆς ἑκτῆς πρὸ χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, τὰ δὲ νεώτερα κατέρχονται μετὰ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων.

Ἀπὸ τοῦ δωματίου δὲ τούτου κλίμαξ ἀγεί εἰς τὰ ὑπόγεια, ἐν οἷς κεῖται οὐχὶ τῶντι πολὺ καταλλήλως, ἔτις ὅμως προσωρινῶς, ἄλλη συλλογὴ, ἣτις οὐδεμιᾶς ἤττον συντελεῖ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου καὶ αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας, ἣ τῶν Ἀσσυριακῶν μαρμάρων. Ταῦτα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνεκάλυψε κατὰ πρῶτον ὁ Ἄγγλος Κ. Λεζάρδος εἰς Νεμερὸδ παρὰ τὸν Τίγριν, τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Νινευῆ, ἣτις πρὸ αἰῶνων ἐνομιζέτο ἐξαφανισθεῖσα ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἀνασκάψας αὐτόθι ἐν ἀπεράντως εὐρύχωρον ἀνάκτορον, οὗ οἱ τοῖχοι ἐκ πλίνθων ὠμῶν ὡς ὅλα τὰ Ἀσσυριακὰ οἰκοδομήματα συγκείμενοι ἦσαν ὅμως ἐπιτεκαλυμμένοι διὰ λιθίνων πλακῶν καταγλύφων. Τινὲς τῶν λίθων τούτων ἔχουσιν ἀνάγλυφα παριστῶντα βασιλεῖς ἢ σκηνὰς πολέμου ἢ θήρας ἢ

τοῦ ιδιωτικοῦ βίου, περιέχουσι δὲ καὶ μακρὰς ἐπιγραφὰς τῆς μυστηριώδους σφηνοειδοῦς γραφῆς, ἥτις ἀπαντᾶται καὶ εἰς Περσεπολιν· ἄλλοι παριστῶσι κολοσσιαῖα τέρατα μετὰ κεφαλῆς ἀνθρωπίνης. Αἱ γλυφαὶ πᾶσαι εἰσὶ πολλοῦ λόγου ἄξια διὰ τὸν ἰσχυρὸν καὶ νευρώδη ρυθμὸν των, αἱ δ' ἐπιγραφαί, ἂν εὔρεθῇ καὶ αὐτῶν ἡ κλείς, εἶναι πιθανόν ὅτι πολλὰ μυστήρια τῆς ἱστορίας τῶν Ἀσιανῶν ἐθνῶν θ' ἀνακαλύψωσι.

Μέγα μέρος τέλος τοῦ ἄνω δόμου τοῦ ἀπεράντου τούτου οἰκοδομήματος περιλαμβάνει τὰς πλουσιωτάτας συλλογὰς τῆς φυσικῆς ἱστορίας, αἵτινες πρὸ πάντων περιέχουσιν ἀληθῆ θησαυρὸν ὀρυκτῶν σκελετῶν. Ἡ δὲ ἄλλη πλευρὰ αὐτοῦ κατέχεται πᾶσα ὑπὸ τῆς βιβλιοθήκης, ἥτις ἐπιμελέστατα πλουτιζομένη καθ' ἕκαστον ἔτος δι' ὄλων τῶν βιβλίων ὅσα ἐκδίδονται οὐ μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλ' ὀλίγου δεῖν καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς, καὶ πάμπολλα καὶ ἀξιόλογα προσκτησαμένη χειρόγραφα, εἶναι σήμερον μία τῶν σπανιωτάτων βιβλιοθηκῶν τῆς Εὐρώπης.

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΠΙΤΤ Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ.

(Κατὰ Μακω.Ιαlvr).

Ὁ μέγας οὗτος τῆς Ἀγγλίας ὑπουργὸς ἐγεννήθη τῷ 1708 ἔτει, καὶ, ἀνατραφεὶς εἰς τὴν ἐν Ἐτονίῳ σχολῇ, μετέβη, ἐν ἡλικίᾳ 17 ἐτῶν, εἰς τὸ ἐν Ὁξονίῳ Πανεπιστήμιον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας δεινῶς ὑπὸ ἀρθρίτιδος ἐβασανίζετο, ἐπεχείρησε, κατὰ συμβουλήν τῶν ἰατρῶν, πρὶν ἐτι συμπληρώσῃ τὴν ἐνταῦθα σπουδὴν, νὰ ταξειδεύσῃ, καὶ ἐπεσκέψῃ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ἐπανήλθε δὲ οἰκαδε, μηδεμίαν λαβὼν ἐκ τῆς ὀδοπορίας ταύτης ὠφέλειαν, καὶ, δι' ἅπαντος τοῦ βίου, δὲν ἔπαυσε ταλαιπωρούμενος ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ἐκείνης.

Ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχεν ἐν τούτοις ἀποθάνει, ἐλαχίστην καταλιπὼν περιουσίαν, ὥστε ὁ Γουλιέλμος, ἀναγκασθεὶς νὰ ζητήσῃ πόρον ζωῆς, ἐξελέξατο τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ διωρίσθη ἀνθυπασπιστής. Ἀλλ' ὅσον μικρὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ περιουσία αὐτοῦ, ἡ οἰκογένειά του καὶ ἡδύνατο, καὶ προηρέϊτο νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ὄθεν ἐν ἔτει 1735, ὁ Γουλιέλμος Πιττ κατώρθωσε νὰ ἐκλεχθῇ ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν τῶν κοινοτήτων Βουλὴν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, δεκατέσσαρα ἤδη ὄλα ἔτη πρόϊτατο τῶν κοινῶν πραγμάτων ὁ πρωθυπουργὸς Οὐαλπόλιος. Εὐμενέσταται ἦσαν αἱ περιστάσεις καθ' ἃς οὗτος εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἀρχὴν, διότι ὑπεστήριζεν αὐτὸν ὁμοφώνως σύμπασα ἡ τῶν Οὐίγων μερίς, ἥτις ἰδίως μὲν ἦτο ἀφωσιωμένη εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐν ἔτει 1688 ἀποτελεσθείσης μεταπολιτεύσεως, πλείστην δὲ ἀπελάμβανεν εὖνοιαν παρὰ τῷ βασιλεύοντι ἔκτοτε τῆς Ἀγγλίας οἰκῶ καὶ ἐπὶ τινα χρόνον τὰ πράγματα ἔδεικνον ὀμκλώτερον καὶ εὐκολώτερον παρὰ

ποτέ· οὐδὲ εἶναι ἀπίθανον, ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς ἐκεῖνος, ἂν ἠκολούθει τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησε βραδύτερον ὁ Πέλαμ, ἂν δηλαδὴ παραλάμβανε συμμετόχους τῆς ἀρχῆς ἅπαντας τοὺς ἰκανότερους καὶ φιλοτιμότερους τῆς Οὐίγιγκης μερίδος ἄνδρας, παρεῖχε δὲ καὶ τινὰς θέσεις εἰς τοὺς Τόρεις ἐκείνους, ὅσοι δὲν ἦσαν ὄλως πολέμιοι εἰς τὴν νέαν τῶν πραγμάτων κατὰστασιν, ἤθελε διαφύγει τὸν φοβερὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν ἐνέπεσε μὲν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πρωθυπουργίας αὐτοῦ ἔτη, ἐπὶ δὲ τέλους ἐνίκηθη. Ἡ καταβαλοῦσα αὐτὸν ἀντιπολίτευσις κατεσκευάσθη διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν, διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀπλήστου φιλαρχίας.

Ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης τοῦ ὑπουργείου αὐτοῦ συγκροτήσεως, ὁ Οὐαλπόλιος μετέβαλεν ἕνα τῶν ἐπιτηδειοτέρων καὶ πιστοτέρων αὐτοῦ ὁπαδῶν, τὸν Πουλτεναϊῦν, εἰς ἐχθρὸν θανάσιμον, μὴ δοῦς εἰς αὐτὸν θέσιν τινά. Καὶ ἤθελε μὲν νὰ τὸν ἀποζημιώσῃ, διορίζων αὐτὸν ὁμότιμον, ἀλλ' ὁ Πουλτεναϊὺς, ἀγανακτήσας, ἀπέβαλε τὴν πρότασιν, ἐτάχθη μετὰ τῆς πολιμίας πρὸς τὸν ὑπουργὸν μερίδος, καὶ, μετ' ὀλίγον, ἐπειδὴ πλείστον ἴσχυε, διὰ τὸν ὑπέρογκον πλοῦτον, τὸν ἐντιμὸν χαρακτήρα, τὴν ἀξιόλογον εὐγλωττίαν καὶ τὴν περὶ τὰ πράγματα ἐμπειρίαν, ἀνεδείχθη ὁ μέγιστος τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὅσους εἶδε ποτε ἡ βουλὴ τῶν Κοινοτήτων.

Ὁλων τῶν μελῶν τοῦ ὑπουργείου ὁ λογιώτερος καὶ περὶ τὸ λέγειν δεινότερος ἦτο ὁ Καρτερέτιος· ἀλλ' ὁ Οὐαλπόλιος δὲν συνήει νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ τὴν προσήκουσαν μερίδα τῆς δυνάμεως, ὥστε ὁ Καρτερέτιος παρητήθη καὶ ἀπέβη ἐχθρὸς ἐπιμονώτατος καὶ φοβερώτατος τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ συναδέλφου. Ἀν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος μετὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Οὐαλπόλιος ἐδύνατο νὰ μερισθῇ τὴν ἀρχὴν, ἦτο ὁ Λόρδος Τοουνσένδιος, διότι καὶ συγγενεὶς ἦσαν, καὶ ἐκ παίδων φίλοι, καὶ συμμαθηταί, καὶ γείτονες, καὶ συνυπηρέτησαν ὁμοῦ τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ὁμοῦ συναντεπολιτεύθησαν, καὶ ὁμοφρόνουν περὶ ἅπαντα σχεδὸν τὰ ζητήματα. Ἀλλ' ἅπαντες οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἴσχυσαν νὰ χαλινώσωσι τὴν φιλοδοξίαν ἐκείνην, ἥτις κατίσχυεν ὄλων τῶν ἀρετῶν καὶ ὄλων τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ Οὐαλπόλιου. Ἡ ἀπόφασις ἦτο, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μεταφορὰν, ὅτι ἡ ἐπωνυμία (ἢ φέριμα) τῆς ἐταιρίας θέλει εἶναι, ὅχι Τοουνσένδιος καὶ Οὐαλπόλιος, ἀλλὰ Οὐαλπόλιος καὶ Τοουνσένδιος. Οἱ δύο ἀντίζηλοι κατήντησαν τελευταῖον εἰς ὕβρεις προσωπικὰς ἐνώπιον πολυαριθμοῦ συναναστροφῆς, ἦλθον εἰς χεῖρας καὶ ὤρμησαν ἐπὶ τὰ ξίφη αὐτῶν· αἱ γυναῖκες ἤρχισαν νὰ φωνάζωσιν, οἱ ἄνδρες ἐχώρισαν τοὺς διαμαχομένους, καὶ, διὰ φιλικῆς μεσολαβήσεως, παρεμποδίσθη τὸ σκάνδαλον μονομαχίας μεταξύ δύο συγγενῶν καὶ ἀρχαίων φίλων καὶ συναδέλφων. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ συνυπουργήσωσιν· ὁ Τοουνσένδιος παρητήθη, καὶ, φοβούμενος, ὡς εἶπε, μήπως τὸ ἰδιαίτερον πάθος τὸν παρασύρῃ νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τοῦ Πουλτεναϊῦ καὶ ν' ἀντιπολιτευθῇ εἰς πράξεις τοῦ ὑπουργείου τὰς ὁποίας ἐθεώρει ἐν γένει ἀγαθὰς, προετίμησε νὰ διαζήσῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου ἰδιω-

τεύων, ἀπῆλθεν εἰς τὰ κτήματα αὐτοῦ καὶ οὐδέποτε πλέον ἐπανῆλθεν εἰς Λονδίον.

Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἄνδρες ἀπεβλήθησαν τῶν ἀξιωματῶν αὐτῶν, τινὲς μὲν δι' εὐλόγους αἰτίαι, οἱ πλεῖστοι ὁμῶς διότι ὁ Οὐαλπόλιος, καὶ τοὶ κατὰ τάλλα ἀγαθοί, καὶ εὐθυμοί, καὶ πρῶτος ἀνὴρ, δὲν ἠδύνατο νὰ συμβιβασθῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον μὲ κἀνένα ἄνθρωπον μεγάλην ἔχοντα ἀξίωσιν καὶ μεγάλην ἰκανότητα. Ἐντεῦθεν ἐσχημάτισε καθ' ἑαυτοῦ ἀντιπολίτευσιν, περιλαβοῦσαν ἅπαντας τοὺς ἐπιφανεστέρους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἄνδρας, αὐτὸς μὴ στηριζόμενος εἰμὴ ἐπὶ ἀνθρώπων ἡμετριῶν, ἢ ἐχόντων μὲν ἀξιόλογα προτερήματα, ἀλλὰ μὴ ἰσχυρόντων εἰς τὴν κοινὴν γνώμην, ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην τάξιν ἀνήκεν ὁ Φόξ, ὁ τοῦ Δημοσθένους τῶν νεωτέρων χρόνων πατήρ, ὅστις, πένης ὢν, δὲν ἠδύνατο νὰ ζῆσθαι ἀνευ ὑπηρεσίας· ὁ Γουλιέλμος Ἰόγκιους, περὶ τοῦ ὁποίου αὐτὸς ὁ Οὐαλπόλιος ἔλεγεν, ὅτι τοιαῦτα προτερήματα ἠδύνατο μόνον νὰ ἀνυψώσῃ τοιοῦτον χαρακτήρα, τοιοῦτος δὲ χαρακτήρ ἠδύνατο μόνος νὰ ἐξευτελίσῃ τοιαῦτα προτερήματα· καὶ ὁ Οὐίννιγκτων, τοῦ ὁποίου ἡ ἰδιωτικὴ διαγωγὴ ἐπέσυρε, δικαίως ἢ ἀδικῶς, τὰς δεινότερας κατηγορίας.

Ἡ ἀντιπολίτευσις συνέκειτο ἐκ δύο στοιχείων, ἀπὸ τοὺς δυσηρεστημένους κατὰ τοῦ Οὐαλπολίου Οὐίγους, καὶ ἀπὸ τοὺς Τόρεις, οἵτινες δὲν ἀντεπολιτεύοντο μόνον εἰς τὸν ὑπουργόν, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλης τῆς ὡς ἐκ τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 1688 ἐπεληθούσης καταστάσεως τῶν πραγμάτων, καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ διὰ τῆς μεταπολιτεύσεως ἐκείνης ἀναβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον βασιλικοῦ οἴκου, ὀνειρευόμενοι πάντοτε τὴν παλινορθώσιν τῶν Στυακτιδῶν. Ἄλλοὶ δυσηρεστημένοι ἐκεῖνοι Οὐίγοι ἀπετέλουσαν, ἀν' ὅχι λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ, λόγῳ ὁμῶς ἐπιτηδειότητος, ἐμπειρίας καὶ ἀξίας βεβαίως, τὸ ἀξιολογώτερον τῆς ἀντιπολιτεύσεως μέρος· καὶ μετὰ τῶν Οὐίγων τούτων, οἵτινες ἐκαλοῦντο καὶ πατριῶται, συνετάχθησαν ἅπαντες οἱ μᾶλλον διακεκριμένοι νέοι, οἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὸν δημόσιον βίον προσελθόντες. Οἱ ἄμοιροι ἔτι πάσης πείρας οὔτοι πολιτικοί, παρεφέροντο ὑπὸ τοῦ ἀκράτου ἐκείνου ἐθουσιασμοῦ, τὸν ὁποῖον παράγει συνήθως εἰς νέας καὶ πυρώδεις ψυχὰς τὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἔβουλησαν ὅτι ἡ θεωρία τῆς Τορνακῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ ἡ πρᾶξις τῆς τοῦ Οὐαλπολίου κυβερνήσεως ἐπίσης πολέμια ἦσαν τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας, κατετάχθησαν ὑπὸ τὴν σημαίαν, τὴν ὁποίαν ὑψώσεν ὁ Πουλτενάιους· οἱ ἄνθρωποι οὔτοι, ἅμα μὲν ἀντεπολιτεύοντο εἰς τὸν Οὐίγον πρωθυπουργόν, ἅμα δὲ διεβεβαίουν ἑαυτοὺς πιστῶς ἀρρωσιωμένους εἰς τὰ καθαρῶτατα τοῦ Οὐίγισμου δόγματα, ἀξιοῦντες, ὅτι ἐκαῖνος μὲν ἦτο ὁ σχισματικὸς, ὁ ἀποστάτης, αὐτοὶ δὲ οἱ ὀρθόδοξοι, οἱ καθολικοὶ τῆς ἐλευθερίας λάτραι, οἱ ἀθίκτους διασώσαντες τὰς ἀρχὰς τῆς μεταπολιτεύσεως, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐκείνος παρεξέτραπε. Τῶν δὲ ταχθέντων μετὰ τῆς μοίρας ταύτης τῆς ἀντιπολιτεύσεως νέων

ἀνδρῶν, διαπρεπέστατοι ἦσαν ὁ Λύττελτων καὶ ὁ Πίττ.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Πίττ εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν, τὴν ὅλην τοῦ πολιτικοῦ κόσμου προσοχὴν ἐπέστησε γεγονὸς ἀξιόλογον καὶ ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ συνηθέστατον, τοῦτο, ὅτι ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου πρίγκιψ Φρεδερίκος, ψυχρανθεὶς πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ὑπουργοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον οἰκειότερος ἀπέβηκε πρὸς τοὺς λεγομένους πατριώτας τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἐντεῦθεν ἡ ἀντιπολιτευομένη Οὐίγικὴ μερίς ἐμελλε νὰ ἐνισχυθῇ πολυειδῶς, ἰδίως δὲ κατὰ τοῦτο, ὅτι, ἡ ἀγκασμένη νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῆς Τορνακῆς μερίδος ἦτις οὐ μόνον τὸ ὑπουργεῖον, ἀλλὰ καὶ τὸν βασιλικὸν οἶκον καὶ τὰ καθεστῶτα ἐπεβουλεύετο, μέχρι μὲν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατηγορεῖτο ὑπὸ τοῦ Οὐαλπολίου καὶ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ, ὅτι διακινδυνεύει αὐτῆς τῆς βασιλείας τὴν ὑπαρξίν, ἐνεκα τῶν προσωπικῶν αὐτῆς παθῶν, ἡδὴ δὲ, ἀρχηγὸν ἔχουσα αὐτὸν τὸν ἐπίδοξον τοῦ θρόνου διάδοχον, ἠδύνατο νὰ καυχθῆσθαι ὅτι τὸ πολιτεῦμα αὐτῆς ἐκυροῦτο ὑπὸ ἀνδρῶν ἔχοντος τὸ αὐτὸ μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν παγίωσιν τοῦ θρόνου συμφέρον. Κατὰ Ἀπρίλιον δὲ τοῦ 1736, νυμφευθέντος τοῦ Φρεδερίκου μετὰ Γερμανίδος τινὸς βασιλοπαιδος, ἡ βουλὴ ἀπεφάνισε νὰ υποβάλλῃ συγχαρητήριον περὶ τούτου εἰς τὸν βασιλέα ἀναφορὰν· καὶ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ἐλάλησε κατὰ πρῶτον ὁ Πίττ, ὅστις ἐπὶ τῆς πρώτης συνόδου καθ' ἣν εἰσῆλθεν ἐν τῇ βουλῇ, δὲν εἶχε παντάπασιν ἀνοίξει τὰ χεῖλη αὐτοῦ. Ὁ λόγος αὐτὸς, καθ' ἑαυτὸν θεωρούμενος δὲν εἶχε βεβαίως πολλὴν ἀξίαν, ἀλλὰ ἡ στωμιλία καὶ ἡ ἐξωτερικὴ χάρις τοῦ νέου ρήτορος προσήλωσαν ἀμέσως τὰ ὄψα καὶ τοὺς ὀρθοκλυτοὺς τοῦ ἀκροατηρίου· ἔκτοτε δὲ ἀείποτε μετὰ προσοχῆς ἠκούετο, καὶ ἡ ἄκνησις ἀνέπτυξε μετ' ὀλίγον τὰ μεγάλα προτερήματα ὅσα ἐκ φύσεως εἶχεν ὁ ἀνὴρ.

Τὴν σήμερον τὸ ἔθνος ὅλον ἀποτελεῖ τὸ ἀκροατήριον οὕτως εἰπεῖν τῶν βουλευτῶν. Εἰς τοὺς 300 ἢ 400 ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ ἦναι παρόντες καθ' ἣν στιγμὴν ἐκφωνεῖται ὁ λόγος, εἰμπαρεῖν ἀρέσῃ ἢ ἰὰ μὴν ἀρέσῃ ἢ φωνῇ καὶ ἡ ἐκθεσις τοῦ ρήτορος· ἀλλὰ ἐν τῷ ἐντύπῳ λόγῳ, τὸν ὁποῖον μέλλουν ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἐπιούσαν μυριάδα ἀνθρώπων, ἐκλείπει ἐντελῶς ἡ διάκρισις ἢ ὑπάρχουσα μετὰ τῆς καλλιτέτης ἢ ἀτυχεστάτης μορφῆς, τῆς ἀμυδροτάτης ἢ λαμπροτάτης φωνῆς, τοῦ χαριεστῆτος ἢ ἀνεπιτηδειοτάτου σχήματος. Πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν, μετὰ πολλῆς δυσκολίας διεδίδοντο ἔξω τὰ ἐντὸς τῆς βουλῆς λεγόμενα, ὥστε τὸ πᾶν ἐξηρτάτο ἀπὸ τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ὁ ρήτωρ ἐπροξένει εἰς τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ. Ἡ ἔξω τῶν πυλῶν φήμη ἐξηρτάτο ὅλως διόλου ἀπὸ τὴν γνώμην ἐκείνων ὅσοι ἦσαν ἔσω τῶν πυλῶν, ὥστε τότε, καθὼς εἰς τὰς ἀρχαίας δημοκρατίας, τὰ προτερήματα τὰ ἐπιτείνοντα τὴν ἀμεσῶν τοῦ λόγου ἐντύπωσιν, συνετέλουσαν πολὺ μᾶλλον εἰς τὴν ὑπόληψιν τοῦ ρήτορος. Ὁ δὲ Πίττ μάλιστα διέπρεπεν ἐπὶ ταῖς προτερήμασιν αὐτοῖς. Ὁμιλῶν ἐπὶ ἀρχαίας τοῦ δήμου ἐκκλησίας, ἤθελε βεβαίως ἀναδειχθῆ ὁ κάλλι-στος τῶν Βρούτων ἢ τῶν Κοριολάνων. Ὅσοι ἤκουσαν

τὸν ἄνδρα ἐν τῇ παρακμῇ αὐτοῦ, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐνόσησε μὲν τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἠθύμησε δὲ τὸ πνεῦμα, καὶ ἀναγορευθεὶς κόμης Χαταμίας, μετέβη, ἀπὸ τῆς τρικυμῶδους ἐκείνης βουλῆς, τῆς ὁποίας ἐγνώριζεν ἀπ' ἄκρων μέχρις ἄκρων τὴν φύσιν, καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας πλεῖστον ἴσχυεν, εἰς τὸ εὐάριθμον, εἰς τὸ νωθρὸν, εἰς τὸ ἀπροσῆγορον ἀκρατῆριον τῆς τῶν Λόρδων βουλῆς, βεβαιοῦσιν, ὅτι οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀπετέλουν τότε, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σιγαλὸν τινα καὶ μονότονον βορβορυγμὸν, τὸν ὁποῖον μόλις ἤκουον οἱ πλησιέστερον αὐτοῦ καθήμενοι· ἐὰν συνεκινεῖτο τυχὸν σποδῶς, ὕψωνε μὲν τὴν φωνὴν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ φωνὴ ἐκείνη, ταπεινωθεῖσα πάλιν, κατέπιπτεν εἰς ἀκατάληπτόν τινα τονθορυσμὸν. Τοιοῦτος κατήντησε περὶ τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς ὁ κόμης Χαταμίας· ἀλλὰ τοιοῦτος δὲν ἦτον ὁ Γουλιέλμος Πίττ. Ὅτε κατὰ πρῶτον παρέστη εἰς τὴν βουλήν, ἡ μορφή αὐτοῦ ἦτο παραδόξως ἐπίχαρις καὶ σεμνοπρεπής, οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου εὐγενεῖς καὶ υπερήφανοι, οἱ ὀρθαλμοὶ πυρῶδεις, ἡ φωνὴ αὐτοῦ, καὶ ὅταν εἰς ψιθυρισμὸν ὤφιετο, μέχρι τῶν ἀπωτάτων ἠκούετο ἐδρῶν, πηλοσίστιος δὲ πνεύσασα, δίκην σάλπιγγος ἀνέσειε, διὰ τοῦ ἠχῆματος αὐτῆς, τὴν βουλήν, καὶ ἠκούετο μέχρι τῶν προθύρων, καὶ μέχρι τῆς αὐλῆς, καὶ μέχρι τῆς πέριξ πλατείας. Μετὰ πλείστης δ' ἐπιτηδειότητος ὠφελεῖτο ἀπὸ τὰ λαμπρὰ ταῦτα προτερήματα. Οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἔλεγον, ὅτι ἠγόρευεν ὡς ὑποκριτῆς· μᾶλλον ἢ ὡς ῥήτωρ. Ἀλλ' ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἅπαντα τὰ κινήματα τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ ἦσαν σεμνοπρεπῆστα· καὶ πολλάκις δι' ἐνὸς καὶ μόνου βλέμματος δυσμενεστάτου ἢ χλευαστικωτάτου ἐνέβαλλεν εἰς ἀμηχανίαν τοὺς πολεμίους ῥήτορας. Παραδόξως δὲ προχείρους εἶχεν ἅπαντας τοὺς φλόγγους τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης, ἀπὸ τῆς κραυγῆς τῆς παθητικωτέρας μέχρι τῆς ὀξύτερης πληγῆς. Ἴσως ὁμοῦς ἐπὶ τοσοῦτον ἀγωνιζόμενος τοῦ νὰ βελτιώτῃ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα φυσικὰ πλεονεκτήματα, ὑπερέβαινεν ἐνίοτε τὸν σκοπὸν καὶ ἐπιδεικτικώτερος ἀπέβαινε τοῦ δέοντος, διότι, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἡ προσποίησης ἦτο ἐν τῶν καταφανεστέρων ἐλαττωμάτων τοῦ ἄλλως τοσοῦτον ἐξόχου τούτου ἀνδρός.

Μὴ νομίση δέ τις, ὅτι μόνον ἐνεκα τῶν ἐξωτερικῶν τούτων προτερημάτων ἢ κυρίως ἐνεκα τῶν προτερημάτων τούτων, ὁ Πίττ τοσοῦτον ἐπὶ 30 ὅλα ἔτη ἴσχυεν ἐν τῇ βουλῇ. Ὁ Πίττ ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως ῥήτωρ μέγας, οὐδὲ εἶναι δυσκόλον νὰ διακρίνωμεν τὴν τε φύσιν καὶ τὸ μέγεθος τῆς περὶ τὸ λέγειν δεινότητος αὐτοῦ ἀπὸ τε τῶν περιγραφῶν ὅσας κατέλιπον οἱ ἀκούσαντες αὐτοῦ ἄνθρωποι καὶ ἀπὸ τῶν σωζομένων τεμαχίων τῶν δημηγοριῶν αὐτοῦ.

Γραπτὸς λόγος δὲν συνέταξεν εἰμὴ ὀλιγίστους, καὶ δασάκις ἐπράξε τοιοῦτό τι, ἀπέτυχεν ἐντελῶς· διότι, ὡς εἶπεν ἔμπειρός τις κριτῆς, ὅστις πολλάκις ἤκουσεν αὐτὸν «οὐδέεις ποτε ἤξευρεν ὀλιγώτερον τί ἐμελλε νὰ εἴπῃ». Τῶντι ἡ περὶ τοῦτο εὐχέρεια αὐτοῦ ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἀπέβαινε ἐλαττωμα. Δὲν ἦτο κύριος, ἀλλὰ δούλος ἦτο τῶν ἰδίων αὐτοῦ λόγων. Καὶ ἅπασι οἰστρηλατηθεὶς ἐπὶ τοσοῦτον ἦτο ἀκάθεκτος, ὥστε,

δασάκις εἶχεν ἐν τῷ νῶ σπουδαῖόν τι πολιτικὸν ἀπόρρητον, ἐπρωτίμα νὰ μὴ καταβῇ εἰς τὸ στάδιον τῆς συζητήσεως. «Ἀνάγκη νὰ καθῆσω ἡτυχος» εἶπέ ποτε εἰς τινὰ τοιαύτην περίστασιν πρὸς τὸν Λόρδον Σχελβούρνιον, «ἀδιότι, ἅπαξ ἀναστὰς, θέλω φανερώσει ὅ,τι ἔχω ἐντὸς τῆς καρδίας μου».

Οὐδὲν ἦττον, δὲν διέπρεπεν ἐν τῇ συζητῆσει ὁ ἀνὴρ. Ὅτι ἐκ πρώτης ἀφετηρίας, δὲν διέπρεψεν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν βουλήν, δὲν εἶναι παράδοξον. Οὐδεὶς ἀποκτᾷ τὴν τέχνην ταύτην ἀνευ μακρᾶς πράξεως καὶ πολλῶν ἀτυχημάτων· αὐτὸς δὲ Φόξ ὁ αἰμυνητος, βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον μόνον ἀπέβη ὁ λαμπρότερος καὶ κρατερώτερος βουλευτικὸς παλαιστής, τῶν ὧσων μνημονεύει ἡ ἱστορία· καὶ ὁ ἴδιος ἀπέδιδε τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην ἐπιτυχίαν, εἰς τὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν, νεώτατος ὢν ἔτι, εἶχε κάμει τοῦ νὰ δμιλῇ, κατὰ πᾶσαν συνεδρίασιν, ἅπαξ τοῦλάχιστον, καλῶς ἢ κακῶς. «Δι' ὅλων πέντε συνόδων,» συνειθίζε νὰ λέγῃ, «ἀμίλλητα καθ' ἐκάστην συνεδρίασιν, ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης· «λυποῦμαι δὲ, ὅτι δὲν ἐλάλησα καὶ κατὰ τὴν συνεδρίασιν ἐκείνην.» Τῶντι, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὸν Στάνλεϋν, ὅστις ἔμφυτον οὕτως εἶπεῖν εἶχε τὴν ἐπιστήμην τῆς βουλευτικῆς ἀμύνης, δυσκόλως θέλομεν εὑρεῖ ἕτερόν τινα ἀριστοτέχνην περὶ τὰς συζητήσεις, τὸν μὴ προσκτησάμενον τὸ πλεονέκτημα ἐκεῖνο, εἰμὴ ἀφοῦ πολλὸν χρόνον ἐβασάνισε τὰ ὧτα τῶν ἀκρατῶν αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἀν τὴν τέχνην ταύτην, καὶ αὐτοὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ εὐφυέστεροι σπανίως ἀνευ μακρᾶς ἀσκήσεως ἀποκτῶσιν, εἶναι πάλιν ἡ τέχνη τοιαύτη, ὥστε οἱ ἀγαθῆς εὐμοιρήσαντες φύσεως ἄνδρες, σπανίως, διὰ συντόνου καὶ ἀόκνου ἀσκήσεως, δὲν τὴν προσλαμβάνουσι. Καὶ ὁμοῦς εἶναι παρατηρήσεως ἄξιον, ὅτι ὁ Πίττ, ἄνθρωπος λαμπρότατα κεκτημένος προτερήματα, καὶ πλείστην μὲν λόγου εὐχέρειαν, πλείστην δὲ τόλμην ἔχων, ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ὁ βίος ὅλος ἐν τοῖς βουλευτικοῖς ἀγῶσι κατηναλώθη, ἄνθρωπος, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη διεύθυνεν, ὡς προθυπουργός, τὴν τῶν κοινοτήτων βουλήν, οὐδέποτε ἀνεδείχθη πολὺς ἐν τῇ τέχνῃ ἐκείνῃ. Ἐλάλει μὲν ἐξ ὑπογυίου, ἀλλὰ ὁ λόγος αὐτοῦ ἐπορεύετο τὸν δρόμον τῶν ἰδίων διανοημάτων, οὐχὶ τὸν δρόμον τῆς προσηγηθείσης συζητήσεως. Συνέβαινε ἐνίοτε νὰ ταμιεύσῃ ἐν τῷ νῶ περικοπὴν τινα ῥήτορος πολεμίου καὶ νὰ καταστήτῃ αὐτὴν θέμα σκώματος δεινοῦ ἢ περιφανοῦς ψόγου. Τινὰ τῶν λαμπρότερων ἀκτινοβολημάτων τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ προσκλήθησαν ὑπὸ ἀπροσέκτου τινὸς λέξεως, ἢ γέλωτός τινος, ἢ ἐπιδοκιμασίας. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο τὸ μόνον εἶδος τῆς ἀπαντήσεως, εἰς ὃ φαίνεται εὐτυχίας. Εἶναι δὲ ὁ μόνος μέγας τῆς Ἀγγλίας ῥήτωρ, ὅστις δὲν ἐθεώρει ἀναγκαῖον παντάσῃ νὰ ἀναιρῇ τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιπάλων, καὶ συνήθως ἐξεπίτηδες ἐλάμβανε τὸν λόγον πρὸ τῶν φοβερωτέρων αὐτοῦ ἀνταγωνιστῶν. Κυρίως δὲ διέπρεπεν ἐπὶ τῇ ῥητορικῇ ἀπαγγελίᾳ· καὶ δὲν ὑδοκίμει μὲν περὶ τε τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν ἀνασκευὴν, ἀλλὰ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἔβριθον ζωηροτάτων εἰκόνων, ἐπαγωγολάτων προτάσεων, περιεργολάτων ἀνεκδότων, ἐπιτηδειοτάτων αἰνιγμῶν, παθητικωτάτων ἐπικλήσεων· τὸ δὲ σκωπτικὸν αὐτοῦ

καὶ σαρκαστικὸν ἦσαν ὄντως φοβερά, καὶ ἴσως οὐδεὶς ποτε Ἄγγλος ῥήτωρ τοσοῦτον τρόμον ἐνέπνεεν.

Ἄλλ' ὅ,τι μάλιστα ἐνίσχυε τὸν λόγον ἐκεῖνον, ἦτο ἡ αἰετοπτεία ἐν αὐτῷ ἐπιπρέπουσα εἰλικρίνεια, καὶ χρηστικότητα, καὶ βαθεῖα συναίσθησις. Τὸ ὕψος αὐτοῦ δὲν ἦτο πάντοτε ἐντελῶς φιλόκαλον, πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι τὸν ἤκουσαν βεβαιούσιν, ὅτι ἦτο ἀνθηρότερον τοῦ δέοντος. Ὁ Οὐάλπολιος, ἀποθαυμάζων καὶ ἐγκωμιάζων ἓνα τῶν λαμπροτέρων τοῦ Πίττ λόγων, ὁμολογεῖ, ὅτι τινὲς τῶν μεταφορῶν ὅσας μετεχειρίζετο ἦσαν βεβιασμένοι. Τινὲς τῶν παραθέσεων καὶ τῶν κλασικῶν ἱστοριῶν τοῦ Πίττ ἠδύνατο τρώγοντι νὰ θεωρηθῶσι ὑπὸ λογίων ἀνδρῶν ὡς πεπατημένοι καὶ καθημαξευμένοι. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἦσαν ἐλαττώματα μικρά, εἰς ἃ μικρὸν ἐπρόσεχον οἱ ἀκροαταί. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ ῥήτορος ἐμεθευεν αὐτοῦς, ἡ δὲ θερμότης τοῦ ἀνδρός, καὶ τὸ εὐγεῖες αὐτοῦ σχῆμα, περιεποιούν πῦρ εἰς τὰς ψυχροτέρας ιδέας, καὶ ἀξίαν εἰς τὰς νηπιωδετέρας ἀλληγορίας.

Τὰ προτερήματα ταῦτα ἤρχισαν μετ' ὀλίγον νὰ ἀποβαίνωσιν ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ὁ Οὐάλπολιος ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ παραδειγματικῶς τὸν πατριώτην ἐκεῖνον ἀνθυπασπιστὴν. Ὅθεν ὁ Πίττ ἐπαυθη τῆς ὑπηρεσίας, ἀλλὰ δὲν ἐζήμωθη πολὺ ἐκ τούτου, διότι παρέλαβεν αὐτὸν ὡς διαγγελέα ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου, καὶ ὁ νέος ἐκεῖνος ἐξηκολούθησε νὰ ῥητορεύῃ κατὰ τῶν ὑπουργῶν, μετὰ τῆς αὐτῆς μὲν πικρίας, μετὰ προαγομένης δὲ ὁσμῆρας ἐπιτηδειότητος.

Αἱ ἐκλογαὶ τοῦ 1741 ἔτους ἀπέβησαν δυσμενεῖς εἰς τὸν Οὐάλπολιον, ὅστις, μετὰ μακρὸν καὶ πεισματώδη ἀγῶνα, ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ παραιτηθῆ. Ὁ δούξ Νεοκαστελλίας καὶ ὁ Λόρδος Ἄρδουίκιος ἦλθον τότε εἰς λόγους πρὸς τοὺς διασημοτέρους τῶν πατριωτῶν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, τοῦ νὰ συγκροτήσωσιν Οὐίγκινδον ὑπουργεῖον· εἰς δὲ τὴν περίστασιν ταύτην ὅ,τε Πίττ καὶ οἱ στενωτέροι αὐτοῦ φίλοι, ἐπολιτεύθησαν μετὰ τρόπον μικρὰν τῇ ἀληθείᾳ προξενούντα εἰς αὐτοὺς τιμῆν· διότι ἐζήτησαν νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τοῦ Οὐάλπολιου καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ ἀπαλλάξωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς κατ' αὐτοῦ παρασκευαζομένης ἐν τῇ βουλῇ κατηγορίας, ἂν καταπέσει τὸν βασιλέα νὰ παραλάβῃ αὐτοὺς ὑπουργούς. Ἀλλ' ὁ Οὐάλπολιος ἤξευρεν, ὅτι ἡ συνδρομὴ τῶν παίδων ἐκεῖνων, ὡς ὠνόμαζε τοὺς πατριώτας, δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ὠρελῆσῃ, ἂν ὁ Πουλτεναϊὺς καὶ ὁ Καρτερέτιος φανῶσιν ἀκλμπτοι, ὅτι δὲ ἡ συνδρομὴ αὐτῆ ἤθελεν εἶθαι περιττὴ, ἂν ἠδύνατο νὰ προσοικειωθῆ τὴν εὐνοίαν τῶν κυριωτέρων τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἡγεμόνων· ὥστε ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν.

Τοῦτο παρώξυνε τὸν Πίττ, ὅστις ἀπέβη ὡς ἐκ τούτου θερμότερος πατριώτης παρὰ ποτὲ· ἀληθῶς δὲ εὐτυχῆς εἰς τὸ μετέπειτα αὐτοῦ στάδιον ἀπέβη ἡ ἀποτυχία ἐκεῖνη. Διότι ἂν ἐλάμβανε κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπηρεσίαν, ἤθελε, καθ' ὅσας τὰς πιθανότητας, ἀποβάλλει τὴν εὐνοίαν τοῦ κοινοῦ, ὅπως τὴν ἀπέβαλον οἱ περιεθόντες εἰς τὰ πράγματα Πουλτεναϊὺς, Καρτερέτιος καὶ Σάνδους. Ἡδὴ δὲ ἀπέβη ὁ πικρότερος καὶ ἀμειλιχώτερος βλων ὅσοι ἐκραύγαζον ζητοῦντες ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Οὐάλπολιου. Ἐλάλησε

μετὰ πλείστης δεινότητος καὶ ἐπιτηδειότητος ὑπὲρ τῶν ἀδικωτέρων καὶ βιαιοτέρων προτάσεων ὅσας οἱ ἐχθροὶ τοῦ παύσαντος ὑπουργοῦ ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσωσι καὶ κατηνάγκαζε τὴν βουλὴν νὰ ἰδρύσῃ δικαστήριον μυστικόν, διὰ νὰ ἀνακρίνῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ. Τοῦτο καὶ ἐγένετο· ἀλλ' ἂν καὶ οἱ πλείστοι τῶν δικαστῶν αὐτῶν ἦσαν ἐχθροὶ κεκηρυγμένοι τοῦ κατηγορουμένου πολιτικοῦ ἀνδρός, ἠναγκάσθησαν οὐδὲν ἦττον νὰ συνομολογήσωσιν, ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἀνακαλύψωσιν ἀμάρτημα αὐτοῦ. Ὅθεν ἐζήτησαν καὶ ἐπέτυχον παρὰ τῆς βουλῆς τὴν ἀδειαν τῆς τῶν μαρτύρων ἀποζημιώσεως, ἡ, διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν καθαρῶτερα, ἐπέτυχον τὴν ἐκδοσὴν ψήφισματος περὶ πληρωμῆς ὅλων, ὅσοι ἤθελον μαρτυρήσει, ἀληθῶς ἢ ψευδῶς, κατὰ τοῦ Οὐάλπολιου. Ἴδου θλιβερά πράγματα καὶ διδακτικώτατα συγχρόνως. Διότι ὅποια ἄρα ἦτο ἡ πολιτικὴ τῶν χρόνων ἐκεῖνων κακοήθεια, ὅταν βλέπωμεν ἄνθρωπον νέον, ὅστις ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτο τρώγοντι ὁ ἀνιδιωφελέστερος καὶ ἀηλιδιωτότερος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς, ζητοῦντα νὰ ἐκβιάσῃ τὴν εἰς τὰ πράγματα πάροδον διὰ τοσοῦτον ἐπονειδίστου τρόπου!

Τὸ περὶ ἀποζημιώσεως τῶν μαρτύρων ἐκεῖνο ψήφισμα τῆς βουλῆς ἀπεβρίσθη ὑπὸ τῶν Λόρδων. Ὁ Οὐάλπολιος κατήλθεν ἀτοράχως ἀπὸ τοῦ σταδίου τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, καὶ τὸ μέγα κενὸν τὸ ὅποσον κατέλιπεν ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ Καρτερέτιου. Ὁ Πίττ ἤρχισε νὰ κεραυνοβολῇ τὸν Καρτερέτιον μετὰ τὴν αὐτῆ ὁρμῆν, τὴν ὁποίαν ἄλλοτε εἶχεν ἐπιδείξει κατὰ τοῦ Οὐάλπολιου καὶ ἐπεώρρευσε κατ' αὐτοῦ τοὺς πλείστους τῶν συνήθων εἰς τὴν εὐγλωττίαν αὐτοῦ χλευαστικῶν ὄρων, τοῦ μοναδικοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ μοχθηροῦ ὑπουργοῦ, τοῦ μισητοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ μιανοῦ ὑπουργοῦ. Τὸ δὲ κύριον θέμα τῶν Φιλιππικῶν τοῦ Πίττ ἦτο ἡ εὐνοία τὴν ὁποίαν ἡ κυβέρνησις ἐπεδείκνυεν εἰς τὰς ἐν τῇ Γερμανίᾳ κτήσεις τοῦ βασιλεύοντος τῆς Ἀγγλίας Βρυνσβικικοῦ οἴκου. Προςέβαλε δὲ τὸ μέτρον τοῦ νὰ πληρόντωνται τὰ Ἀνωβερικὰ στρατεύματα δι' ἀγγλικῶν χρημάτων μετὰ πλείστης δεινότητος καὶ μετὰ πλείστης ἐπιτηδειότητος, ὥστε ἐλογίσθη ἤδη μετὰ τῶν ἀρίστων τῆς βουλῆς ῥητόρων. Τὸ σῶμα τοῦτα εἶχεν ἀποβάλλει πρὸ μικροῦ τὰ διαπρεπέστερα τῶν ἀγγλιζμάτων αὐτοῦ· ὁ μὲν Οὐάλπολιος καὶ Πουλτεναϊὺς εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν ἄνω βουλὴν· ὁ Γουλιέλμος Οὐϊνδάμιος εἶχεν ἀποθάνει, ἐκ δὲ τῶν ἤδη περὶ τῶν πρωτείων ἀγωνιζομένων ἀνδρῶν, οὐδεὶς, καθέλου εἶπεῖν, ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ἐνάμιλλος τοῦ Πίττ.

Ἐν εἰεὶ 1744 ἀπέθανεν, ἡ γραῖα χήρα τοῦ περιφήμου δουκὸς Μαρλοβορουργίας, ἥτις εἶχε τὴν παράδοξον μανίαν νὰ ἀπεχθάνεται τοὺς ἰσχυροὺς καὶ εὐτυχεῖς καὶ νὰ προστατεύῃ ἅπαντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. Ἐμίσησε τὸν Οὐάλπολιον, ἐμίσησε τὸν Καρτερέτιον, καὶ εἶχε συμπάθειαν πρὸς τὸν ἀντίπαλον αὐτῶν Πίττ. Ὅθεν κατέλιπεν αὐτῷ διὰ διαθήκης κληροδότημα 10,000 λιρῶν (300,000 περίπου δραχμῶν), ἔνεκεν, ἔλεγε, αὐτοῦ γενναίου ἀγῶνος ὃν ὑπέστη ὑπὲρ τῶν νόμων τῆς Ἀγγλίας καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος.

Ἡ διαθήκη ἐγγράφη κατὰ μῆνα Αὐγούστον· ἡ δούκησα ἀπέθανε τὸν Ὀκτώβριον, τὸν δὲ Νοέμβριον ὁ Πίττ ἦτο ἤδη αὐλικός. Οἱ μέγα παρὰ τῷ βασιλεῖ ἰσχύοντες ἀδελφοὶ Πέλαμ, ὧν ὁ εἷς εἶναι γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ δουκὸς Νεοκαστελλίας, εἶχον ἀναγκάσει αὐτὸν, ὅπως ἄκοντα, νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τὸν Καρτερέτιον, χειροτονηθέντα ἤδη Κόμητα Γρανουίλλιον, καὶ ἐπεχείρησαν μετὰ τοῦτο νὰ παραλάβωσιν εἰς τὰ πράγματα τὰς πατριώτας. Ὁ Αἰττελτων καὶ πολλοὶ ἄλλοι φίλοι τοῦ Πίττ ἔλαβον δημοσίας θέσεις· ἀλλὰ ὁ Πίττ αὐτὸς ἠναγκάσθη πρὸς τὸ παρὸν νὰ εὐχαριστηθῆ εἰς ὑποσχέσεις ψιλὰς· ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ὑποφέρῃ ἕνεκα πικρῶν τιμῶν ἐκφράσεων, εἰς τὰς ὁποίας ἐξώκειλεν ὁ ἐμπαθὴς ἐκεῖνος ῥήτωρ κατὰ τὰς περὶ τῶν Ἀνοβερικῶν στρατευμάτων συζητήσεις· ἀλλὰ οἱ δύο Πέλαμ, ἔδωκαν αὐτῷ τὴν ἀσφαλεστάτην διαβεβαίωσιν, ὅτι ὁ χρόνος καὶ αἱ προσπάθειαι αὐτῶν θέλουσι πραῦνει τὴν βασιλικὴν δυσμένειαν.

Οὐδ' ὁ Πίττ δὲ τὸ καθ' ἑαυτὸν παρημέλησέ τι τῶν δυναμένων νὰ διευκολύνωσι τὴν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εἰσοδόν του. Παρητήθη τῆς θέσεως τοῦ παρὰ τῷ δαδὸν διαγγελέως, καὶ, συνελθούσης τῆς Βουλῆς, μετὰ τὰς διακοπὰς τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, μετεχειρίσθη τὴν εὐγλωττίαν αὐτοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ δύο Πέλαμ εὐλοκρῶς ἠγωνίσθησαν νὰ καταστήσωσιν ἐκποδὸν τὴν ἀποστροφὴν ἣτις εἶχε ῥιζώσει εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ βασιλέως· διότι ἤξευρον, ὅτι ὁ Πίττ δὲν ἦτο ἄνθρωπος δυνάμενος εὐχερῶς νὰ ἀπατηθῆ ἢ ἀτιμωρητὶ νὰ ὑβρισθῆ, καὶ ἐφοβοῦντο ὅτι πολὺν καιρὸν δὲν θέλει εὐχαριστηθῆ εἰς ὑποσχέσεις. Δὲν εἶχον δὲ καὶ ἴδιον συμφέρον νὰ βουκολώσιν αὐτὸν οὕτω διὰ κενῶν ἐλπίδων· μεταξὺ αὐτοῦ καὶ αὐτῶν ἰσχυρὸς ὑπῆρχε δεσμός, διότι ἦτο ἐχθρὸς τῶν ἐχθρῶν των. Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐμίσησαν καὶ ἐφοβοῦντο τὸν εὐγλωττον, τὸν φιλόδοξον, τὸν φίλαρχον Γρανουίλλιον, ἐγνώριζον, ὅτι ῥαδιουργεῖ πολυτρόπως διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ πράγματα· ἤξευρον πόσον ἰσχύει εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ βασιλέως καὶ ὅτι, ἅμα δοθείσης εὐμενοῦς περιστάσεως, θέλει προσκληθῆ νὰ πρωθυπουργήσῃ. Ὅθεν ἀπεράσισαν νὰ λύσωσι τὴν μεγάλην ἐκείνην δυσχέρειαν καὶ ἀπήτησαν τελευταῖον ὀριστικῶς, ἢ τὸν διορισμὸν τοῦ Πίττ, ἢ τὴν ἴδιαν παραίτησιν. Περί δὲ τὴν ἐκλογὴν τοῦ χρόνου καθ' ὃν ὑπέβαλον τὴν ἀξίωσιν ταύτην, ἀνεδείχθησαν ἐπιτήδειοι μᾶλλον ἢ μεγαλόφρονες· διότι ἐπραξαν τοῦτο καθ' ἣν στιγμήν ὁ ἐπιζῶν ἀπόγονος τῶν Στυκτιδῶν, εἰσβαλὼν εἰς τὴν Σκωτίαν, ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς στάσεως καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὁ βασιλεὺς εὐρέθη ἐγκαταλελειμμένος ὑπὸ ὅλης τῆς μερίδος ἐκείνης, ἣτις εἶχε περικοπήσει τὸν θρόνον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ὁ Λόρδος Γρανουίλλιος ἐπεχείρησε νὰ συγκροτήσῃ νέον ὑπουργεῖον, ἀλλὰ ἐνόησε μετ' ὀλίγον, ὅτι ἡ βουλευτικὴ δύναμις τῶν ἀδελφῶν Πέλαμ ἦτο ἀκαταγώνιστος καὶ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ εἰς τὴν συνδρομὴν εἰμὴ 30 περίπου Λόρδων καὶ 80 Βουλευτῶν. Τὸ σχέδιον ἀπέτυχεν· οἱ ὑπουργοὶ ἐπανῆλθον ἰσχυρότεροι

παρὰ ποτὲ καὶ ἔφερον τελευταῖον εἰς τὰ πράγματα τὸν Πίττ.

Οὐδὲν ἦττον ὁμοῦ, θέλοντες ἔσον ἐνδέχεται ὀλιγώτερον νὰ δυσχεραστήσωσι τὸν ἡγεμόνα, συνηρσαν ὥστε ὁ Πίττ νὰ μὴ λάβῃ θέσιν ἀπαιτουσάν συγγὰς μετὰ τοῦ βασιλέως ἐντεύξεις. Ὅθεν, ἀντὶ νὰ ἀναδείξωσι τὸν νέον αὐτῶν σύμμαχον, ὡς προέβεντο κατ' ἀρχάς, ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργῶν, διώρισαν αὐτὸν ὑπογραμματέα τῶν οικονομικῶν τῆς Ἰρλανδίας, καὶ μετὰ τινὰς μῆνας, προεβίβασαν αὐτὸν γενικὸν ταμίαν τοῦ στρατοῦ.

Ἡ θέσις αὕτη ἦτο, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, μία τῶν εὐπροσδοτέρων τῆς κυβερνήσεως· ὁ μισθὸς ἦτο τὸ ἐλάχιστον μέρος τοῦ εἰσοδήματος, τὸ ὁποῖον ὁ ταμίαις ἐπορίζετο ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης· διότι ἐπετρέπετο αὐτῷ νὰ φυλάττῃ πάντοτε εἰς χεῖράς του πρὸς μὲγα, τὸ ὁποῖον, καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης σπανίως ὄν μικρότερον τῶν 100,000 λιρῶν, ἠδύνατο οὕτως νὰ τοκίσῃ πρὸς ἴδιον ὄφελος. Ἡ τοιαύτη τῶν χρημάτων τούτων χρῆσις οὔτε μυστικὴ ἦτο, οὔτε ἄτοπος θεωρεῖτο· ἄνθρωποι ὁμολογουμένως ἐντιμότεροι μετεχειρίσθησαν αὐτὰ τοιοῦτοτρόπως, καὶ πρὸ τοῦ Πίττ καὶ μετ' αὐτόν. Ἀλλ' αὐτὸς ἀπεποιήθη νὰ λάβῃ λεπτόν πλειότερον τοῦ νομίμου τῆς θέσεως αὐτοῦ μισθοῦ. Οἱ ξένοι ἡγεμόνες, τῶν ὁποίων τὰ στρατεύματα ἐμισθοδοτοῦντο ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, συνειθίζον νὰ ἐπιτρέπωσιν εἰς τὸν ταμίαν μικρὸν τι ποσοστὸν, ἐπὶ τῶν χρημάτων τὰ ὁποῖα παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον· ἀλλ' ὁ Πίττ ἀπέκρουσεν ἀείποτε τὴν ἐπονεϊδίον αὐτὴν δωρεάν.

Τοιαύτη ἀφιλοκέρδεια ὑπῆξε κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου σπανιωτάτη, καὶ κατέπληξε καὶ ἠύφρανεν ἅπαντας τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας· μάλιστα δὲ θερμῶς ἐθαύμαζεν αὐτὴν τὸ μέγα τοῦ λαοῦ πλῆθος. Ὁ Πίττ, καὶ τοὶ ἀνακόλουθοι φανείς, καὶ τοὶ παράδοξοι ἀναδείξας ἀντίθεσιν μεταξὺ τῆς προτέρας ἐν τῇ ἀντιπολιτευσίᾳ δξότητος καὶ τῆς παρούσης εὐπειθείας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, πλειστον ὁμοῦ ἐτι ἐνέμετο εὐνοίαν παρὰ τῷ κοινῷ. Οἱ λόγοι οἱ προτρέποντες τὸν πολιτικὸν ἄνδρα νὰ μεταβάλλῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ καὶ τὸν ὄλον δρόμον τῆς διαγωγῆς του, εἶναι πολλάκις ἀσαφεῖς, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ χρημάτων ἀφιλοκέρδειαν τὴν ἐννοεῖ ἕκαστος. Ἐκτοτε ὁ Πίττ ἐθεωρήθη ὡς ἄνθρωπος ἀνώτερος παντὸς εὐτελοῦς πειρασμοῦ. Ὅσακις ἤμαρτεν, ἠδύνατο νὰ παθῇ τοῦτο ἐκ πλάνης, ἢ μνησικακίας, ἢ φιλοδοξίας· ἀλλ' ὅσα πένης καὶ ἀν ἦτο, οὐδεμίαν ποτὲ ὑπόνοιαν πλεονεξίας εἰμπόρευσεν νὰ προστριβῆ εἰς αὐτόν. Ἐκτοτε διήλθον ὀκτὼ γαλήνια ἔτη, ὀκτὼ ἔτη, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ μειονοψηφία, ἢ ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Λόρδου Γρανουίλλιου ἀείποτε ἀσθενῆς ὑπάρξασα, ἐξηκολούθει ἐλαττωμένη, μέχρι οὗ ὅπως σχεδὸν ἀνεπαίσθητος κατήντησε. Τῷ 1748 συνωμολογήθη εἰρήνη μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας· τῷ 1751 ἀπέθανεν ὁ ἐπιδοξος διάδοχος, καὶ μετ' αὐτοῦ συνεξέλιπε πᾶν ἔγγον ἀντιπολιτεύσεως. Ἀπαντες οἱ διακεκριμένοι ὀπαδοὶ τῆς μερίδος ἣτις

ὕπεστῆριξε τὸν Οὐαλπόλιον, καὶ τῆς μερίδος, ἥτις εἶχεν ἀντιπολιτευθῆ εἰς αὐτόν, συνηνώθησαν ἐπὶ τὸ ἔν, ὑπὸ τὸν διάδοχον αὐτοῦ. Τὸ ἐμπαθὲς καὶ ταραχώδες τοῦ Πίττ πνεῦμα ἠτύχασεν ἐπὶ τινα καιρόν. Ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος παρεδέχθη ἤδη ἐν σιωπῇ τὸ σύστημα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τὸ ὁποῖον πρὸ μικροῦ εἶχε καταδικάσει· καὶ ἔπαυσε νὰ διμιλῇ ἀνευλαβῶς περὶ Ἀνοσοβερίας. Ἐκ διαλειμμάτων ἐξήστραπτεν ἡ αἴγλη τῆς προτέρας αὐτοῦ φύσεως, ἀλλὰ ἡ λάμψις ἐκεῖνη ἦτο ἀκαριαία. Ὁ Πέλαμ, αἰσθανόμενος τὴν ὑπεροχὴν τοῦ συμμάχου ἐκείνου, ἐνόει, ὅτι ὤφειλε νὰ παραβλέπη τὰς προσκαιροὺς ταύτας παρεκτροπὰς τῆς ἰδιογνωμίας ἀνδρὸς, ὅστις δυσχερῶς μὲν ἔφερε πάντα χαλινόν, εὐχερῶς δ' ἠσθάνετο τὸ ἐλάχιστον κέντρον.

Δύο ἄνδρες, μικρὸν ὑποδεέστεροι τοῦ Πίττ κατὰ τὴν εὐφυΐαν, ἦσαν περιβεβλημένοι ὡς αὐτὸς δευτερεύοντα τῆς κυβερνήσεως ἀξιώματα. Εἷς τούτων, ὁ Μυρράυς, διετέλεσεν ἀλληλοδιαδόχως ἀντεισαγγελεὺς καὶ εἰσαγγελεὺς παρὰ τῶ ἀνωτάτῳ δικαστηρίῳ. Ὁ διακεκριμένος οὗτος ἀνὴρ ὑπερέβαλλε τὸν Πίττ κατὰ τὴν περὶ τὸν λόγον φιλοκαλίαν, τὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρημάτων, τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν γνώσεων. Ἡ βουλευτικὴ αὐτοῦ εὐγλωττία δὲν ἐθάμβωνε ποτὲ δι' ἐξαπιναιῶν ἀστραπῶν, ἀλλὰ τὸ καθαρὸν, τὸ μαλακόν, τὸ πρᾶον αὐτῆς τηλαύγημα οὐδέποτε, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν μίαν ἐπετριάζετο. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πνεῦμα ἦτο, ὡς νομίζομεν, ὅπως ἐνάμιλλος τοῦ Πίττ· ἀλλ' ἑσπερεῖτο τῶν ἠθικῶν ἐκείνων ἰδιοτήτων, δι' ὧν μάλιστα ὁ Πίττ ἠυδοκίμει· ἑσπερεῖτο τῆς δραστηριότητος, τῆς μεγαλοφροσύνης, τῆς τὰ πάντα ἐπιχειροῦσης καὶ τὰ πάντα τολμώσης φιλαρχίας, αἵ τινες εἰς ταραχώδεις καιροὺς ἀποδεικνύουσι μεγάλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ καρδιά του ἦτο ὁπωςοῦν ψυχρὰ, ἡ φύσις προμηθῆς μέχρι δειλίας, καὶ ὁ τρόπος μέχρι λεπτολογίας φιλόφρων. Οὐδέποτε ἐξέθετε τὴν περιουσίαν ἢ τὴν ὑπόληψιν του εἰς κίνδυνον, τὸν ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ. Ἰπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν πιθανώτατα ἠδύνατο νὰ γίνῃ πρωθυπουργός· ἀλλ' ὅ,τι μάλιστα ἐπόθει ἦτο τὸ τοῦ ἀνωτάτου δικαστοῦ ἀξίωμα. Ἡ θέσις τοῦ ἀρχιδικαστοῦ δὲν ἦτο βεβαίως τόσο λαμπρὰ ὅσον ἡ τοῦ πρώτου Λόρδου τοῦ θησαυροφυλακίου, ἀλλ' ἦτο ἐντιμὸς, ἦτο ἡσυχος, ἦτο ἀσφαλῆς, καὶ τούτου ἕνεκεν αὐτὴν πρὸ πάντων ἐπεθύμει ὁ Μυρράυς.

Ὁ δὲ Φόξ, ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου αἱ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀληθείας καὶ τῆς εἰρήνης ἄλλοι ἀθάνατον κατέστησαν τὸ ὄνομα τοῦτο, ἦτο ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργός. Ὁ Φόξ ἠγαπᾶτο ἰδίως ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τινῶν ἰσχυροτάτων ἀνδρῶν τῆς μεγάλης Οὐίτικῆς μερίδος. Διαπρεπέστατα δὲ ἦσαν τὰ βουλευτικὰ αὐτοῦ προτερήματα. Ὡς ρήτωρ ἦτο καθ' ὅλα σχεδὸν τὸ ἀντίθετον τοῦ Πίττ. Τὸ ἔλρον αὐτοῦ σχῆμα οὐδεμίαν εἶχε χάριν· τὸ πρόσωπον ἐνέφανε βεβαίως νοῦν ἰσχυρόν, ἀλλὰ οἱ χαρακτῆρες αὐτοῦ ἦσαν ἄκομφοι καὶ ἡ ὄψις σκυθρωπὸς καὶ στυγνὴ. Ὁ τρόπος του ἦτο σκαιός, ὁ λόγος δύσκολος, καὶ πολλάκις ἠναγκάζετο νὰ καταπαύῃ αὐτόν διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν λέξιν, τὴν ὁποίαν πρό-

χειρον δὲν εἶχεν· ἀλλὰ εἰς τὴν συζήτησιν, περὶ τὴν τέχνην τῆς δεξιάς ἐκεῖνης, καὶ ἐμβριθοῦς, καὶ ἀββενωποῦ λογικῆς, ἥτις ἀπαιτεῖται εἰς τὰ πολιτικὰ ζητήματα, οὐδεὶς ποτε ἴσως ὑπερέβαλλεν αὐτόν, ἐκτός τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Ἦτο δὲ περὶ τὴν ἀντίρρῃσιν ἀνώτερος τοῦ Πίττ, ὅσον κατώτερος αὐτοῦ ἦτο περὶ τὴν ἀγόρευσιν. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πνεῦμα ἰσόσταθοι ἦσαν οἱ δύο ἀντίπαλοι, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἔρρεπεν ἡ πλάστιγξ ὑπὲρ τοῦ Πίττ ἕνεκα τῶν ἠθικῶν αὐτοῦ ἰδιωμάτων. Ὁ Φόξ εἶχε βεβαίως πολλὰς ἀρετάς. Κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὰ προτερήματα, πολλὴν εἶχεν ὁμοιότητα πρὸς τὸν ἐνδοξότερον υἱὸν αὐτοῦ. Εἶχε τὴν αὐτὴν πραότητα τοῦ χαρακτῆρος, τὰ αὐτὰ σφοδρὰ πάθη, τὴν αὐτὴν εἰλικρίνειαν, τόλμην καὶ δεξυότητα, τὴν αὐτὴν εἰς τοὺς φίλους ἀφοσίωσιν, τὴν αὐτὴν ἀμνησικαλίαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Οὐδεὶς ποτε ἠγαπήθη θερμότερον καὶ δικαιότερον ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ἐταίρων. Κατὰ δυστυχίαν ἐπαιδεύθη εἰς κακὴν πολιτικὴν σχολὴν, εἰς σχολὴν ἥτις ἐδίδασκεν, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀπλή προσωπίς τῆς πολιτικῆς κακῆθειας, ὅτι πᾶς πατριώτης ἀγοράζεται, ὅτι ἡ κυβερνήσις δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ εἰμὴ φθείρουσα καὶ δεκάζουσα, καὶ ὅτι ἡ πολιτεία ἐπιτρέπεται εἰς τὸν πλειστηριάζοντα. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ προσφιλέστατα ἀξιώματα τῶν κατωτέρων τάξεων τῆς τοῦ Οὐαλπολίου μερίδος, καὶ αὐτὸς ὁ Οὐαλπόλιος ὑπέθλαπεν αὐτά. Θυμαστὴ δὲ τῶν ἀντίθεσις ὑπῆρχε μεταξὺ τῆς χαλαρᾶς πολιτικῆς ἠθικῆς τοῦ Φόξ καὶ τῆς ἀδαμαντίνης ἀκεραιότητος τοῦ Πίττ. Τὸ ἔθνος ἐδυσπίστει πρὸς τὸν πρῶτον, καὶ ὅπως παρεδόθη εἰς τὸν δεύτερον. Ἀλλ' ἅπαντες σχεδὸν οἱ πολιτικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἄνδρες ἔπρεπε κατὰ πρῶτον ἤδη νὰ μάθωσιν, ὅτι ἡ πίστις τοῦ ἔθνους ἔχει τὴν ἀξίαν της. Ἐνόσω τὰ πάντα ἐξηρτῶντο ἀπὸ τὴν εὐνοίαν μικρᾶς τινὸς ἐπικρατοῦσης συμμορίας, ὁ Φόξ ἐπλεονέκτει βεβαίως τοῦ Πίττ· ἀλλ' ὅταν ἐπέστη χειμῶν καὶ κίνδυνος, ὅταν ὁ πόλεμος ἐμάττισε τὴν Εὐρώπην, ὅταν αἱ βουλαὶ διηρέθησαν εἰς πολιτικὰς φατρίες, ὅταν τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ παρωξύνθη σφοδρῶς, τότε ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ λαοῦ εὐνοούμενος μετεωρίσθη εἰς τὴν ὑπατον ἀρχὴν, ὁ δὲ ἀνταγωνιστὴς αὐτοῦ κατήνησεν ἄσημος καὶ ἀκατονόμαστος.

Ἐν ἔτει 1754 ἀπέθανεν ἀπροσδοκῆτως ὁ ἱκανός, ὁ ἐπιτήδειος, ὁ ὅπως διάφορος τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ μόνος δίδων εἰς αὐτόν ἀξίαν τινὰ Ἐρρίκος Πέλαμ. « Τώρα δὲν θέλω ἡσυχάζει πλέον ποτὲ », ἀνέκραξεν ὁ γέρον βασιλεὺς, ὅταν ἤκουσε τὴν εἰδησιν· καὶ εἶχε δίκαιον. Ὁ Πέλαμ εἶχε κατορθώσει νὰ στρατολογήσῃ καὶ εἰς μίαν φάλαγγα νὰ συγκροτήσῃ ἅπαντας τοὺς ἱκανοὺς τοῦ βασιλείου ἀνδρας. Ὁ θάνατος αὐτοῦ οὐ μόνον τὴν ὑπεριάτην τῆς Κυβερνήσεως θέσιν κατέλιπε κενὴν καὶ τὴν τοῦ πρώτου Λόρδου τοῦ θησαυροφυλακίου, ἀλλὰ, ὅπερ σπουδαιότερον, ἀπῆρσεν ἐκ μέσου τὴν δύναμιν ἐκείνην, ἥτις ἤξευρε νὰ συμφιλιώσῃ καὶ νὰ ἠνιοχῇ τοσοῦτον θυελλώδη καὶ φιλόδοξα πνεῦματα.

Ὁ μὲν ἀδελφὸς τοῦ Πέλαμ, ὁ δοῦξ Νεοκαστελλίας, ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπερτάτου θησαυροφύλακος·

ἀλλὰ πολλὰ εἰσέτι ἔλειπον διὰ νὰ συμπληρωθῇ ὁ συνδυασμός. Ἰς ἐμελλε νὰ διευθύνῃ τὴν βουλὴν, ὡς ὑπουργός; Πρὸ μικροῦ διεθύνη αὐτὴν ὁ Πέλαμ· ἀλλ' ὁ δούξ, καθὸ μέλος τῆς τῶν Λόρδων βουλῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ κληρονομήσῃ καὶ τοῦτο τὸ μέρος τοῦ ἀδελφικοῦ ἀξιώματος. Ἰς ἔπρεπεν ἄρα γε νὰ ἀνατιθῇ τὸ ἔργον εἰς ἄνδρα διακεκριμένης ἰκανότητος; Ἀλλὰ τοιοῦτος ἀνὴρ, τοιαύτην λαβὼν θέσιν, δὲν ἔμελλεν ἀγαθῶς ν' ἀπαιτήσῃ καὶ νὰ λάβῃ πλείονα μερίδα ἐξουσίας περὶ τὴν τῶν χρημάτων καὶ τῶν δημοσίων ὑπουργημάτων ἰσαχίρισιν, παρ' ὅσῃν ὁ δούξ Νεοκαστελλίας ἦτο διατεθειμένος νὰ παρσχωρήσῃ; Ἐπρεπεν ἄρα γε νὰ ἐπιτραπῇ τὸ καθήκον εἰς δευτερεύοντά τινα ἄνθρωπον; Ἀλλὰ ποία πιθανότης ὑπῆρχεν, ὅτι δευτερεύων τοιοῦτος ἄνθρωπος ἠθέλε κατορθώσῃ νὰ χειραγωγῆσθαι πολυάριθμον καὶ τρικυμιώδη συνέλευσιν, πλήθους ἐπιτηδείων καὶ ἐμπείρων ἀνδρῶν; Τοιαύτη ἐν τούτοις ἦτο ἡ τοῦ Δουκὸς Νεοκαστελλίας παράλογος φιλαρχία, ὡς τε προετίμησε νὰ συγκροτήσῃ ἀσθενὲς καὶ ἐπισφαλὲς ὑπουργεῖον, τὸ ὅποιον δὲν ἠδύνατο ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν παραμικρὰν τοῦ ἀνέμου πνοὴν καὶ ἔμελλε νὰ ναυαγήσῃ εἰς τὴν πρώτην τρικυμίαν, παρὰ νὰ θυσιάσῃ μέρος τῆς ἐξουσίας του, διὰ νὰ προσλάβῃ ὑγιεινὰ καὶ διαρκῆ στοιχεῖα.

Ὁ Πίττ ἦτο ἀσθενὴς εἰς τὰ θερμὰ λουτρά τῆς Βάθης· ἀλλὰ καὶ ὑγιὴς ἂν ἦτο, καὶ ἐν Λονδίῳ ἂν εὐρίσκετο, οὔτε ὁ βασιλεὺς, οὔτε ὁ δούξ Νεοκαστελλίας ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ἔλθωσιν πρὸς αὐτὸν εἰς λόγους περὶ τοῦ προκειμένου. Ὁ ψυχρὸς καὶ προμηθὴς Μυρράβυς ἀπέβλεπεν, ὡς προείπομεν, εἰς ἕτερον σκοπὸν. Ὅθεν ἤρχισαν διαπραγματεύσεις μετὰ τὸν Φόξ, τὰς ὁποίας ὁ Δούξ Νεοκαστελλίας διεξήγαγε μετὰ τὸν συνήθη αὐτῷ παιδαριώδη καὶ ἀνεπιτήδειον τρόπον. Κατὰ τὴν πρότασίν του, ὁ Φόξ ἔμελλε νὰ ἀναγορευθῇ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦ νὰ ἐκπροσωπῇ τὴν κυβέρνησιν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν κοινοτήτων· καὶ ἡ μὲν διαχειρίσις τοῦ ἀποβόρῃτου χρηματικοῦ κεφαλαίου, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, τὸ ἔργον τῆς ἀγορᾶς τῶν βουλευτικῶν ψήρων, δὲν ἔμελλε νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὸν πρῶτον Λόρδον τοῦ θησαυροφυλακίου, ὡφειλεν ὁμοῦς οὗτος νὰ εἰδοποιῇ τὸν Φόξ ἀκριβῶς περὶ τοῦ τρόπου καθὼν ἐγένετο χρῆσις τοῦ κεφαλαίου τούτου.

Εἰς τοῦτο συνηγεσεν ὁ Φόξ, ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν νέος πάλιν ταραχὸς· ὁ Νεοκαστελλίας μετενόησε διὰ τὰ προσυνηθέντα, ἡ δὲ συνδιάλεξις ἡ γενομένη περὶ τούτου μεταξὺ τοῦ Φόξ καὶ τοῦ δουκὸς εἶναι βεβαίως μία τῶν παραδοξοτέρων τῆς Ἀγγλικῆς ἱστορίας. «Ὅταν ὁ ἀδελφός μου προτίτατο τοῦ θησαυροφυλακίου» εἶπεν ὁ Νεοκαστελλίας, «δὲν ἔλεγεν εἰς κ' αὐτοῦ τί ἔκαμνε τὰ χρήματα τοῦ ἀποβόρῃτου κεφαλαίου. Δὲν θέλω λοιπὸν καὶ ἐγὼ νὰ λέγω εἰς κ' αὐτοῦ τί περὶ τούτου.» Ἡ ἀπάντησις ἦτο εὐκόλος. «Ὁ Πέλαμ ἦτο οὐ μόνον πρῶτος Λόρδος τοῦ θησαυροφυλακίου, ἀλλὰ καὶ ἡγεμὼν τῆς Βουλῆς, ὡς τε ἦτο περιττὸν νὰ διακοινώσῃ εἰς ἄλλον τινα τὰς μετὰ τῶν μελῶν τῆς βουλῆς σχέσεις του.» Ἀλλὰ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Φόξ, «πῶς θέλω διευθύνει τὴν βουλὴν, μὴ

εἰδῶς τι περὶ τῶν σχέσεων τούτων, πῶς θέλω δμῶς λήσει πρὸς τοὺς βουλευτὰς, μὴ γνωρίζων τίνες ἐξ αὐτῶν ἔλαβον ἀντιμισθίας, καὶ τίνες ὄχι; Καὶ ποῖος», ἐξηκολούθησεν, «θέλει ἔχει τὴν διανομὴν τῶν ὑπουργημάτων.» «Ἐγὼ πάλιν,» εἶπεν ὁ δούξ. «Καὶ πῶς τότε θέλετε νὰ διευθύνω ἐγὼ τὴν βουλὴν;» «Μὴ σὰς μέλη» εἶπέτε τοὺς βουλευτὰς νὰ ἔρχωνται πρὸς ἐμέ.» Ἐπειδὴ δὲ προέκειντο γενικαί ἐκλογαί, ὁ Φόξ ἠρώτησε, τίνες θέλουσιν εἶναι οἱ ὑπουργοὶ ὑποψήφιοι εἰς τὰς ἐπαρχίας ὅπου ἴσχυε τὸ ὑπουργεῖον. «Μὴν ἀνησυχῆτε περὶ τούτου» ἀπεκρίθη ὁ Νεοκαστελλίας, «ὅλα αὐτὰ εἶναι τελειωμένα πράγματα.» Ἀλλὰ τοσαύτην ἀδιακρίσιαν, ἀνθρωπίνην φύσιν δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν ὑποφέρῃ. Ὅθεν ὁ Φόξ ἀπεποιήθη νὰ ἀναλάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ Γραμματέως τῆς ἐπικρατείας, ἐπὶ τιοῦτοις ὅροις, καὶ ὁ δούξ ἀνέθηκε τὴν ἡγεμονίαν τῆς βουλῆς εἰς ἀφυῆ τινα καὶ μέτριον ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου σχεδὸν ἐλησμονήθη ἤδη τὸ ὄνομα, τὸν Θωμᾶν Ῥοβινσῶνα.

Ὁ Πίττ, ἐπανελθὼν ἐκ Βάθης, ἐπροσποιήθη πολλὴν μετριότητα, ἂν καὶ ἡ ψυχὴ του ἐβραζεν ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν. Δὲν παρεπονέθη μὲν διότι τὸν παρέβλεψαν ὅλως διόλου, εἶπεν ὁμοῦς παρρησία, ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην του, ὁ Φόξ ἦτο ὁ ἀρμοδιώτερος νὰ διευθύνῃ τὴν βουλὴν ἄνθρωπος. Οἱ δύο ἀντίπαλοι, διὰ κοινοῦ συμφέροντος καὶ ἔχθρας κοινῆς συνδιαλλαγέντες, συνεφώνησαν πῶς ἔμελλον νὰ πολιτευθῶσι κατὰ τὴν προεχθρὴ σύνοδον. «Ὁ Κύριος Θωμᾶς Ῥοβινσῶν μέλλει νὰ μᾶς διευθύνῃ!» εἶπεν ὁ Πίττ πρὸς τὸν Φόξ. «ὁ δούξ ἠθέλε κάμει καλῆτερα νὰ μᾶς στείλῃ τὸ ὑπόδημά του, διὰ νὰ μᾶς διευθύνῃ.»

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Πρόχειρον νόμων, τὸ λεγόμενον ἡ ἐξάβιβλος, συγγραφοισθὲν πάντοθεν κατ' ἐκλογὴν, καὶ κατ' ἐπιτομὴν οὕτω συντεθὲν παρὰ τοῦ παρσεβάστου νομοφύλακος καὶ κριτοῦ Θεσσαλονικῆς Κωνσταντῖνου τοῦ Ἀρμενοπούλου. Νέα ἐκδοσις ἐπὶ Heimbach. Λεῖψια, 1851. Τύποις T. O. Weigel Σελ. 1-1002. Τιμᾶται th. 5 1|3 δραχμῶν 22. δεδεμένον.

Μετὰ λύπην μας ἀναγγέλομεν τὴν νέαν ταύτην ἐκδοσιν τοῦ Ἀρμενοπούλου, διότι δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἡ διαθήκη τοῦ ἐκδότου· μόλις συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ ὁ σκληρὸς θάνατος ἀφῆρπασεν αὐτὸν, εἰς τὴν ἀνδρικὴν του ἡλικίαν, ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν φίλων, ἀπὸ τὴν ὀμψύριον τῶν συναδελφῶν, τῆς ὁποίας ἦτον ἀληθὲς κόσμημα. Ὡς ὁ στρατιώτης ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀσπίδος οὕτω καὶ αὐτὸς ἀναπαύεται ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου μάρτυρος φιλοπονίας ἀδαμάστου τηρῶν, μέχρι τῆς

λευταίας πιοῆς τὸ σύνθημα αὐτοῦ, νὰ μὴ θεωρήσῃ τι ἐσιώτερον τῆς κλήσεώς του, νὰ μὴ ἔχῃ τι φίλτερον τῆς ἐπιστήμης, τῆς ὁποίας ἀνεδείχθη λειτουργός. Εἰς μικρὸν διάστημα χρόνου, ἐπραγματεύθη πολλάς καὶ δυσκόλους καὶ μέχρι τοῦδε δυσλύτους πραγματείας, ἀπεπεράτωσε μεγάλα καὶ δύσκολα πονήματα διαφόρου εἴδους, συνέγραψε πολυαριθμούς διατριβάς καὶ ἐπικρίσεις ἐκ τῶν ὁποίων τινὰς μετεφέραμεν εἰς τὰς στήλας τῆς ἑλληνικῆς ἡμῶν Θέμιδος. Ἀκαμάτως ἐργάζετο ἐπὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἐπιστήμης, θυσιάζων καὶ αὐτὴν τὴν ὑγείαν του διὰ τὰ φανῆ ἀληθῆς θιασώτης αὐτῆς. Ἐπρόνοιε δὲ, ὡς ὁ μέγας Γάλλος ἱστοριογράφος Θ. ἐρβριος, ὅτι ἡ ἐμβριθὴς σπουδὴ παρέχει εἰς πάντα νέον καταφύγιον, ἐλπίδα καὶ μέλλον, ὅτι μετ' αὐτῆς διερχόμεθα τὰς δυστυχεῖς ἡμέρας, χωρὶς νὰ αἰσθανθῶμεν τὸ βάρος αὐτῶν, γινόμεθα κύριοι τῆς τύχης μας, καὶ μεταχειριζόμεθα εὐγενῶς τὸν βίον μας. Λυπούμεθα δὲ ἡμεῖς ἐτι μᾶλλον διὰ τὸν ἄωρον αὐτὸν θάνατον, διότι ὁ φιλόπονος οὗτος ἀνὴρ ἐπεμελεῖτο πρὸ καιροῦ κυρίως τὰς ἐκδόσεις τοῦ βυζαντινοῦ νομίμου, τὸ ὁποῖον ἰσχύει παρ' ἡμῖν, καὶ κατεγίνετο μάλιστα νὰ δώσῃ νέαν ἐκδοσιν τῶν Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν μεταγενεστέρων Αὐτοκρατόρων, τῶν ὁποίων εἶχε ἤδη προεκδώσῃ τὸ Authenticum. Ἀλλὰ τὰ πάντα ἐματαιώσεν ὁ θάνατος, καὶ ἀπεστέρησεν ἡμᾶς πολλῶν βοηθημάτων δι' ὧν ἡ ἄτρυτος φιλοπονία του ἤθελε μᾶς προικίσει.

Μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὀφειλομένης ταύτης εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρός, δώσωμεν ἤδη τὴν προσοχὴν μας εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἐκδοσιν τοῦ Ἀρμενοπούλου, τῆς ὁποίας θεωροῦντες τὴν κατεπίγουσαν ἀνάγκην, ἐπροκαλέσαμεν τὴν ἐκδοσιν. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδόσεων τοῦ Ἀρμενοπούλου, ἄλλαι μὲν περιεῖχον πολλὰ ἀλλότρια εἰς τὸ κείμενον, ἄλλαι δὲ ἦσαν ἐλλιπεῖς, ὥστε δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι οὐδεμίαν αὐτῶν ἦτον ἐντελής· μάλιστα δὲ, ὅτι ἅπασαι εἶχον ἐσφαλμένας μὲν παραθέσεις τῶν σχολίων, ἐπισφαλεῖς δὲ πληροφορίας τῶν πηγῶν, τὰς ὁποίας μετεχειρίσθη ὁ Ἀρμενόπουλος. Τοῦτο δὲ συνέβη τὸ μὲν ἐνεκὰ τῆς ἀτελοῦς καταστάσεως τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγίναν αἱ ἀρχαῖαι ἐκδόσεις, τὸ δὲ ἐνεκὰ τῶν ἀλλοιώσεων τὰς ὁποίας ὑπέστησαν τὰ πλεῖστα χειρόγραφα, καὶ τῆς προλήψεως ἀπὸ τὴν ὁποῖαν οὕτε ὁ Ρεϊτζιος ἠδυνήθη ν' ἀπελευθερωθῆ, ὅτι πρέπει νὰ δημοσιευθῶσι πάντα, τὰ ἐν τοῖς χειρογράφοις, καὶ τέλος ἐνεκὰ τῆς ἀγνοίας τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ὁ Ἀρμενόπουλος συνέγραψε τὴν ἐξάβιβλόν του. Πῶς δὲ τὰ ἐλαττώματα ταῦτα ἐξέλιπον ἀπὸ τὴν παρούσαν ἐκδοσιν, τοῦτο μᾶς διδάσκει αὐτὸς ὁ ἐκδότης εἰς τὸν πρόλογον. Κυρίως ἐπεμελήθη νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας τὰ καλῆτερα χειρόγραφα, καὶ ἂν δὲν ἠδυνήθη νὰ συμβουλευθῆ ἅλα τὰ ἀναφερόμενα ἐν σελ. V—XIII. τὴν ἡμετέραν ὁμῶς νὰ παραβῆ τὰ ἀρχαιότερα, ἵτως τὰ σύγχρονα τοῦ Ἀρμενοπούλου, δηλ. α) τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ περικληθεὶς Ζαχαρίας συμπλήρωσε τὸ 15—18 βιβλίον τῶν Βασιλικῶν καὶ ἐπλούτισε μὲ σχολία β) τὸ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ καθηγητοῦ Ἐγγελίου (Haenel), τὸ ὁποῖον εἶναι ἀξιοπεριεργον διὰ

τὰ σχολία του, καὶ τὴν εὐανάγνωστον γραφὴν· καὶ τρίτον τὴν σπανιωτάτην πρώτην ἐκδοσιν τοῦ I. Σουλαμ-βέργου. Τὰ λοιπὰ χειρόγραφα, ἐπειδὴ πρὸ ὀλίγου καιροῦ προσεκλήθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσιν, δὲν ἠδυνήθη μὲν ἀκριβῶς νὰ ἐπιθεωρήσῃ, τὰ πλεῖστα ὁμῶς καὶ μάλιστα τὰ τῶν Παρισίων ἐπεξεργάσθη κατὰ τὴν εἰς τὴν μεγαλόπολιν ταύτην διαμονὴν του, τὰ δὲ λοιπὰ, ὡς χρησιμεύσαντα ἤδη εἰς ἄλλας ἐκδόσεις, ἐξ αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ ἐκτιμήσῃ προσηκόντως. Ἐντεῦθεν ἠδυνήθη νὰ κατατάξῃ ταῦτα, καὶ νὰ θέσῃ εἰς μὲν τὴν πρώτην τάξιν, τὸ ὑπὸ τοῦ Σαλαμασιῦ μεταχειρισθὲν παλατινὸν χειρόγραφον καὶ τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ἐπομένην δὲ τὰ τοῦ Suarez, Κοντίου καὶ τὰ εἰς τὸν Ρεϊτζιον χρησιμεύσαντα τοῦ Μερμανίου, εἰς τὴν τρίτην δὲ ἐκεῖνα ἅτινα εἶχον ἀνὰ χεῖρας ὁ Κουϊάκιος, ὁ Φαλκενβούργιος καὶ ὁ Λαμπέκιος. Μετὰ ταῦτα, ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθῇ τὰς πηγὰς τῆς ἐξαβίβλου, ὅπερ ἐν τῇ σελ. XVII—XXVII ἐγένετο, καὶ τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ δημοσιεύσῃ (σελ. XXII—XXVI) Νεαράνητινα τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου, τῆς ὁποίας ὁ Ἀρμενόπουλος πολλάκις μνημονεύει, καὶ ἣτις εὐρίσκεται ἐν τῷ τῶν Παρισίων χειρογράφῳ, 1357 α. Ἡ ἐρευνα αὕτη τὸν ἐχρησίμωσεν ἵνα προσδιορίσῃ ἐὰν ὁ Ἀρμενόπουλος ἀντέγραψεν αὐτολεξεί, ἢ ἀπήνησεν, καὶ ὅπου τὸ πρῶτον ἐγένετο, νὰ παρατηρήσῃ τὰ λάθη εἰς ἃ ὑπέπεσεν ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ χειρογράφου. Συλλέγων λοιπὸν τοιοῦτοτρόπως τὴν ὕλην του, ἠδυνήθη νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἐρευναν περὶ τῆς ἀκεραιότητος τῆς ἐξαβίβλου. Οὕτω π. χ. προτάττεται τῆς ἐξαβίβλου τεμάχιον τῆς περὶ κριτῶν προκαταστάσεως· τοῦτο ἠδυνάμεθα, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, νὰ θεωρήσωμεν ὡς μεταγενέστερον, ἀλλὰ σχολίον τι εὐρισκόμενον ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Ἐγγελίου λέγει ῥητῶς, ὅτι συνεγράφη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῆς ἐξαβίβλου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἠδυνάμεθα καὶ τὴν προσθήκην τῶν τεσσάρων τίτλων νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀλλοτρίαν τοῦ ἔκτου βιβλίου, ἀλλ' ἐπειδὴ εὐρίσκεται εἰς τὰ καλῆτερα καὶ ἀρχαιότερα χειρόγραφα, προσέτι δὲ ἐν τῷ τέλει τοῦ τετάρτου τίτλου λέγεται, ὅτι ἐκεῖ τελειώνει ἡ ἐξαβίβλος, διὰ τοῦτο ἐθεώρησεν αὐτὴν ὡς ἀποτελοῦσαν μέρος αὐτῆς· τοῦτο δὲ ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ γενικοῦ καὶ εἰδικοῦ πίνακος τοῦ ἔκτου τίτλου. Ἀπεναντίας ὁ ἐκδότης ἀποφαίνεται, ὅτι δὲν ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἐξαβίβλου τὸ περὶ ἱερέων τοῦ Κωνσταντινίου, οἱ τρεῖς συνοδικοὶ τόμοι, καὶ τὰ εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Φιλοθέου εὐρισκόμενα ἐπίμετρα τῆς ἐξαβίβλου, διότι ἂν καὶ ταῦτα εὐρίσκονται εἰς πολλὰ χειρόγραφα, εἰς τὰ κάλλιστα ὁμῶς τούτων ἐπονται μετὰ τὸ τέλος σὺν θεῷ πάσης τῆς ἐξαβίβλου καὶ δὲν ἀναφέρονται ποσῶς εἰς τοὺς εἰδικούς πίνακας. Τοὺς αὐτοὺς λόγους φέρει καὶ ὡς πρὸς τοὺς γεωργικοὺς νόμους, τοὺς συλλεχθέντας ἐκ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ νομικῶν βιβλίων, μάλιστα δὲ καθόσον οὗτοι εἰς τινὰ χειρόγραφα ἀναφέρονται τῆδε κακεῖσε χωρὶς νὰ ἔχουν ὀρισμένην τινὰ θέσιν. Ἴσως τὰ τεμάχια τῆς περὶ κριτῶν προκαταστάσεως, καὶ ἡ προσθήκη τῶν τεσσάρων τίτλων προστεθῆσαν εἰς δευτέραν τινὰ ἐκδοσιν τῆς ἐξαβίβλου, ἐνῶ τὰ λοιπὰ τεμάχια ἐτέθησαν τῆδε κακεῖσε καὶ

μετὰ ταῦτα ἐσυλλέχθησαν καὶ ἀντεγράφησαν εἰς τὸ τέλος τῆς ἐξαβιβλου. Ἡ ἐκδοσις δὲ αὕτη ὑπερτερεῖ τῶν ἄλλων ἰδίως διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν προστεθέντων ἀρχαίων καὶ καλῶν σχολίων, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν ἐν τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως χειρογράφῳ, ὥστε ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων παρατηρεῖ τις τὰς ἐκδουλεύσεις τοῦ ἐκδότου, διὰ τὰς διαιωνίστη τὸν Ἀρμενόπουλον. Αἱ μεγάλαι προσθήκαι ἔλαβον τὴν προσήκουσαν θέσιν των, καὶ διετήρησε μὲν τοὺς γεωργικούς νόμους καὶ τὰ ἐπίμετρα, ἀπεχώρησεν ὅμως ταῦτα ὅλως διόλου ἀπὸ τὴν ἐξαβιβλου. Προσέτι ἐβρόντισε τὰ μὴ γνήσια τεμάχια τὰ ἀποβάλλῃ, καὶ, ὅπου τοῦτο δὲν ἦτον δυνατόν ἢ δὲν τὸ ἔκρινε εὐλογον, τὰ σημειώσῃ αὐτὰ διὰ μικρῶν στοιχείων, ἢ διὰ παρενθέσεων, τὰ θέσῃ τὰ μὲν παραλειφθέντα χωρία ἐν οἰκείῳ τόπῳ, τοὺς δὲ νέους τίτλους τοιοιούτῳ ὥστε διὰ διπλῶν ἀριθμῶν τὰ παρατηρητὰ ἢ γενεσμένη μεταβολή, τὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τῶν χειρογράφων τοὺς μεταθεθέντας παραγράφους, καὶ τέλος τὰ ἐπεξηγήσῃ καὶ τὰ διορθώσῃ τὰ σχόλια, καὶ διὰ τὰ μὴ μεταβάλλῃ τὸ κείμενον αὐτῶν, τὰ καταχωρίσῃ κατ' ἰδίαν. Δὲν ἤρκεσθη δὲ εἰς ταῦτα, ἅτινα καὶ μόνον ἤθελεν μᾶς ὠρελῆσαι τὰ μέγιστα, ἀλλ' ἐνησχολήθη τὰ μάλιστα εἰς τὴν κριτικὴν τῆς γλώσσης καὶ μέγα μέρος τεμαχίων καὶ σχολίων ἐπιδιώρθωσε, ὀδηγούμενος ἐκ τῶν χειρογράφων, καὶ ἐκ τῶν πηγῶν τὰς ὁποίας εἶχεν ὑπὸ ὄψιν τοῦ Ἀρμενόπουλου, καὶ τὰς διορθώσεις ταύτας παρέθεσεν ἐν ταῖς σημειώσεσι πρὸς περισσοτέραν ἀκρίβειαν. Εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ ὅλου συγγράμματος ἔθεσε λεξικὸν καὶ πίνακα τῶν παραλλήλων τεμαχίων ἅτινα ἀπαντῶνται εἰς τὰς ῥωμαϊκὰς πηγὰς καὶ εἰς τὰ νεώτερα νομικὰ συγγράμματα, ἔργον δύσκολον καὶ πολύπονον.

Τοιοῦτον τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον κατέλειπεν ἡμῖν ὁ σοφὸς ἀνὴρ, τεκμηρίον ἐπιστήμης εὐρείας καὶ εὐφυΐας ἐξόχου· δῶρον πολύτιμον εἰς ἅπαντας μὲν τοὺς περὶ τὰ νομικὰ ἀσχολουμένους, ἀλλ' ἀνεκτίμητον δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, παρ' οἷς ἰσχύει ἔτι ὁ Ἀρμενόπουλος, ὡς νόμος θετικὸς.

Ἡ ἐκδοσις αὕτη τοῦ Ἀρμενοπούλου συσταίνεται καὶ διὰ τὴν λαμπρότητα τοῦ τύπου καὶ τοῦ χάρτου, ἅτινα καθιστῶσιν αὐτὴν ἀληθὲς ἀριστούργημα, τοῦτο δὲ ὀφείλεται εἰς τὴν φιλοκαλίαν τοῦ ἐν Λειψία τυπογράφου Κ. Οὐαϊγέλου.

Λεωνίδας Σγούτας.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΟΙ ΜΗΧΑΝΑΙ. Ὁμιλοῦσα ἡ Παρδώρα (Φυλλάδ. ΑΖ.) περὶ κλωστικῶν τινος ἐργοστασίου ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀνέφερεν ἐν παρόθῳ καὶ περὶ τῶν ἀτμοκινήτων μηχανῶν τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων, αἵτινες ἀντικαθιστῶσι τὴν ἐργασίαν μυριάδων βραχιόνων. Ἄλλ' εἶναι περίεργον τὰ μάθωμεν ἀκρι-

τέστερον καὶ πόσος ὁ ἀριθμὸς τῶν βραχιόνων τοὺς ὁποίους ἀντικατέστησαν μέχρι τῆς σήμερον.

Κατὰ τὸ 1827 αἱ ἀτμοκίνητοι μηχαναὶ ὅλης τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἐξετέλουσαν ἐργασίαν διακοσίων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, τὸ δὲ 1833, ἦτο μετὰ ἕξ ἔτη, ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐδιπλασιάσθη· ὥστ' αἱ ἀτμοκίνητοι μηχαναὶ ἐξετέλουσαν τὴν ἐργασίαν τοῦ ἡμίσεως σχεδὸν μέρους τῶν κατοίκων ὅλης τῆς γῆς! Ἐκτοτε παρήλθον 17 ἔτη, καὶ ἐπειδὴ αἱ ἀτμοκίνητοι μηχαναὶ πολυπλασιάζονται καὶ τελειοποιοῦνται ἡμέραι, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι σήμερον ἐκτελοῦσιν ἐργασίαν ὑπερβαίνουσαν ὅσην ἤθελεν ἐκτελέσει καὶ ὅλον ἀνεξαιρέτως τὸ ἀνθρώπινον γένος!

Ἄλλ' ἡ δύναμις τοῦ ἀτμοῦ δὲν προώδευσε ὀλιγότερον καὶ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς εἰς τὰς σιδηρᾶς ὁδοῦς. Τὸ 1827 κατεσκευάσθη ἡ πρώτη σιδηρᾶ ὁδὸς κατὰ τὴν ἀρκτῶν Ἀμερικῆν, μόλις δεκατριῶν μιλίων ἔχουσα μῆκος· καὶ ὅμως ἔκτοτε, ἐντὸς τοῦ μικροῦ διαστήματος εἰκοσιδύο ἐτῶν, κατεσκευάσθησαν ἐκεῖ τόσαι ἄλλαι τοιαῦται, ὥστε δύνασαι τὰ διατρέξῃς ἐπὶ ἀτμαμάξης 8,917 λεύγας γαλλικᾶς, ἢ 65,576 στάδια ἑλληνικὰ! Ὅ ἐστι, θέλεις περιέλθῃς ἕκτασιν ἴσην σχεδὸν μὲ τὴν περιφέρειαν αὐτὴν τῆς γῆς, ἦτις, ὡς γνωστὸν, δὲν ὑπερβαίνει τὰς 9,000 λευγῶν! Ἡ γῆ, δὲν θέλει πλέον χωρεῖ τὸν ἀνθρώπον· ἔχει λοιπὸν ἄδικον ἀναζητῶν νέους κόσμους ἐναερίους; Ἡ γῆ ἦτις ἐνομιζέτο ὑπὸ τῶν πρώτων κατοίκων αὐτῆς ὡς μὴ ἔχουσα ὄρια, σήμερον μόλις φαίνεται ἱκανὴ νὰ περιλάβῃ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν· δυνάμεθα ἄρα νὰ εἰπώμεν ὅτι κατέστη ἀπλοῦν βάθρον γίγαντος!

Ἄλλὰ μήπως καὶ τὸ Ἠνωμένον βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἀν καὶ ἐκ νήσων συγχείμενον, ἔχει μικροτέρας σιδηρᾶς ὁδοῦς; Περὶ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος ἔτους αἱ σιδηρᾶ ὁδοὶ τῆς εἶχον μῆκος 6,621 μιλίων! Εἶχε 2,500 ἀτμαμάξας, αἵτινες διέτρεχον ἐν αὐτῇ μόνον τὴν νήσω Ἀγγλίᾳ, διαστάσιν εἰκοσιδύο φορὰς μεγαλητέραν τῆς περιφέρειᾶς τῆς γῆς!

Τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιο κατεσκευάσθη τὸ 1807 ἐν Νεοβορράκῳ ὑπὸ τοῦ Φούλτωνος· ἐν δὲ τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ τὰ ἀτμόπλοια ἐράνησαν κατὰ τὸ 1812.

Τὸ 1816, Γάλλος τις, Ἀνδριέλ τὸ ὄνομα, μετέβη εἰς Λονδῖνον διὰ ν' ἀγοράσῃ ἀτμόπλοιο, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ δειξῇ εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Παρισίων τὸν νέον τρόπον τοῦ πλέειν· ἀλλ' εἰς ὁποίας βραδύτητας εἰς ὁποίας περιπετειᾶς καὶ εἰς ὁποίους κινδύνους ὑπέπεσε ἑωτοῦ φθᾶσθαι ἀπὸ Λονδίνου εἰς τὴν γέφυραν τῆς Ἰένης ὁ νέος οὗτος Σεβᾶχ Θαλασσινοῦ! Δεκαεννέα ἡμέρας ὀλοκλήρους ἐθαλασσομάχει. Ἐνῶ σήμερον δεκαεννέα ἡμέραι ἀρχοῦσιν εἰς τὸ νὰ διαπλεύσῃ δις τὸν Ἀτλαντικὸν τὸ αὐτὸ ἀτμόπλοιο (1)

Μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ὅλα ταῦτα τὰ μεγάλα ἔργα,

(1) Τὸ ἀτμόπλοιο ἡ Βαλτικὴ, ἀναχωρῆσαν ἐσχάτως ἐκ Νεοβορράκου ἔφθασεν εἰς Ἀγγλίαν ἐν διαστήματι 9 ἡμερῶν καὶ 5 λεπτῶν!

εφευρέθησαν καὶ ἐξετελέσθησαν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν. Ὁ ἠλεκτρικὸς τηλεγράφος χθὲς ἔτι εφευρέθη! Καὶ ὅμως οἱ κάτοικοι τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς συνέστησαν τοιοῦτους, δεκαπέντε χιλιάδων μιλίων ἔκτασιν κατέχοντας!

Ἄρα ἡ Ἑλλάς μόνη προώριστα νὰ στερηθῆται, δὲν λέγομεν ἀτμοπλοίων, καὶ τηλεγράφων, καὶ σιδηρῶν ὁδῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν κοινῶν λεωφόρων;

ΝΕΟΦΑΝΕΣ ΥΛΙΚΟΝ ΔΙ' ΟΙΚΟΔΟΜΑΣ. Ὑπάρχει τις ἐν Ἑλλάδι, θέλων μὲν νὰ κατασκευάσῃ οἰκίαν, ἀπορῶν δὲ χρημάτων; Ἐὰν πρέπη νὰ πιστεύσωμεν τὴν ἰδίαν ἡμῶν πείραν, ὑπάρχουσι πολλοὶ οἱ ἔχοντες τὸ πνεῦμα πρόθυμον, πλείστοι δὲ οἱ εὐμοιροῦντες βαλαντίου ἰσχυροτάτου καὶ αὐχηροῦ. Καὶ ὅμως δυνάμεθα νὰ ὑποδείξωμεν πρὸς αὐτοὺς νέον ὑλικὸν οἰκοδομῆς, πρὸς ἀγορὰν τοῦ ὁποίου χρειάζονται ὀλίγιστα χρήματα, ἢ καὶ πολλάκις διόλου. Τὸ πρᾶγμα θέλει φανῆ παραδοξόν, παραδοξώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ αἰνίγματος τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἡ *Πανδώρα*, καθ' ὃ 61 ἄνθρωποι ἦσαν μόνον 13! Καὶ τὸ περιεργώτερον, οἱ φοροῦντες φράγκικα, θέλουσι δαπανᾶ ὀλιγώτερον τῶν φοροῦντων φουστανελλίας ἢ βράκας. Ἄς σπεύσωσι λοιπὸν ν' ἀλλάξωσι τὸ ἔνδυμα αὐτῶν οἱ φουστανελλοφόροι καὶ βρακοφόροι, καὶ μετ' ὀλίγον θέλουσι γενεὴ ἰδιοκτητῆται οἰκιῶν, ἢ καὶ μεγαλοπρεπεστάτων μεγάρων, περιεχόντων λαμπρότατα τιμιώα, ὄχι τιμιώα πλοίων, ἀλλὰ δωμάτια, ὡς μετέφρασαν τὰ *housdoirs* ἑλληνισταί, τινες μυθιστοριογράφοι.

Βλέπω τοὺς ἀναγνώσττας ἀνακαγχάζοντας. Ἐγὼ ὅμως δὲν πιάζω ἀλλ' ὀμιλῶ σπουδαϊότατα. Λέγω καὶ πάλιν ὅτι δύναται τις νὰ ἀνεγείρῃ οἰκίαν διὰ μικροτάτης δαπάνης, ἄνευ ἀτθέστου, ἄνευ λίθων, ἄνευ σιδήρου, ἄνευ κεράμων, ἄνευ πλίνθων, ἄνευ χώματος, ἐνὶ λόγῳ ἄνευ σχεδὸν οὐδεμιᾶς ὕλης ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα σήμερον.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλο προτέρημα οὐχ ἦττον ἐπωφελές θέλει ἔχει ἡ οὕτω πως οἰκοδομηθεῖσα οἰκία σου. Μετενόησας διότι τὴν ἔκτισας κατὰ τὴν ἐνορίαν τοῦ Βρυσσακίου ἢ τῆς Πλάκας, καὶ θέλεις νὰ μεταφέρῃς αὐτὴν περὶ τὰ ἀνάκτορα, ἢ εἰς τὸ φωτοφόρον *quartier noble*; ἢ, θέλεις νὰ μετακομίσης τὸ ἐργαστήριόν σου ἀπὸ τὸ *Κάτω Σαντιβάρνι*, ὅπου δὲν κερδαίνεις πολλὰ, πλησίον τοῦ φαρμακείου τοῦ Καθάκου διὰ νὰ γείνης πλούσιος ὡς αὐτός; Δύναται καὶ χωρὶς νὰ μισθώσης ἀχθοφόρους, νὰ φορτίσης τοῦτο ἢ ἐκείνην εἰς τὴν βάρκιν τῶν ὑπηρετῶν σου, ἢ καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σου, ἂν θέλῃς, καὶ νὰ ὑπάγῃς νὰ τὰ στήσης ὅπου σὲ ἀρέσκει. Σὲ δῶρισαν Νομάρχην εἰς τὴν Σύραν, ὅπου τὰ ἐνοίκια εἶναι ὑπέρογκα καὶ ὁ μισθὸς μικρὸς, ἢ φύλακα εἰς τὴν Γύαρον ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν οἰκίαι; δύναται καὶ πάλιν νὰ τὴν κτυπήσης, ὡς λέγει ὁ λαὸς, εἰς τὴν βάρκιν σου, νὰ τὴν μεταφέρῃς εἰς Πειραιᾶ, καὶ νὰ τὴν ἐπιβιάσῃς εἰς τὸ αὐστριακὸν ἀτμόπλοιο, χωρὶς μάλιστα νὰ πληρώσης ἰδίως ναῦλον δι' αὐτὴν, ἐπειδὴ δὲν εἶναι βαρεῖα.

— Εἰπέ λοιπὸν ὁποίου εἶδους εἶναι τὸ θαυμάσιον ὑλικὸν σου; μᾶς ἐξεκώρητες μὲ τὸν πρόλογόν σου,

ἀκούω λέγοντα τὸν ἀναγνώστην, καὶ ἐπιπλήττοντά με ὅτι ἀγαπῶ τὰ διεξοδικὰ προοίμια.

Τὸ ὑλικόν μου, αὐτὸ τὸ εὖωνον, τὸ ελαφρὸν, τὸ εὐμετακόμιστον ὑλικόν μου, εἶναι οἱ παλαιοὶ πῖλοι (τὰ παλαιοκάπελλα) τῶν ἀνδρῶν. Ἐφευρετὴς δὲν εἰμ' ἐγώ, ἀλλὰ τις Γάλλος ὀνομαζόμενος Ἰῶς, ὅστις ἀνήγειρεν ἐσχάτως δι' αὐτῶν οἰκίαν ἐν Παρισίοις, κατὰ τὴν ἐνορίαν τῶν Βατινιολῶν, πλησίον τοῦ θεάτρου, ἐνώπιον τῆς ὁποίας χαίνουσιν ἀδιακόπως χιλιάδες περιέργων. Διὰ νὰ τὴν κτίσῃ δὲ ἐντελῶς, καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ χωρητικὴν μιᾶς οἰκογενείας ἐργατῶν, μετεχειρίσθη εἰκοσιτρεῖς χιλιάδας πῖλων καὶ ὀλίγας σανίδας! Ἐχει δὲ μῆκος ἐννέα, ὕψος ὀκτώ, καὶ πλάτος τεσσάρων μέτρων, καὶ εἶναι ἀδιάβροχος καὶ περιφόρητος. Τὸ δὲ βάρος τῆς εἶναι κατώτερον καὶ τῶν 4,000 χιλιγράμμων.

Πολλοὶ ἠτοιμάζοντο ἐν Γαλλίᾳ νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦ Κ. Ἰῶς, καὶ κεφάλαια χρηματικά κατετέθησαν εἰς ἀγορὰν παλαιῶν πῖλων. Ἰδοὺ καὶ νέον εἶδος βιομηχανίας!

ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ. Μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ὑποθαλάσσιου ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου, δι' οὗ, ὡς εἶπεν ἄλλοτε ἡ *Πανδώρα*, αἱ εἰδήσεις διαδίδονται ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην Μητρόπολιν τῶν δύο τούτων ἐπικρατειῶν ἐν ἀκαρεῖ, πρόκειται νὰ συστηθῇ ἄλλος, διασχίζων τοὺς μυχοὺς, ὄχι πορθμοῦ ὡς τοῦ βρετανικοῦ, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ ἀρκτῶς Ἀμερικῆς! Τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἀκατόρθωτον. Καὶ ὅμως πολλοὶ δυσχυρίζονται ὅτι οὔτε πολλὰ δύσκολον οὔτε πολυδάπανον εἶναι. Ὁ ἠλεκτρικὸς ἀγωγὸς θέλει εἶσθαι ὁποῖος καὶ ὁ τοῦ βρετανικοῦ πορθμοῦ, περικυκλωμένος, παρὰ τὴν γούταν πέρκαν (1), καὶ δι' ὑράτματος καννάβεως, τὸ ὁποῖον, καθιστάμενον στερεώτερον διὰ χυμικῆς τινος παρασκευῆς, θέλει διαρκεῖ εἰς αἰῶνας. Ὁ ἀγωγὸς αὐτὸς, ἀναχωρῶν ἀπὸ Ἀγγλίας, θέλει φθάσει εἰς Ἰρλανδίαν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν δυτικομεσημβρινὴν παραλίαν τῆς νήσου ταύτης, οὗταν πλησιεστέραν πρὸς τὴν Ἀμερικανικὴν, καὶ ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸ ἐξώτερον ἀκρωτήριον τῆς Ἀμερικῆς; ἦτοι θέλει καθέξει δύο χιλιάδας μιλίων. Ἡ δαπάνη, ὡς λέγεται, δὲν θέλει ὑπερβῆ τὰ τρία ἑκατομμύρια δραγμῶν. Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία ὅτι μετὰ τὴν πρώτην αὐτὴν ἐπιτυχίαν θέλουσι συστηθῆ καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι τηλεγράφοι, καὶ μετ' ὀλίγον ἴσως, εἰδήσεις τῶν παραλίων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὤκεανοῦ, διερχόμεναι τὸν νέον κόσμον καὶ τὸν ἀτλαντικόν, θέλουσι [φθάσει ἐν ἀκαρεῖ εἰς τὴν Ἀγγλίαν!

(1) Ἡ γλῶσση: ἰνοειδῆς ἐξαγομένη ἀπὸ δένδρων φουμένων κατὰ τὰς Ἰνδίας. Διὰ δὲ τὴν συγκομιδὴν αὐτῆς, δὲν χαράσσεται, ἀλλὰ κόπτεται τὸ δένδρον, μεταξὺ τοῦ φλοιοῦ καὶ τοῦ ξύλου τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται συμπεπηγμένη ἡ γούτα πέρκα.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ. Τὸν πολιτικόν, φιλολογικόν, ἐπιστημονικόν καὶ βιομηχανικόν τύπον τῆς Γαλλίας, ἀντιπροσωπεύουσιν 750 ἡμερηΐδες ἢ περιοδικὰ συγγράμματα, ἐξ ὧν 400 μὲν ἐκδίδονται ἐν Παρισίοις, 350 δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ὅτε, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἔτους, καθηργήθη τὸ δικαίωμα τοῦ χαρτοσήμου, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶχε διπλασιασθῆ· ἀλλὰ μετὰ τὴν νέαν σύστασιν αὐτοῦ, ἡλαττώθη. Παρὰ τὰς ἡμερηΐδας καὶ τὰ περιοδικὰ συγγράμματα, τὸ 1848 ἐτυπώθησαν ἐν Γαλλίᾳ 23,435 βιβλία.

Ἡ ἡμερηΐδογραφία τῆς Γαλλίας χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1632 ὅτε ἱατρός τις, Θεόφραστος Ῥενωδὸ καλούμενος, λαβὼν ἀδειαν καὶ προνόμιον παρὰ Λοδοβίκου τοῦ ΙΔ', ἐξέδοτο ἡμερηΐδα μικρὰν καὶ ταπεινὴν, περιέχουσαν ἀστεῖά τινα ἀνέκδοτα διὰ τοὺς ἀσθενεῖς· ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνον νὰ ἀναγινώσκωσιν αὐτὴν εὐχαρίστως καὶ οἱ ὑγιεῖς. Τὸ 1665 ἐφάνη ἡ *Ἡμερηΐς τῶν σοφῶν*, καὶ τὸ 1672 ὁ *Ἐρμῆς*. Ὑπήγοντο δὲ ἀμφοτέραι εἰς λογοκρισίαν, καὶ δὲν εἶχον τὴν ἀδειαν νὰ ἐπικρίνωσιν τὴν διαγωγὴν τῶν δημοσίων ὑπηρετῶν. Ἀλλ' ἡ κλίσις πρὸς τὴν ἐπίκρισιν, ἔμφυτος εἰς τοὺς Γάλλους ὡς καὶ εἰς ἡμᾶς, ὑπήγρουτε τὴν ἔκδοσιν χειρογράφων ἡμερηΐδων, αἵτινες διεδίδοντο ὄχι μόνον ἐντὸς τῶν Παρισίων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτάς. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1789 συνέτριψε τὰ δεσμὰ ταῦτα, καὶ ἔκτοτε ἡ ἡμερηΐδογραφία τῆς Γαλλίας προοδεύουσα ἐφθασεν εἰς τὴν σημερινὴν ἀκμὴν τῆς.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΕΘΙΜΑ ΤΩΝ ΚΑΥΚΑΣΙΩΝ.

Αἱ μωαμεθανικαὶ φυλαὶ τοῦ Καυκάσου διατηροῦσι τελετὰς τινὰς, καὶ τοὶ διεφθαρμένους, τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸν ὅποιον φαίνεται ὅτι ἐπρέσβευον κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας. Εἰς ἡμερηΐδα τινὰ ἀναγινώσκωμεν ὅτι ἡ ἑορτὴ τῆς Παναγίας διατηρεῖται εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐν μέσῳ τοῦ Ἰσλαμισμού πρὸς δὲ καὶ τῆς εἰδωλολατρείας. Φυλαὶ τινες ἑορτάζουσι τὴν 25 Μαρτίου τὸν Εὐαγγελισμόν τὸν ὅποιον ὀνομάζουσι *Ναχισατάκ*, ἢ δῶρον ἀνθέων νεαρῶν. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην αἱ νεάνιδες καταβαίνουσι σωρηδὸν εἰς τὰς πεδιάδας διὰ νὰ δρέψωσιν ἄνθη, τὰ ὅποια προσφέρουσι δῶρον αἱ μὲν εἰς τὰς δέ. Ὅταν δὲ ἐρωτήσῃ τις πόθεν ἡ συνήθεια αὕτη, οἱ γέροντες ἀποκρίνονται ὅτι ἀπὸ τοὺς προπάτοράς μας, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὴν παρθένον Μαρίαν προστενεχθέντος ἄνθους κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ἐτέρα ἑορτὴ τῆς Παναγίας ὀνομάζεται *Τρά-γρέ-πικ*, ἧγουν θυγάτηρ τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Κυρίου. Τὴν ἡμέραν ταύτην ἐκάστη κόρη φέρει ὄρνιθιον εἰς τὸν προσευκτήριον οἶκον, ὅπου ἐτοιμάζουσι γαῦμα διὰ τὸν λαόν, καὶ ὅπου ἐκφράζουσι ἀμοιβαίως συγχαρητηρίου εὐχάς· ἔπειτα ἄρχεται νηστεία πρὸς τιμὴν τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ· ἡ δὲ νηστεία αὕτη διαρκεῖ μίαν ἑβδομάδα καὶ τελευτᾷ εἰς μεγάλην ἑορτὴν ὀνομαζομένην *Ταγσοϊὰν* ἧγουν τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἑορτάζεται διὰ τῆς ἐπομένης πρὸς τιμὴν τῆς Παναγίας ὡδῆς· « Ὁ μήτηρ τοῦ μεγάλου Θεοῦ! ὦ

ὕψιστη Μαρία! ὦ ἔνδοξε Μαρία! ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ στολισμὸς σου, ἡ σελήνη τὸ στέμμα σου, καὶ ἡ φλόξ τὸ ἔνδυμά σου.

(*Ἀμάθεια*).

ΑΣΤΕΙΟΤΗΣ. Ἀξιωματικὸς τις τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοίου, *Μαρία Ἄρρα*, φθάσαντος πρὸ τινῶν μηνῶν εἰς τὸν λιμένα τῆς Λιβερούλης, ἐμήνυσεν ὥρας τινὰς μετὰ τὴν ἐλλιμένισιν εἰς τὸ Τελωνεῖον, ὅτι ὁ τελωνικὸς φύλαξ δὲν ἐπεσκέφθη τὸ κιβώτιον ἑνὸς τῶν σημαντικωτέρων ἐπιβατῶν. Τὸ τελωνεῖον ἔστειλεν ἀμέσως ἐπιθεωρητὴν εἰς τὸ πλοῖον, ὅστις, ἅμα ἐπιβὰς, ἠρώτησε ποῦ ἦτο τὸ κιβώτιον τοῦ σημαντικοῦ τούτου ἐπιβάτου. Ὁ δὲ ἀξιωματικὸς ἔδειξε πρὸς αὐτὸν μέγαν ἐλέφαντα, τὸν ὅποιον μετεκόμισε τὸ πλοῖον διὰ τὸν ζωολογικὸν κῆπον τοῦ Λονδίνου. Ὁ ἐπιθεωρητὴς, ἐκὼν ἄκων, ἐξεκαρδίσθη ἀπὸ γέλωτα, τὸν ὅποιον ὑπῆγε νὰ μεταδώσῃ καὶ πρὸς τὸν ἐπιστάτην του ὡς ἄλλο τελωνικὸν δικαίωμα.

ΟΝΥΧΕΣ. Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι οἱ ὄνυχες τῶν χειρῶν ἑνὸς ἀνθρώπου φθάνουσι εἰς τὸ μεγαλύτερον μέγεθος αὐτῶν ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν καὶ ἡμίσεως. Τοῦ ζῶντος ἄρα ἑβδομήκοντα ἐξ ἔτη οἱ ὄνυχες ἀνανεοῦνται 186 φορές. Παραδεχόμενοι δὲ ὅτι ἕκαστος ὄνυξ ἰσχυρῶς ἐκαστοτε ἡμίσεως δακτύλου μήκος, ἔπεταί ὅτι αὐξάνει κατὰ τὸ ἀνωτέρω διάστημα, ἑπτὰ πόδας καὶ ἑννέα δακτύλους· ὅλοι δὲ ὁμοῦ οἱ ὄνυχες, δηλαδὴ, καὶ οἱ δέκα, λαμβάνουσι αὐξήσιν 77 ποδῶν καὶ 6 δακτύλων.

ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ.

Le meilleur ami à avoir, c' est le passé.

Mme de Krüdner.

I.

Τῆς ὄρφανείας ὁπότεν ἡ νεφέλη
Τοῦ νεαροῦ μου μετώπου διστελεῖ
Σκιαζούτα τὰ βόδα,
Καὶ ἀπὸ περιπάτους ὅταν μονήρεις
Τὴν νύκτ' ἀργὰ ὠδήγουν σιωπῆς πλήρης
Ἄπηδῆμένον πόδα·

Ἐξαπλωμένους εἰς τὴν στρωμνὴν μου μόνους,
Ὑπὸ τὴν στέγην προγονικοῦ κοιτῶνος
Ἐκοίμιζον τὸ βλέμμα·
Ἡ τῆς μητρὸς μου σκιά λευκοφοροῦσα
Συχνὰ καθ' ὕπνου μ' ἐφαίνετο ζητοῦσα
Τὴν κλίνην μου ἥρέμα.

Καὶ ἡ κανδήλα τοῦ εἰκονοστασίου
 Ἐνῶ ἔχυνε λάμψιν φωτὸς ἀγίου
 Εἰς τὸ ἀρχαῖον δῶμα,
 Ἐγρονυπέτει καὶ μ' ἐθεώρει, θεία
 Τὴν ὄψιν τῆς κατεῖχε μελαγχολία
 Καὶ ὕγραине τὸ ὄμμα.

Τὸν εἰρηναῖον εὐλόγει στεναγμόν μου,
 Ἐκλιν' ἠτύχως καὶ εἰς τὸ μέτωπόν μου
 Ἐν φίλημα ἐλπίδος
 Ἐθετε' θείας.—Βρέφος σκιρτῶν μ' ἐρίλει
 Ἄλλοτε μ' εὐφροσύνης κ' ἔρωτος χεῖλη
 Ἐντὸς χρυσοῦς κοιτίδος!—

Ἐνῶ ὁ κώδων ἤχει τῆς ἐκκλησίας,
 Ἡ ἐξυπνοῦσα ψυχὴ μου εὐωδίας
 Λιβάνου ἐπληροῦτο.
 Τεῦ ὕπνου διασεῖον τὰς σκιὰς τ' ὄμμα
 Τὴν ὀπτασίαν ἐζήτει εἰς τὸ δῶμα
 Ἐνῶ ἑματαίουτο!

Καί τὸν Θεὸν εὐλόγουν τότε δακρύων
 Ὅστις τὴν νύκτα διὰ ὁδῶν κρυφίων
 Ὅνειρ' ἀγνὰ μᾶς στέλλει,
 Ἴνα παρηγορήσῃ τὴν ὄρφανειάν,
 Κ' ἐγγύδ' εἰς πικραμένην ψάλτου καρδίαν
 Τῆς προσευχῆς τὸ μέλι!

II.

Ἐστηριζόμενη ἐπὶ τοῦ παραθύρου.
 Ὁ κήπος ἐμειδία. Λεπτοῦ ζεφύρου
 Ὑπερφικία πτέρυξ
 Ἐπὶ τῶν φύλλων, ὁπότε τὸ λυκόφως
 Ἐχρειε τ' ἄνθη, κί' ἀπὸ φωνὰς ὁ λόφος
 Φαιδρὰς ἀντήχει περίξ.

Ἐξθυμος ἦτον ἡ τῆς πρώτης θεά!
 Ἐκ τῶν ἀνθέων φωνὴ γαληνιαία
 Ἐθάβρου πῶς μ' ἐλάλει.
 Λαρυγγισμ' ἦσαν μελωδικῶν στρουθίου;
 Καρδίας ἦτο ζάλη;

ὦ! τῆς ψυχῆς μου καὶ τῆς αὐγῆς ἐκείνην
 Τὴν ἀρμονίαν, τὴν ποίησιν κί' εἰρήνην
 Μυστηριώδες ὄμμα
 Καὶ ἰλαρὸν, ὡς ἄττρον, τότε ἐθεώρει!
 Ἐστέκετο σιγῶτα συμπαθῆς κόρη
 Εἰς τὸ πλησίον δῶμα.

Ἀπὸ τῆς θεᾶν ὁπότε τῶν ἀνθέων
 Ἡ ἐκ τῶν φώτων τοῦ οὐρανοῦ τυχαῖον
 Διεύθυνα τὸ βλέμμα
 Πρὸς τὴν παρθένον, τὴν ὄψιν τῆς χροιά τις
 Αἰδοῦς καὶ εὐφροσύνης κρυφιοτάτης
 Ἐσκίαζεν ἠρέμα.

Καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐνῶ τὴν ἐθεώρει,
 Ἐπαλλεν, ἐφρικία, ἔτρεμ' ἠπόρει
 Ποῖαν μυστηριώδη
 Ἀπῆντα σχέσιν εἰς τὴν ψυχὴν τῆς νέας!
 Καὶ πῶς ἐκ μόνης τῆς τρυφερᾶς τῆς θεᾶς
 Εἰς κύματα εὐώδη

Ἐφέρετο! Ἀκτίς τις μ' ἔχρειε θεία,
 Κ' ἡ ἔμπνευσις τῆς κόρης ἡ οὐρανια
 Μίαν χορδὴν ἐκίνει
 Ἐντὸς μου! φωνὴ τότε λαμπρὰ, μεγάλη,
 Φωνὴ εὐτεβοῦς μούσης τότε μ' ἐλάλει
 Ἐρωτος, ἐλπίς, εἰρήνη!

Ἐν Παρισίοις, 18 Μαρτίου 1849.

X. A. Παρμενίδης.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

— ὦ Κυρίαί μου, εἶπε μὲ ἀπαρόμιλλον χάριν ὁ
 ὁ Κόμης Ν. πρὸς δύο ὠραίας αἴτινες μετὰ τὸ
 τέλος τοῦ χοροῦ περιεφέροντο εἰς τὴν αἴθουσαν,
 στοιχηματίζω ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ μαντεύσω τις ποίαν
 ἀπὸ τὰς δύο σας ἔφθασε τὸ 17 ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς.
 Φαίνεται ὅτι καὶ αἱ δύο εἴθε γεννημέναι τὴν αὐτὴν
 ἡμέραν.

— Σχεδὸν τὸ ἑμαντεύσατε, κύριε Κόμη, εἶπεν ἡ
 Α. Εἴμεθα γεννημέναι τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1835 ἔτους,
 εἰκοσιν ἡμέρας πρὸ ἐμοῦ ἐγεννήθη ἡ ἀγαπητὴ μου Μ.

— Καὶ ἐγὼ σὰς ἐνόμιζα ἀδελφὰς· λοιπὸν δὲν
 εἴθε;

— Ὅχι, κύριε, ἐπανέλαβεν ἡ Μ. ἀλλ' ἰδοὺ ποῖαν
 συγγένειαν ἔχομεν· ἡ πενθερά μου εἶναι μᾶμμη τῆς
 κυρίας Α.

— Ναί, εἶπεν ἡ Α. καὶ ἡ μήτηρ τῆς κυρίας Μ.
 εἶναι πενθερά τοῦ πατρός μου.

Μὲ ὄλον του τὸ πνεῦμα ὁ κύριος Κόμης δὲν ἐνόη-
 σε ποῖαν συγγένειαν εἶχον αἱ δύο δεκαεπταετείς νέαι.

Π. Σ. Τ.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Μέχρι τῆς 22 ὀκτωβρίου ἐλάβομεν, καὶ ἐσωθεν καὶ
 ἐξωθεν τῆς Ἑλλάδος πολλὰς ἐπιστολάς ἐν αἷς προτείν-
 νεται λύσις τοῦ ἐν τῷ ἀριθ. ΛΖ' τῆς Πανδώρας αἰ-
 νίγματος. Ἀλλὰ, διὰ νὰ βαδίσωσιν ἀκριβέστερον καὶ
 μεθοδικώτερον εἰ ἀναζητοῦντες αὐτὴν, εἶναι ἀνάγκη νὰ
 ὀρίσωσιν ἐν πρώτοις, πόσοι ἐκ τῶν 13 κατοίκων τῆς
 οἰκίας εἶναι ἄνδρες, καὶ πόσαι γυναῖκες, καὶ νὰ μὴ
 λησμονήσωσι προσέτιδι ἐκ τῶν ἀνδρῶν, π.χ., εἷς μόνον
 πρέπει νὰ ἦναι πατήρ, ἢ πάππος, κτλ. καὶ ἐκ τῶν
 γυναικῶν μία μόνον μᾶμμη, 4 μητέρες καὶ καθεξῆς.
 Πρὸς πλειοτέραν δὲ εὐκολίαν τῶν καταγινομένων εἰς
 τὴν λύσιν λέγομεν, ὅτι ὡς πρὸς τὸν δρισμὸν τῶν συγ-
 γενικῶν βαθμῶν, ἔχουσι τὴν ἀδειαν νὰ ἐπικαλεσθῶσι
 καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἀλλοδόξων χριστιανικῶν ἐκκλη-
 σιῶν, αἵτινες ἐπιτρέπουσι τοὺς γάμους τοὺς ἀπαγορευο-
 μένους ὑπὸ τῆς ἡμετέρας.